

XI. évfolyam, 120 szám

2011. október

Irodalmi Jelen

Faludi Ádám: lassan hullik el

Haklik Norbert: Igazam volt.
Tévedtem

Onagy Zoltán: Páros játék A-val

Pongrácz P. Mária: A gonosz asztal

Jász Attila:
Naptemplom villanyfényben

Zalán Tibor: Szétszálazott haikuk

Keszthelyi Rezső: A létezés bája

Nyerges Gábor Ádám:
... És az égick

Jónás Tamás versei

Holt költők társasága – A magyar
avangárd apostolai – Déry Tibor

Mary O'Donnell versei
Kabdebó Tamás fordításában

Böszörményi Zoltán:
Tízéves az Irodalmi Jelen

Hudy Árpád: A modernitás
remetéje, Nicolás Gomez Dávila –
Széljegyzetek a töredékek kat-
edrálisához (2.)

Irodalmi Jelen-díjak

2002–2010

2010

Prózadíj: Onagy Zoltán
Költészeti díj: Markó Béla
Kritika díj: Szörényi László

2009

Prózadíj: Danyi Zoltán
Költészeti díj: Gömöri György
Esszédíj: Jász Attila

2008

Prózadíj: Cserna Szabó András
(Puszibolt)
Költészeti díj: Weiner Sennyey
Tibor
Kritika: Elek Tibor

2007

Prózadíj: Veress Anna
Költészeti díj: Muszka Sándor
Kritika díj: Pécsi Györgyi

2006

Prózadíj: Kukorelly Endre (ROM)
Költészeti díj: Karácsonyi Zsolt (A
Nagy Kilometrik)
Kritika díj: Kántor Lajos (Vigyzó
szemünk)

2005

Prózadíj: Orbán János Dénes
(Búbocska), Pongrácz P. Mária
(Arckép lepkékkel)
Költészeti díj: Eszteró István (Egy
könnyű garni)
Kritika díj: Mózes Attila (Céda
korok történelme)

2004

Prózadíj: Lőrincz György
(Pusztulás)
Költészeti díj: László Noémi
(Százegy)

2003

Prózadíj: Márton László
(Testvériség)
Költészeti díj: Szöcs Géza (Az
allegóriás ember)

2002

Prózadíj: Bogdán László (Drakula
megjelenik és A szoros délben)
Költészeti díj: Szálinger Balázs (Első
Pesti vérkarabé)

FALUDI ÁDÁM

lassan hullik el

a történelem szemétdombján keresgélsz kíváncsiságból
kezeden egy bot a végében szög
felszúrsz rá valamit
szemmagasságba emeled
még mindig mozog
alig hiszed
de hát szemmagasságban van veled
és látni hogy él
ez csak nehezen és lassan takarítható el
a volt meg a rég
légsarló légkalapács
a csillag a kereszt a hold
téboly vezér karnagyi keze
szüntelen előzőnlést vezényel
ez csak nehezen és lassan takarítható el
a barnák a vörösök a kék
és élükön a szaporodó nullák
szemüreg nullák a koponyák hegyén
felhangzik az ámen a mindörökké és a bankbetét dal
no legvégül ez hangzik el a koponyák hegyén
a közelben tó halakkal
a történelem szemétdombja szemmagasságban veled
elmész inkább horgászni
felszerelés híján csak úgy fejben

vadásznaplókat porozva

beforrasztlak egy labirintusba
por lepi ezt a moleskine utánzatú
jegyzőfüzetet
hol járhattam a por óta
és ki lehet a megmondhatója
ebbe a moleskine utánzatú füzetbe
zárom be a költeményeimet
hogy ne bóklásszanak kedvük szerint
mert ha bóklásznak követhetetlenek
amikor lokálpátriárka vagyok
sokáig zárva tartom őket és akkor
pókvadász naplót vezetek
nincs túl sok rendszer abban a naplóban
magamat veszem alapul
példaként állítom magamat élém
ebben meg köszönet nincs túl sok
valahol mindig elvesztem közben
irántam az érdeklődésemet
egy ócska kis hatszáz köbcentis csotrogányt vezetek
vénül körülöttem a tárgytalan
a por ezen a moleskine utánzatú jegyzőfüzeten
a kedvetlenség angyalának szárnyáról való
de minek ebbe a labirintusba beforrasztani bármit is
innen még nem tudott kijönni senki
nem talált ki amúgy sem
nem talált ki semmit hogy kitaláljon
aki ide egyszer bemerészkedett

ajándékosztó

ki az aki küldött és ki az aki hívott
nem tudom itt a cím
pizza pizzai ferdetorony
hivatalból vagyok vicces
ha lehet nézze el
a számla rendben
én amikor visszajöttem
megállni az ajándék világ ajtajában
nem voltam mikulás se madárfészek se ismerős
lucifer végigcibált a jelentéktelen porfészkeken
és az ördög sem tudja még min és hol
talán ócska kis nyögések otthonai voltak ezek
az is lehet hogy egy fenséges szép arcú nyitott ajtót
és térdre estünk egymás előtt

ments meg
ekkor összevisszaság van
ekkor összevisszaságban

nutópia kisbolygó

kompozíció verklire

a planétámon nem élek egyedül velem
nem hal ki az itteniek közül senki sem
a hal álma nem a halál ma
ez egy rikkancs újságokkal a karján
itt az esti hírlap a legfrissebb méyszárlásokkal
mintájára kántál
megmaradt ő is ahogy hallod
planétám egén
minden csillag fényből csak fényből való
és csak az erekben folyik vér
természetesnek számít a mindörökké
nem unod mégsem
élhetsz összeczárva az összes senkivel
észre sem veszed

IGAZAM VOLT. TÉVEDTEM

Mindig az első mondat a legnehezebb – véltem hallani a Mester hangját, mint megannyi esztendőn át vasárnaponként, miután már csenddé halványult a déli harangszó visszhangja, és átadta a helyét a madárfütty és a hegyeken túlról ideszűrődő nagyváros-zaj alig hallható elegyének, hogy aztán a Mester hangja törje meg ezt a csendet, eleinte halk, tétovának tűnő mondatokkal, amelyek aztán széles gesztusokkal kísért, hömpölygő szóáradattá duzzadtak, és tollvonásaim nyomán hamarosan sűrű sorokkal töltötték meg az indigópapírt, amely bő fél órával korábban, a harang utolsó kondulásakor még üresen hevert kettőnk között az asztalon.

Mondom, minden akár ugyanúgy is lehetett volna, mint megannyiszor azelőtt, hét végi találkozásaink során – csakhogy ezúttal nem a Mester, hanem egy civil ruhás rendőrnyomozó ült velem szemközt, az íróasztal túloldalán, és az asztalon sem egyetlen, hanem három papíros hevert takaros rendben egymás mellé fektetve: a bal szélen annak az indigópapírnak a másolati példánya, amelyet a Mester szózata nyomán írtam tele múlt vasárnap; középpött egy kitépett újságoldal, rajta az egyik cikk vastag, vörös filccel körberajzolva; jobb felől pedig ismét egy kézzel írott papírlap, amelyen ez állott a Mester bicebóca, szálkás betűivel, mintha tíz körömmel kaparták volna oda: „**Igazam volt. Tévedtem**“.

– Nyilvánvaló, hogy a három írás valamiképpen összefügg egymással – szólalt meg a nyomozó. – Csak azt nem, tudjuk, hogyan. Szeretnénk, ha elmagyarázná, miben áll ez az összefüggés.

Egy darabig meg sem szólaltam. Nem a döbbenet, és nem, nem a gyász akasztotta meg a hangomat – bár ha így történik, a korábbi események ismeretében az sem lett volna meglepő. Egyszerűen csak nem tudtam, hol kellene belefognom a mondandómba.

Végül aztán, nem tudnám megmondani, mennyi idő elteltével, megköszörültem a torkomat.

– Mindig az első mondat a legnehezebb, tudja, felügyelő úr?

– Tőlem akár kezdheti a másodikkal is, ha ez segít.

Kezdő újságíró koromban ismertem meg a Mestert. Politikai napilapról és azon belül is a kultúra rovatról lévén szó, délután kettő tájkára már túl kellett lennünk a teljes másnapi újságoldal megírásán és nyomdakészre szerkesztésén. Nem illett volna bele a lap filozófiájába, hogy a munkanap további órái során olyan mihaszna

témák vonják el a tördelők, olvasószerkesztők és ügyeletes lapszám-szerkesztők figyelmét a sokkalta fontosabb bel-, kül-, gazdaság- és egyéb politikai területektől, mint holmi kultúra. Persze mi ezt cseppet se bántuk – rovatunk munkatársai ugyanis, akárcsak a szerkesztőségi gárda többi tagja, délután egy körül átvonultak ebédre a Csipet büfébe. A különbség mindössze annyi volt, hogy míg a többieket gyomruk megtöltése után visszaszólította a kötelesség a szerkesztőségbe, addig a kultúra rovat tagjai rendre ott felejtették magukat a vendéglátó ipari egység asztalainál – annak függvényében asapzva csupán szerény, jelentős, vagy éppenséggel tetemes mértékben az intézmény szeszital-készletét, hogy az este során mily mértékben követeli majd meg testi és szellemi jelenlétüket a család – vagy éppen valamely színelőadás, könyvbemutató, avagy egyéb, sajtófigyelemre érdemes kultúresemény.

A délutáni iddogálások során ismertem meg a Mestert. Emlékszem arra, amikor először láttam: harcsabajusú, pocakos, hatvanas éveinek közepét taposó kolléga a szomszéd asztaltól egy paksaméta üres papírral maga mellett a padon. Megfontoltan, lassan ette az ebédjét, ám annál gyorsabban itta hozzá a sörét és pálinkáját (minden második korsóhoz egy stampedlit társítva). Ebéd után maga elé vette a paksaméta papírt, és – eleinte éppoly megfontoltan, lassan, ahogyan az ebédjét ette, a későbbiekben meg olykor éppoly szapora tempóra serkenve, mint amilyen szaporasággal az ebédjét kísérő italokat fogyasztotta – írt. Nyomtatópapírra, bicebóca betűkkel, lassan gyarapítva a sorokat, gyakran vissza-visszatérve egy-egy korábbihoz, áthúzva azt, hogy aztán az áthúzott rész végére csillagot rajzolván egy újabb lapra írja rá a nem megfelelőnek ítélt szakasz helyére szánt, tökéletesnek vélt szöveget. Amikor aztán a Mester kielégítőnek ítélte az eredményt, néhány percre eltűnt, félig telt söröskorsóját hátrahagyva, mintegy jelezvén: az ülőhely még foglalt. Amikor visszatért, felhajtotta a korsó maradék tartalmát, és megkérdezte, csatlakozhat-e „szemlátomást kissé pityókos, ám annál kellemesebbnek ígérkező“ társaságunkhoz. Asztalunkhoz telepedve bemutatkozott, és én a neve hallatán rögvest rájöttem, hogy a nyomtatópapírokra skríbalt szöveg minden bizonnyal az az írás, amely a másnap reggel megjelenő lapszám politikai vezércikkéként fog több tízezer olvasótársamhoz hasonlóan engem is arra készíteni, hogy néhol nosztalgikusan elmélázzak, pár sorral később dühösen az asztalra csapjak, néha megkönnyebbülten felkacagjak, vagy éppenséggel csillogó tekintetet vessek a dicsőnek és bőséggel áradónak elképzelt jövő felé.

A Mester ugyanis nagyon tudott írni. Csakhogy a későbbiekben, amikor a Csipet büfé asztalánál olykor ecsetelni kezdtem, mennyire kiválóan tartom az aktuális jegyzetét, ő mindig csendre intett egy határozott kézmozdulattal, és csak annyit mondott:

– Barátom, ez mind nem számít. Aprópénz.

Egy idő után fel is adtam minden arra irányuló kísérletet, hogy a jelenlétében méltassam munkáit – nem úgy a többi kolléga előtt. Csak azt furcsállottam, hogy a pályán s a lapnál hosszabb időt eltöltött munkatársaim ilyen alkalmakkor minduntalan olyan elismerő félmondatokkal erősítették meg a szavaimat, amelyek híján voltak az igazi lelkesedésnek – „tényleg a helyén van benne minden mondat“, vagy „valóban szépen oda lett téve a papírra“ –, aztán ügyesen mindig másra terelték a szót. Mindeközben mintha kínosan ügyeltek volna, hogy csak bekezdésekről, logikai vezérfonárról, szerkezeti felépítésről vagy szövegdinamikáról beszéljenek, de magát a szerzőt úgy istenigazából, tényleges alanyként még véletlenül se engedték befurakodni az írásairól szóló eszmefuttatásokba.

Aztán egyik kollégám, aki nálam alig pár hónappal korábban kezdett a lapnál dolgozni, mégis mindig kész volt – a leereszkedő kegyesség pózával – a hozzám hasonló újonccal megosztani a szerkesztőségi gárda nagyágyúinak viselt dolgairól vallott, bennfentes nézeteit, szóval jól értesült munkatársam közölte velem: jobban tenném, ha nem dicsérgetném a Mester előtt a jegyzeteit, és a többiek is jobb szemmel néznének rám, ha mellőzném a témát. Letorkoltam: nemigen értem, miért kellene óvakodnom attól, hogy lapunk köztudottan legjobb tollú jegyzetírójának munkáit elemezzem ki a többiekkel, miközben bármilyen témához nyúljon is, ami kikerekedik belőle, az sohasem újságcikk, hanem a napisajtó lapjaira tévedt szépirodalom.

– Na, éppen ezért nem kellene ennyire csócsálnod ezt a témát – replikázott újonctársam. – A többiek előtt azért nem, mert tudják, hogy sosem lesznek képesek úgy írni tudni, mint ő. Előtte pedig azért nem, mert ő meg azzal van tisztában: már sohasem lesz képes ugyanolyan színvonalon alkotni, mint mielőtt elkezdte volna sajtómunkásnak álcázni magát, és még a saját nevén publikált.

Nekem korábban eszembe se jutott, hogy a név, amelyet a Mester alatt látok, csupán a napisajtóban való megjelenésre használt álnév, melynek viselője igazi nevén a napilapbeli sziporkáknál sokkalta mivesebb írások szerzőjeként tette magát ismertté a múltban. Ám az végképp meg nem fordult a fejemben, hogy a jovialis, ám valamiképp mégiscsak tartózkodó idősebb kolléga, aki briliáns jegyzetek írása után barátságosan elsörözget velünk délutánonként, az újságlapokon túl azt a nevet viseli, amelyet unszolásom eredményeképpen végül újonctársam – a jól értesültek kissé lekezelő mosolyával – megosztott velem. A név ugyanis senki számára sem volt ismeretlen, aki valamelyest érdeklődött a kortárs irodalom iránt az utóbbi harminc év során, és ha egy magyar szakos egyetemista nem tud legalább két-három olyan műről mélyreható elemzést adni, amely ezt a nevet viseli

a borítón, az a XX. századi irodalom vizsgálkon manapság is bukásra számíthat. A jótollú kolléga ekkor vált számomra egyszer és mindenkorra egygá a Mesterrel: egy darabig nem akaródozt elhinnem,

aztán meg az döbbsentett meg, miért is nem jöttem rá korábban, hogy nem más ő, mint az az általam is előszeretettel olvasott és nagyrabecsült szerző, aki a hatvanas évek végén robbant be az irodalmi köztudatba, kivételes megfigyelőkészséggel tárva fel a visszásságokat a szocialista valóság tömegszereplőinek mindennapjaiban, és úgy mondott ki akkortájt csak kevesek által kimondani mert igazságokat, hogy sohasem a benne és miatta gyarlóvá lett embert ítélte el, hanem inkább a sorsát alakító körülmények visszásságai felett tört pálcát. Kíméletlen, mégis megértően emberi és valami heroikus megbocsátásvágytól áthatott írások voltak ezek, amelyek minden sötétebb árnyalatuk ellenére

valami fogcsikorgató elszántsággal tettek tanúbizonyságot szerzőjük abbéli hitéről, hogy mindenholnan vezet út valami jobb felé. Lengyel Józseffel, Gáll Istvánnal és Galgóczy Erzsébettel emlegették egy lapon, s amikor a Vidravas írónőjével a rendszerváltozás hajnalán végzett egy szívinfarktus, az irodalomértők nagy többsége a Mesterben vélte felfedezni azt az íróat, aki majd a nagy túlélő lesz azok közül az írók közül, akik mertek realistának lenni, mégis irodalmat írtak és nem szociográfiát, akik Németh László és Móricz Zsigmond műveihez fordultak útmutatásért, ha önerejük kevésnek tűnt ahhoz, hogy átsegítse őket egy-egy nehezebb fejezeten, ugyanakkor a Péterek prózaforradalmáért és az Arctalanok avantgárdistáiért is készek voltak akár nyilvánosan is lelkesedni.

Így is lehetett volna, ha... Aztán a kezdetek lelkes összeborulósdiája után megkezdődött a térfél felosztása jobb-, bal- és egyéb oldalakra, és a játékosok összeterelese különféle, ugyanazon játéktérre semmiképpen sem kényszeríthető csapatokká. Az a pár esztendő szinte minden fontosabb tollforgató kapcsán kitermelte azt a néhány, bármikor idézhető passzust, amit az isteni igazság megkérdőjelezhetetlen kinyilatkoztatásaként idézhetett róluk bárki, aki azt kívánta valamiféle „széles körben elismert és idézett szaktekintélytől“ kölcsönzött mondattal igazolni, miért erkölcsi és szakmai kötelessége gyűlölni azt, akit neki éppen gyűlölnie adatott.

A Mesternek például ez jutott:

„(...) Egyetlen okból mégis érdemes nyomdafestéket és időt fecsérelni az ő úgynevezett 'prózaírodalmára', mielőtt az 'életművet' számúzzuk a feledés szemétdombjára (ahová való). Ez az életmű ugyanis remek példája annak az ál-realista ál-irodalomnak, amelyet (ahelyett, hogy igazi értéket hordozó szövegeket engedett volna születni) az elmúlt néhány évtized kitermelt. Naiv (vagy éppen nagyon is jól megfontoltan, a kor hatalmasainak ízléséhez és elvárásaihoz igazított?) küldetéstudattól hajtott, hamvába holt kísérletek arra, hogy az 'író' változtasson a valóságon azáltal, hogy leírja. Pedig még ha az effajta 'irodalom' műelőít érdekelt is a valóság, most már tudjuk, hogy a valóság a legcsekélyebb érdeklődést sem tanúsította eme 'irodalom' iránt. Mentek volna e tévúton menetelés zászlóvivői inkább szociológusnak – ők szegényebbek lettek volna az íróság illúziójával, azonban mi, mind a többiek, csupán a gyalázatos fércműveket veszhettük volna, ám cserébe megspóroltuk volna azokat az évtizedeket, amíg irodalmunk vakvágányon haladt, és már évtizedekkel ezelőtt elkezdődött volna a megbecsülést minőségi szövegekkel kiérdemlő íróink nyugat-európai diadalútja, amelynek napjainkban lehetünk tanúi. Arról nem is beszélve, hogy az ő esetében az irodalmi érték abszolút nulla foka mellé a gerinces viselkedés teljes hiánya társul – nem immorális, hanem teljességgel amorális szereplője (hadd ne írjuk: hívatlan betolakodója!) ő kortárs irodalmunknak, aki úgy próbált a korábbi rezsim kegyeibe férközni, hogy közben a valódi irodalom perifériára szorított művelőinek is a kedvében próbált járni, afféle hívatlan pártfogóként erőltetvén rájuk magát. Éppen ezért megérett az idő arra, hogy rendbe tegyünk a dolgokat – hogy remélhetőleg ez a szöveg legyen az utolsó olyan írásmű, amelyben az ő neve mint íróé szerepel.“

Az írás, ahogy azt vélhetően szerzője remélte, robbant: a nyomán kibontakozó vitában részt vett boldog-boldogtalan, ki-ki lelkesen üdvözölte a szerző kíméletlen szavait, amelyek „végre leszámoltak irodalmunk évtizedek óta uralkodó téveszméivel“, mások meg azon kísérletek sorába vélték beilleszteni a pamfletet, amelyek során „dilettáns percemberkéék próbálják méregfogaikat olyan óriások lábikrájába mélyeszteni, akiknek a bokájukig sem érnek fel“. Csak a Mester nem vett részt a vitában egyetlen árva mondattal sem. Ezek után egyetlen sor szépirodalmat sem közölt, írásos megnyilatkozásait a napilapunkban közölt jegyzetekre és vezércikkekre korlátozta, amelyeket álnéven publikált. Amikor később szorosabbra fűződött barátságunk, és nagy ritkán arról kérdeztem, miért nem ír szépirodalmat többé, rendre ezt felelte: „mert annak a pamfletírónak igaza volt. Lehet, hogy az irodalmamat érdekelt a valóság, de a valóságot a legkevésbé sem érdekelt, amit irodalomként alkottam. Írással semmit sem tudsz megváltoztatni. Szerencsés esetben megkeresheted vele a napi betevőt.“

Így hát a Mester számúzta magát az irodalomból, és jegyzetíróvá fokozta le magát. Aztán, ahogy az évek múltak, apránként hírlapírói ténykedése is megrikkult. Nyugdíjasként már csak havi egy-két cikket közölt – „mert végre nem pénzért írom, hanem csak ha magától jön“, szölt magyarázata. Majd amikor feleségét elvitte egy hirtelen szélütés, gondoskodott róla, hogy soha többé semmiféle szerkesztőnek eszébe se jusson témaegyeztető megbeszélésre hívnia: bár orvosa világosan a tudomására hozta, hogy cukorbaja szeszfogyasztással súlyosbítva a látásába kerülhet, ő mégis ezt a sajátos módját választotta annak, hogy búcsút vegyen hitvesétől... A temetés napján, miután hazakísértem és jó éjszakát kívántam neki, kijelentette, hogy bizony jó éjszakája lesz, mert úgy leissza magát, mint még soha azelőtt, és ha reggel világtalanul ébred, hát annyi baj legyen – úgysem érdemes a látásra ez a világ, ha asszonya nincsen benne. Ezúttal is megtartotta, amit ígért – bár a fény és a sötétség között a rákövetkezőkben is képes volt némi különbséget tenni, a lakásban csak a megszokás vezette lépteit és mozdulatait.

Valamiképp mégis látásának elvesztése hozta meg a kedvét ismét az írásra – arra legalábbis, hogy a hírlapírói ténykedésnek a leginkább szépirodalom-közeli vállfáját művelje. Segítségemmel leszerződött állandó tárcaírónak a mezőgazdasági hetilaphoz.

– Legalább senki sem foghatja rám, hogy valóságimitátorként skribolom azt, amit magam körül látok, ugyanis semmit sem látok már magam körül – szokta volt mondogatni morbid időskori ars poetica gyanánt. És mégis (vagy talán éppen emiatt), vasárnapi találkozásaink során, miután leültem vele szemben íróasztalához, és a déli harangszó csenddé halványultával eldörmögte jelmondatát – „Örökké az első mondat, az a legnehezebb“ –, minden alkalommal alig fél óra alatt egy-egy nyomdakésszé fogalmazott tárcanovellával írhattam tele az előttem heverő indigópapír szavai nyomán. S ha remekmű nem is akadt e tárcák között, a Mester mindig hozta az átlagosnál jóval magasabbnak nevezhető minőséget – akárcsak előző vasárnap, amikor ezt diktálta nekem:

„Lottósors

Barát Donát a kocsmában ült, és a szerencsére várt.

Legalább harminc további vendég művelte még ugyanezt a tevékenységet körülötte, amiben ő nem talált semmi meglepőt. Élete eddigi harminc évének tapasztalataiból okulva Barát Donát ugyanis meggyőződéssel vallotta: a faluban minden út a kocsmába vezet. Különbséget csupán az jelenthet, ki-ki milyen gyakorisággal lép rá erre az útra. Az egyik véglét maga a kocsmáros, aki egyes-egyedüli haszonélvezője annak, hogy a kocsrma ilyen kitüntetett szerephez jutott a falu társasági életében, és sohasem tölt fél óránál több időt az italmérésnek otthont adó épület falain túl. (A kocsrma az alsó szinten

működik, az emeletet és a tetőteret a családja lakja be.) Őt követik azok, akik ha többet nem is, de az éjjeli einstand és a másnap reggeli nyitás közötti időszakot azért az intézmény falain kívül töltik. És persze ilyentájt, szombatonként, kevéssel este nyolc után még a másik véglet képviselői, tehát a biztos megélhetéssel és stabil munkahellyel bíró ingázók, akik csak a városba tartó buszra várva, vagy munka után, a faluba visszatérve fordulnak be az intézménybe egy-egy korszó sörre vagy hosszúlépésre, szóval a falu megrögzött józanjai is úgy vélik, a kocsmában a helyük, és ennek az oka nem más, mint maga a kocsmáros. Nem éppen az általa nyújtott kiszolgálás magas színvonala miatt, hanem azért, mert annak idején épp úgy válhatott a falu kocsmárosává, hogy egy, a többi szombat estével nagyon is megegyező, közönséges szombat estén percről percre fokozódó lelkesedéssel nézhette végig, ahogyan a fő állami tévécsatorna műsorán éppen az általa megjelölt öt nyerőszámot gurította a szerencse az arra a hétre kirendelt számhúzó markába.

Ha kérdezi valaki, Barát Donát valahová a két véglet közé helyezi magát a kocsmalátogatási skálán. A közeli városban állandó munkaviszonnyal rendelkező ipari alkalmazottként esélye sem lenne rá, hogy feszít a korcsmában ücsörögjön, mint azok, akik – egyéb foglalatosság híján – naphosszat itt verik el a munkanélküli segélyt. Azonban az is igaz, hogy egyre szívesebben látogatja az italmérést esténként a városból hazatérve, vagy a hétvégeken, amikor akár otthon is lehetne. Persze arra nem kell különösebb ok, hogy ilyentájt, szombat este fél kilenc után a korcsmában legyen – mint a többiek, ő is letett maga elé egy teli korszó sört, hogy kitarson a lottósorsolás végéig, aztán a söntés fölé csavározott falipolcon álló televízió felé fordult, és várta, hogy mire az ötödik nyerőszám is közhírré tétetik, új irányba igazítja sorsát a szerencse.

„Na, ez is várja a szerencsését, pedig ennek jutott belőle eddig is elég“ – mondta magában Barát Donát a szomszédos asztalnál drága cigarettát pöfékelő fiatalemberre pillantva. Neki bizony arra is futja, hogy pálinkát küldjön felderítőként a sör elé – és általában, Barát Donát úgy tekint Főgel Lacira, mint akinek minden sikerült, ami a többi falubelinek nem. Mindig azzal foglalkozott, amivel csak kevesen és magas nyereséggel. Amikor a csigázás hozta a nagy pénzt, akkor ő gyűjtette be a környék dologtalanjaival három határon túlról az éti csigát, amikor pedig a pincebeli gombatermesztésben volt a nagy üzlet, akkora gombalabirintust építtetett ki a hegyoldalban, a faluból kihalt öregek örökösétől potom pénzért megvett telkek alá, hogy ahhoz képest az egri kazamatarendszer pocokverem volt csupán. Főgel Laci tehát olyan közszereplőjévé vált a falunak, akire szemtől szembe mindenki mosolygott, de a mosoly majd’ mindenkinek az arcáról lehervadt, amikor hátat fordított nekik.

– Az első nyerőszám a tizenkilences – zökkenetette ki morfondírozásából Barát Donátot a televízió (azaz a lottósorsolás műsorvezetője). Helyeslő megjegyzések érkeztek a kocsmasztalok mellől.

„Hát persze. Minden marha a saját, vagy valamelyik családtagjának születésnapja alapján jelöli meg a számokat. Aki a kétezres években született, az még nem ismeri a számokat, aki viszont ezerkilencszáz előtt, az már nem“ – nyugtázta a történeteket Barát Donát, gyorsan elhallgattatva a fejében a hangot, amely éppen abból a tényből készült volna következtetéseket levonni, hogy a tizenkilences szám bizony az ő tárcájában lapuló lottószelvényen is szerepel.

– A második nyerőszám: a hetvenhatos – érkezik a televízióból a bejelentés. Erre már jóval kevesebben, de még mindig elég szép számmal eresztettek el egy-egy helyeslő és biztató kiáltást a sötét feletti képernyő irányába. Köztük Főgel László is.

„Ő is hetvenhatos volna, mint Lujzám?“ – próbálta kitalálni szomszédja számválasztási logikáját Barát Donát, ám hamarosan éppen a logika eszközével vetette el a feltételezést. „Ugyan. Egy osztályban jártuk ki az általánost, bukni meg nemigen emlékszem, hogy bukott volna – hetvennégyes Laci is, mint én.“

– Huszonnyolc – hangzott el a következő nyerőszám. „Lujzám, Lujzám, a végén még meghozod a szerencsémet“ – mondta magában Barát Donát, arra gondolva, hogy felesége az utóbbi hónapokban nemigen tűnt olyanoknak, mint aki az ő szerencséjének kovácsolásán munkálkodik. Hősünk úgy érezte inkább, hogy az asszony az ő elméjének megháborításán serénykedik. Amikor csak teheti, mindenféle haszontalan semmirekellőnek lehordja, mondván, hogy hajnalban megy el otthonról munkába, a városból meg mindig késő este tér haza, de a pénzük mégsem gyarapszik, csak neki kell szégyenszemre másokhoz koncsorognia, ha férfikezet kívánó munka akad hét közben a ház körül.

„Hát neked is van miért vigyorgnod, löcs ütné ki a szemedet a helyéről“ – terelődtek újabb irányba hősünk gondolatai, amint tekintete a szomszédos asztalhoz tévedt, és látta, hogy bizony Főgel Laci orcájára is elégedett mosolyt rajzolt a harmadik nyerőszám.

– A mai sorsolás negyedik nyerőszáma: a hetes.

„Július negyedike, az nulla-hét, nulla-négy“ – lett úrrá már végképp az izgalom Barát Donáton, ám rögvest lehervadt az arcáról a mosoly, amint átpillantott a szomszéd asztalhoz, Főgel Lacira. „Így vigyorg Lujzára is, amikor átszól neki a kerítésen“ – ráncolta a homlokát, ám azt az eshetőséget, ami ebben a pillanatban kikristályosodott az elméjében, azt már nem merete továbbgondolni. „Barát Donát, nyughassék a véred. Jól tudod, hogy akit magyar anya szült, annak mindnek a hetes a nyerőszáma“. De azért belefehéredtek az ujjai, ahogy a söröskorsóra markolt az ötödik számra várakozván.

– *E heti sorsolásunk utolsó nyerőszáma... a négyes!*

Amikor később – újra meg újra, kínos aprólékossággal – elmondatták velem a rákövetkező percekben történeteket, Barát Donát mindig úgy mesélte: még eljutott a tudatáig, hogy Főgel Laci mindenkinek egy korsó sört és kísért rendel. Aztán már csak arra emlékszik, hogy ujjai ráfeszülnek a zsebében lapuló bicska nyelére, és számolja a pulgig vezető lépteket.“

– Várj még, fiam – szólalt meg a Mester rögvest, miután befejezte a diktálást. – Javítsd át a főhős nevét, mondjuk arra, hogy... Barát Elemér.

– A Barát Donát miért nem jó?

– Mert csak dilettánsok írnak rímelő nevű hősöket.

– Na és Mikkamakka? Dömdödöm?

– Lázár Ervinnek szabad. Ő zseni volt.

Otthon megkértem a feleségemet, vigye ki a gyerkőcöt az udvarra játszani, és az indigópapír másodpéldánya alapján táskaszámítógépembe zongoráztam a Lottósorsot (az eredeti példányt mindig megőrizte és iktatta a Mester), aztán a szövegfájlát átméjleztem a hetilap szerkesztőségének, mint minden egyes héten, amióta a Mester egészségi állapota már csak az én közreműködésemmel tette lehetővé az állandó tárcáirói tevékenységet. A hetilap szerkesztőségéből másnap – mint rendesen – meg is érkezett az e-mail, amelyben megköszönték a tárcát, és tudatták, hogy pénteken, a következő lapszámban fog megjelenni. A Mesterrel a rendes, vasárnaponkénti tárcadiktálási szeánszon kívül más találkozót nem beszéltünk meg, az én hetem pedig a szokásosnál is zsúfoltabbra sikerült, úgyhogy telefonon sem beszéltünk. A szomszédok, némi juttatásért cserébe, mindig a segítségére voltak a bevásárlással, és az egy emelettel lejjebb lakó családból a kissrác némi zsebpénzért délutánonként felolvasta neki az aznapi sajtót is.

Aztán vasárnap, a családi reggeli után felvonultam a padlásszobába, hogy átnézzem a heti sajtót. Nem mintha képtelen lettem volna ennél kellemesebb foglalatosságot találni magamnak vasárnap délelőttre, de hát zsurnalisztaként azt is kötelességem volt tudni, mit írnak a konkurens sajtótermékek, a hét során meg újságot olvasni nem, csak írni jutott időm. A felhozatal a szokásos volt: az ellenzéki lapok kirobbantottak néhány újabb korrupciós botrányt, amelyekben kormánypárti politikusok voltak érintettek, mire a kormánypárti lapok azzal feleltek, hogy az előző kormány prominensei által elkövetett gaztettekről rántották le a leplet. A jobbosok lekommunizálták a balosokat, és a balosok lenácizták a jobbosokat, aztán mindenki mindenkint felszólított, hogy mondjon le és vonuljon vissza a közéletből. Tehát bátran állíthatjuk, semmi különös nem történt a hét során, és már el is nyomtam egy-két ásitást, mígnem az egyik

pletykalap szombati számának bűnügyi rovatában a következő cikken akadt meg a tekintetem:

„Véres véget ért a falu kocsmájában a péntek este!

Szerelemfáltás vagy pillanatnyi elmezavar? – keresi a választ a rendőrség

Néhány perccel tette elkövetése után már el is fogta a rendőrség azt a férfit, aki a Gyöngyöshoz közeli Mátrazádor kocsmájában tizenegy késszúrással végzett szomszédjával.

A tragédiára tegnap este került sor. Mint magukat megnevezni nem kívánó szemtanúk lapunknak elmondták, semmi előjelét nem észlelték a készülő tragédiának. A különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés gyanújával előzetes letartóztatásba helyezett, harmincéves B. E. a szemtanúk elmondása alapján békésen iszogatót és újságot olvasott, mígnem egyszer csak bármiféle előjel nélkül a földre hajította a kezében tartott lapot, és a söntésnél termett, ahol szomszédja, a szintén harmincesztendő F. L. éppen italt rendelt. B. E. a zsebkésével számtalanszor hátba döfte, majd szív- és alhasztájékon szurkálta szomszédját. A rekordidő alatt kikerkezett mentőszolgálat már nem tudta F. L-t megmenteni.

A tett indítékai egyelőre nem világosak. Mivel az emberölés elkövetésekor a gyanúsított többek szerint is mindvégig ezt üvöltötte: „Ezt L.-ért!” (L. a kezdőbetűje a gyanúsított felesége keresztnevének, amelyet a személyiségi jogok védelme miatt nem írhatunk ki – A Szerk.), elképzelhető, hogy szerelemfáltás volt a tett indítéka, ám a hatóság egyelőre az ittasság miatt bekövetkezett pillanatnyi elmezavar lehetőségét sem zárja ki. Ez utóbbi elképzelést látszik alátámasztani több szemtanú elbeszélése, miszerint a tett elkövetése után B. E. eszelősen ezt hajtogatta: „Hol a lottó? Hol a lottó?“, és sorra kiforgatta az erősen vérző F. L. zsebeit.“

– Na, nem. Na, ezt ne – mondtam fennhangon, aztán galacsinná gyúrtem és az asztal alá hajítottam az újságot. Kábán, mint akit fejbe vertek, a telefonhoz léptem, és amilyen szaporán

csak tudtam, tárcsáztam a Mester számát. A szám kicsöngött, de ezúttal nem hallottam meg a Mester rekedtes hangját a harmadik csörgés után. Már épp le akartam tenni a kagylót, amikor megszólalt valaki a vonal másik végén.

– Halló.

– Halló, ööö... kivel beszélek?
– Gulyás Vencel felügyelő vagyok, a tizennegyedik kerületi rendőrségtől. És nekem kihez van szerencsém?

Miután bemutatkoztam, így folytatta:

– Uram, a lehető legjobbkor telefonál. Amennyiben lehetséges, arra szeretnénk kérni, hogy fáradjon ide. Éppen hívni akartuk magát.

„Kezdő újságíró koromban ismertem meg a Mestert“ – fogtam bele mondandómba, amikor valamennyire megnyugodtam. A Mester holttestét már érkezésem előtt elszállították, mégis három cigarettára és egy dupla konyakra volt szükségem ahhoz, hogy a remegésem elmúljen.

Miután töviről hegyire elbeszéltem mindent a felügyelőnek, csak ültünk egy darabig – velem szemközt a civil ruhás nyomozó, előttem pedig, az asztallapon a három papiros: bal felől az indigópapír másodpéldánya múlt vasárnapról, középpött az újságcikk, amelyet alig egy órával azelőtt, otthon, a dolgozószobámban olvastam, jobbra pedig a kézzel írott papírlap, rajta az egyetlen, áthúzott sorral.

– Nehogy félreértsen, fiatalember – szólalt meg végül a nyomozó. – Eszembe sem jut azt hinni, hogy az ön Mestere valamiképpen előre tudott volna a gyilkosságról, csak nem jelentette be azt a hatóságoknak. Azt sem hiszem, hogy valamiféle épp ésszel fel nem fogható jóstehetség folytán előre látta volna a faluban készülő bűnesetet. Azt pedig végképp nem gondolom, hogy valamiképpen ő készítette volna elő a bűncselekményt, és ebben az írásban akart volna titkos nyomokat hagyni, csak hogy szórakozzon a rendőrséggel, ahogyan filmekben szokták néha. Ami az ön Mesterének írása, valamint a bűneset közötti kapcsolatot illeti, csupán a véletlenek bizarr összejátszásával van dolgunk, ehhez kétség nem férhet. Mégis: mi lehetett ebben az egészben az, amit olyannyira nem tudott feldolgozni, hogy önkeze által, a szárítókötélen végezte?

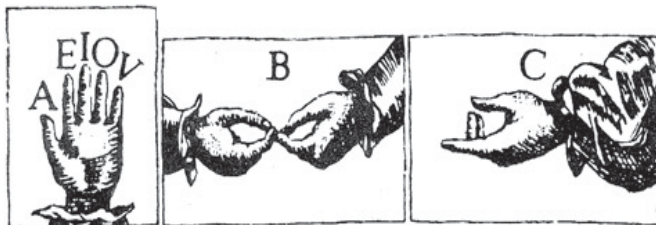
Ránéztem a jobb felőli papírlapra, s rajta az áthúzott sorra, a két, tömondatnyi állításra, amelyeket a Mester utoljára tartott leírásra érdemesnek az életben, hogy aztán még egyetlen tollvonással mindkettőt egyszerre érvénytelenné tegye.

– Tudja mit? Írja bele a jelentésbe, hogy agyonnyomta a lelkét a megíratlan művek terhe.

ONAGY ZOLTÁN

PÁROS JÁTÉK A-VAL

regény, negyedik rész

Vicuska-adaptáció

– Hogy mersz levelet hozni a töröktől? – gyúl haragra Dobó István, az egri vár kapitánya. – No, halljuk, mit üzen a török! – adta át a levelet hadnagyának, Bornemissza Gergelynek. *„felháborodott rajz“*

Dobó Istvánnak, Eger kapitányának!

Két sereggel jöttem. Sok erős várat foglaltam már el. Te sem tudsz ellenállni. Add fel a várat, ígérem, nem bántunk benneteket! Ahmed nagyvezér. *„elszánt magyarok tekintete-rajz“*

– Ne higgy a töröknek! Nem adjuk fel a várat! – kiáltják a vitézek. – Hunyadi János is győzött Nándorfehérvárnál! *„lélek-repes-rajz“*

– Több levelet nem veszünk át. Aki megadásról beszél, halál fia! – dörren Dobó István a vár népére. – Emeljünk fekete koporsót a bástyára! Ahmed megérti, mit jelent. *„halálraszánt-rajz“*

– A halált választják – mutat a bástyára Ahmed. – Esküszöm, megkapják! Rozzant akol ez. Gyorsan szétlőjük – fitymálja a várat Ahmed. *„komorló-fitymáló-rajz“*

– No, te vén Ali! Ezt nevezted rozzant akolnak? Két hete lőjük, és még mindig állnak a falak.

– Dicső nagyvezér! Ami nappal romba dől, éjjel betömik a magyarok.

– Nem várunk tovább. Rohamra! *„kutya-kontyos-rajz“*

– Pereg a dob, rikolt a síp, támad a török, mindenki a helyére, meglepetés vár rájuk! – mosolyg Bornemissza Gergely –, kétszer robbanó bombák és a tüzes szekerek. *„derű-mosoly-rajz“*

– Jaj nekünk! Allah tüzes szekereket küld ránk! Éget, rohan, nem lehet megállítani!

– Fújd le az ostromot! – fordul Ahmed az egyik béghez. – Áss alagutat a vár alá! Fel kell robbantani! „*munkás-bányász-rajz(ok)*“

– Tűz! – vezényel Bornemissza. – Ti sem fúrtok több alagutat Eger alá, kontyos kutyák! „*mészárlás-rajz*“

– Dicső nagyvezér! Nem sikerült a robbantás! Elpusztultak a vár alatt.

– Akkor győzzön az igazság! Mindenki a falakra! „*török-csöcselék-rajz*“

– Kapitány úr! Űtik a dobokat. – Ez a végső roham. Vegyük fel a legszebb ruhánkat! Talán utoljára látjuk egymást – búcsúzik Dobó. „*líra-rajz*“

– Fogytán a férfierő, mi meg csak a követ hordjuk és főzünk, míg ők harcolnak!

– Hiába, ha nem lesz, aki a levest megegye.

– Öntsük a forró levest a törökre! „*nők csípőre tett kézzel tanakodnak-rajz*“

– Nem szereti a török a magyar levest! – örvendve kacagnak a sütő-főző asszonyok. – Forró vizet a kopaszra! Hozzunk égő szurkot is!

„*nők lengő didikkel a küzdelemben-rajz*“

Bontják a sátrakat! – Elvonul a török! „*bontás-rajz*“

– Hol az étel, lányok?

– Rájuk öntöttük, kapitány úr!

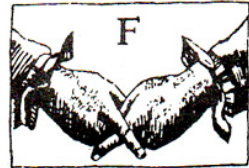
– Akkor éhen maradunk.

– De mi győztünk!

– A török sem hitte volna el, hogy az egri nők leveसे űzi el a falakról. „*haha-rajz*“.

A lókosi újra átlapozza a füzetet, hátha összefut valamelyik oldalon Vicuskával, első szerelmével, aki első marhagulyását főzi éppen.

De nem találja.¹

Agyó-k

Az agyó elegánsnak tűnik, mégis pofátlan elköszönés. A következőket jelenti (vegyesen, hol férfi mondja, hol nő, de alapóhajként igényt teljesít, visszavonja mindazt a duruzsolást, olvadót és kedveset, amivel kapcsolatuk fénykorában tömték egymást):

Nő: *Találtam hozzám való férfit, akihez most elhúzom a csíkot. Remélem, soha nem jutsz eszembe. Már régen elegem van, de sajnáltalak, azért maradtam veled. Agyó.*

Férfi: *Föl nem fogom, mi az öregistent akarhattam egy ilyen nőtől! Az ágyban nyafogsz, mint a beteg macska. Főztöd ehetetlen, mondd, édes, légy szíves, mire vagy úgy oda magaddal? Agyó.*

Nő: *Az ágyban is csak kereslek, az ajtóhoz is szerelőt kellett hívni, fogalmam nincs, mit szerettem rajtad.*

Férfi: És még közös gyerekekről álmodtam. Ez a ribanc teteje.

Nő: *Ha ilyen fiam lenne tőled, amilyen te vagy anyádnak, az első napon kitekerném a nyakát. Olyan férfit akarok, akivel az egész életemet leélhetem. Nem kell, nem kell, féltennem nem kell, nem kell + kóta (kotta).*

Nő: *Számítanom kell és minden helyzetben számítani akarok a férfira, akivel élek. Te egy gyenge, kéjenc malac vagy, akit minden jöttment kurva leteper, kurva disznó nem kell, nem, kurva disznó nem kell, nem kell + kóta (kotta).*

Férfi: Ha nem ráznád a segged minden felbukkanó pali előtt.

Nő: *Hihettem volna anyának, ő az első nap megmondta.*

Férfi: Eddig vagyok veled, eddig, érted?

Nő: *Akit találtam, semmiben nem hasonlít rád. Agyó!*

Persze a hangsúlyon sok múlik, de az adieu alá felfekvő durva mondatok rendszerint azt jelentik: Látni se akarlak többé, te mocsok!

Pedig a harag elfárad csendben, követik az újak, hisztériával, göggel, haraggal. Az ismert illatú mézre, régi asszonyra, régi szeretőre, régi fickóra visszaszáll az okos méh a jövendőben, amikor az örökösen változó légköri viszonyok kedvezővé válnak, közben a mézből is mézvirág, aki pompás vágyakba öltözve várja őtet. Ráadásul a régi szeretőnél nincs meglepetés, ismert paraméterek szerint működnek a testek. A lélek már nem szüli a bajt.²

A döglégy rövid szerelme

Mit is akartam mondani a döglégy szerelméről, nézi a férfi az ablakon túli világot, ahogy a viharos szél tépi, szaggatja a szederfa kopasz koronáját. Az ősztég sötétbarna felhőkkel rohamozza az ablakot. A felhő szétnyílik néha, láthatóvá teszi a mögötte sorakozó sötétbarna felhősört.

A fotel és a kályha közt kandúr hever. Kandúrmacska. Fekete kandúr fehér papucsban, fehér napszemüvegben, lustán, bölcsen néz ki a fejéből, neki újat senki nem mondhat az utóbbi években.

Szuszogva alszik, szabad mancsa meg-megrándul. Játszik álmában. Evett, ivott, körbesétálta birodalmát, megvizsgálta, minden rendben-e, a pamutgombolyagot lustán bepofozta a fotel alá, már alszik,

gömbölyűen, puhán, rebbenő bajuszszálakkal, amikor érkezik a hűvös konyhából a légy. A légy belezavar a békébe. Túlélő. Az utolsó légy-mohikán. Porszívóhang a nyújorki filharmonikusok záróakkordjai közé.

Fémzöld döglégy szeret a macskába. A fejébe. Nem érteni, mit szerethetett ott, mit tarthat életveszélyesen kívánatosnak, a kandúr – a természet racionalitását vizsgálva a kialakult helyzet mögött – nem szeretheti viszont a legyet. Ellentmondana minden alkati adottságnak, evolúciós törvénynek. Mit kezdhet egymással a közönséges, rövid életű düledt szemű fémzöld döglégy és a kandúr, neme kiválósága, a harcos, karmos fickó, fajtája bajszos büszkesége?

A fémzöld döglégy nem kalkulál az ellentmondásokkal. Miután beleszeret a tökéletesen formált fejbe, homlokba, szemhéjba, villámfogakat rejtő szájba, és végiglépkedi, mint technikás szeretőhöz illik, zúgva, búgva, darálva, elképedve önnön szerelme hatalmasságától, szabad testnyílások után néz, hogy beléjük nézzen. Ezt a macska nemigen tűrheti, ha betartja saját játékszabályait. Egyik szem nyílik, villan, egyik puha mancs mozdul. És vége a légynek. A párnás mancs a perzsaszőnyegre veri. Undorral fordít rajta, vizsgálja, a légy szárnyai kitérve, a lábak összekócolva, a fémzöld potroh lapos. Ki vagy, te bátor? A kandúr gyorsan napirendre tér a dolog fölött. Visszahanyatlik. Alszik tovább. Búcsúzóul hunyorít, no, most nézzél oda. Mi nem történik a csendes életben.

Rakhatna valaki a tűzre.

Itt pedig előbb A., aki hajnalban azt súgja: „meglátogatja az ő kedves népét.“ Azután bibliázás, mögötte türelmes séta az elíziumi mezőkön. Honnan való?

Azután te. Jössz. Megölsz. Alszol. Indulsz, érkezel, alszol, szuszogsz, hadonászol álmodban. Reggel megölsz. Ahogy kell.³

Affektus

Szenteket nem, szentet soha. A szent mellett nem történik meglepő. Nem történik semmi. Ha igen, az komoly munka.

Szent fekszik a férfi mellett, és várja, amit vár. Várja a várást. Zsibbadjon a háta közepe. Várja, hogy tiltakozhasson, hogy azt már nem, oda már mégse szabadna, mert mit szólna ehhez az anyukája? Várja a pontos, konkrét választ, ha kérdez. Azt kérdi, most mit kell

csinálnom, hogyan csináljam, mi a teendőm, most mit tegyek veled? Vár, a férfi azonnal dicsérje, amikor lassan ráérez a dolog ízére, várja, irányítsa, ha mégsem sikerül. Nem, mert nem.

A szent egy ideig nem szent, nem lódul, agyát nem veszíti el. Figyel, koncentrálnak. A szent nem életre szóló élmény (hacsak egy életre be nem rendezkedik az életben), nem vonja magára kényszeresen a figyelmet.

Ez – itt mind – az első két hét. Ha van türelem. Legyen. Kell legyen, hogy a harmadik héten a férfi ráébredjen: a szent sokarcú díszter. És miként a geológiai képződmények, pl. völgykanyar esetében (*Rám szakadék*), folyamatosan módosul térbeli rendje. A zárt térbeli rend nyílik, a nyílt térbeli rend zárul, elhomályosul. A férfi egyedül marad nyitott terében. De még csak az első hét. És a második. Mozognak, tanulnak. Könnyű. A szent ekkor még nem támad a zsúfolt autóbuzson, nem bírván kivárni, amíg hazajutnak a kölcsönlakásba, és nem markolász fapofával (orra alá kuncogva), háttal állva. Szent nem támad meg a vécében, dolgoz közben, ami azért a szenvedély túlzásnak minősülő konfigurációja. A szent nem, de ő megtámad. Másodszor is. Harmadszor is. A férfi azt gondolja, valami betegség, fertőz, a gondolat arra rákényszeríti, kulcsot keressen, magára zárja az ajtót. A férfi azt mondja: Nyugodtan akarok szarni. Csak miután kimondta, érzi, milyen csúnya ez szóban, még akkor is, ha az eset a maga intimitásában nyugalmat és magányt követel. Aggódik, nehogy defektet okozzon a szent lelkében. De nem okoz.

A szent meglepetés. Az első perctől tombol odabent. Várakozó vulkán a szent. Lezárt, alvó vulkán. A férfi óvatosan szedegeti a kavicsokat, óvatos, szokásból, közben persze nem tudja, melyik szó, mozdulat, érintés robbantja a hegyoldalt, árasztja el lávával. Ha igen, az persze nagy szám, nagy öröm, egy szent csodát tesz. A férfi tátja a száját. Mindig tátja, amikor egy szent beindul. Nem hitte volna.⁴

Afrodiziákum

Afrodiziákum a neve azon szereknek, amelyek nemi vágy hiányában serkentőleg hatnak a nemi vágyra. Többnyire rozoga férfiak használják, akik ifjúkorukban, amikor a szexnek, a nőnek természetes ideje volna,

pénzkereséssel, gazdagodással foglalják le magukat azért, ha majd öregszenek, és a libidó (mint ritka élményforrás) unottan lecseng, pénzükért megvásárolhassák a borsos áron kapható afrodisziákumokat. Hasis, kokó, marihuána, gyógyizé kemikáliák. Keleti csodaszerek: orrszarvú darált ormánytülke tigrisvelő feltéttel. Pézsmakivonatban pácolt oroszlánfarok.

A szó a szerelem gyönyörű görög istennője, Aphrodité nevéből származik. Az istennő nevét örökölték a nemi vágy fokozására szolgáló szerek. Hatásuk kétféle. Fizikai (vérbőséget fokoz), érzelmi (szorongásoldó), legjobban, ha egyszerre vetjük be a kettőt. A fűszereket, pl. az ánizst. Aromája kellemesen édeskés, fűszeres, frissítő. A szervezetre az epetermelés beindításával – nehéz, zsíros ételek esetén – jótékony hatással bír (gyomorfájó ember nem szexel, epeszorult ember savanyú, mint a romlott vesevelő). Vagy vegyük, sorolja a férfi, az indiai eredetű bazsalikomot. Édeskés, fűszeres, borsos, tele illóolajokkal. Tea formájában ismertebb, de nem issza, hanem a csöbörbe lógatja érintett szervét a kliens. És ott a chili, illetőleg a hetvenes években (próbaképpen) helyette használt cseresznyepaprika. Szájról szájra jár a hír a technikáról, a módszerekről. Miképpen, milyen hatásfokkal. Magyarföld a legismertebb, leghatásosabb, legkönnyebben elérhető afrodisziákuma. A nyálkahártya – így a nemi szervek környékének – vérkeringését erőteljesen felpezsdíti, melegérzetet ad és fertőtleníti. Afrodisziákumként friss vagy szárított formában fogyasszuk, izgató hatású.

– Megpróbáljuk? – így a leány.

– Próbáljuk – bólint a legény, mi egyebet tehetne, ha egyszer kívánságműsor. Bár jól emlékszik az esetre, amikor a drótos tót gúnármonya paprikát dug makacs számára seggébe, mert időre kell hazaérnie, de a szamar sokallja a tempót. A paprikától azonban olyan száguldásba kezd lejtmenetben a hegyi ösvényen, hogy lérázza hátáról a csomagokat, hullanak a lemezek, a cindarabkák, a cájg. Végül a drótos tót tehetetlenségében a sajátjába dugja a paprika megmaradt felét, hogy felvegye a szamarával a versenyt. Száguldanak az Alacsony-Tátra oldalán, mint a vihar. Tudja ezt a legény, van is benne aggodalom, de itt is, ekkor is a nő diktál. Mit tehetne?

Kiballagnak hát a veteményesbe, mintha csak gazolnának a délutánban, a leány lecsippent két, éppen a piros előtti barna állapotára érett cseresznyepaprikát, némi gondolkodás után egy apró méregzöldet arra az esetre, ha az öregebbek nem válnának be, és egy közepes példányt. Az erdőre nyíló kiskapun lépnek le, mintha ott se lettek volna. A patakpartra, egy régen beüzemelt, megbízható, minden forgalomtól mentes zugot alakítottak ki a parton, ahol dió-árnyék, vízcsobogás. A dió alatt nyugalom és szerelem. Legyek, szúnyogok nem járnak a diólevelek alá, néha egy-egy bögyöly, ami még elviselhető. Csendes nyár végi késő délután a próba délutánja a lassan lemenő nap fényében.

A leány, aki mindig kockázatosabb, vezényli a próbát. Azt mondja, miért is ne mondaná, nekem nincs szükségem semmiféle izgató és serkentő szerre, veled kezdjük, rendben? Úgyes kis bicskával elfelezi az egyik paprikát.

– Rendben – bólintja a legény. Mi mást tehetne.

A leány előbb összegumizza a haját, majd a legény fakó klottjából rutinosan, otthonosan és barátilag elővarázsolja az afrodiziákumra várakozó szövetet. Bűvöli, duruzsol neki, fújogatja, be-bekapja, hogy erősödjön, mint a kígyóbüvölő, hogy megfelelő állapotba kerüljön, látható legyen a változás, az előtte és az utána. Amikor úgy látja, az átlaghoz közeledik, megfelelő méretű és állagú, a pokrócra kihajolva tép egy szál sítást, a farkhoz méri, gondosan elszakítja, ahol kell. Odadől aztán, baljában a szerszámmal, jobbában a fél cseresznyepaprikával gondosan, mintha gyűrűket húzna a szerszám testére, körkörösén bekeni. És várnak. De semmi eredmény. Húzogatja le-föl a bőrt, nézi csalódottan. Nem történik semmi. Tanakodik, hogyan tovább. Arra az eredményre jut, a két szerv, a nőé és a férfié plusz az afrodiziákum, hárman együtt hatnak. Nincs mit tenni, föl guggol, igazítja, rámozog, beleül. Az üzemmenet tökéletesen hagyományos. Egy ideig nem jelenik meg benne a cseresznyepaprika. Bár a legény röviddel a művelet után úgy érzékeli, mintha tüzes kályhacsőben járna a farka, nem szól, nehogy csalódást okozzon a leánynak. Hanem amikor a szerelem általános fizikai motivációi mögül a leány érintett testrésze nedveivel felissza a legény érintett testrézsére körkörösén feljuttatott paprika lényegi meghatározóit, a szikrázó, könnyfakasztó erőt, lefordul a legényről, hogy megvizsgálja.

– Atyavilág, széttépel engem, akkora vagy – mondja. De téved. A méret nem változott, egyedül a színek módosultak. Ami addig hússzínű volt, netán piros, most püspöklila, és lángot szór. Nevetnek. Nevetve ülnek be a csendesen locsogó patakba, nevetve mosogatják magukat és egymást, és maradnak, amíg az est leszáll.

A világ így kerek.⁵

Persze ismertek kevésbé csípős kombinációk, a két nőfaló profi (Casanova és Don Juan) szakácskönyveiből, mint például: hagyma mézben. Fokhagyma mézben, tojásban. Ginzenggyökér fokhagymával mézben és nyers tojásban. Fokhagyma fokhagymával és légszűrővel. A légszűrő tetején frissen szedett halikra (kaviár). Petrezselyem, zeller, sárgarépa egyben és reszelt állapotban. Tehát találunk a piacon, ha keresünk.

Jobb SZTK körzeti orvosok időzített injekcióval is kiszolgálják a kedves biztosítottat. Receptre, gyógyszerhárból. A társadalombiztosítás (tb), tekintettel a szétvont párttitkárokra, a kivénhedett képviselő urakra, elfelejti kihúzni a kókadtt farkok alól a támogatást. A kémia épülő afrodiziákum rendszeres, szapora használata végérvényesen megoldja a gondokat. Férfinak melle nő, hangja előbb mutál, később

magasba szökken. Az öregecske öngerjesztő nők beszőrösödnek, altjuk brummogóvá lesz. Csikló lóg térdig.

Egyetlen serkentőszer nem került szóba, pedig nélküle minden nehezebb. Nélküle fűvel benőtt iparvágány. Szeretni. Egyszerűen, csendesken, halkán, ritkán lobbanva, gyakran lobbanva, boldogan, boldogtalanul. Arra ébredni, nincs ott. Arra: ott van.⁶

Agancs

Az agancs többnyire hím fejen nő. Bakeszon. Senki nem hallott még felszarvazott nőről.

Egy nő meg van csalva, el van hagyva, esetleg átalverve, megszívva, de soha nincs felszarvazva. Vélhetőleg azért nem keverjük a kifejezéseket, mert a nő maga gyártja az agancsot. Illetve: nő szerkeszti, szerető gyártja és férfié az ajándék. (Korona, szár, ágak, koszorú, terpesztés = agancsrészek.) Persze ez sem ilyen egyszerű, mert: mialatt a gyártó férfi nő közbeiktatásával önfeledten lenyomja a másik férfi számára az agancsot, eszébe nem jut, hogy ezzel egy olyan folyamat részesévé válik, amely az agancsgyártás nagyüzemének is nevezhető.

Akad ott ugyanis egy negyedik személy, aki sem az előkészítésben, sem az aktusban nem vesz részt. Ő otthon várakozik epedve, vacsorát főz, pelenkát áztat, a porszívót épp lerakja, és ha nyúzott is, fáradt is, ha elege van is, igyekszik jó képet vágni a napi elvégzendőkhöz, mikorra a gazda, a férj (agancsmester) megérkezik.

Jó szóra vár. Szerelmetes ölelésre, ahogyan asszonyhoz illik, és hogy legyen értelme ennek az egész szarnak, és egyáltalán. Szeressen, ha ennyit robotolok itt kurva gyerekeivel, a kurva konyhával, a kurva meleg családi fészek fenntartásával, ennyit veszködöm rosszkedvével, fáradtságával.

Szolidra, simára fésüli haját, szolidan szól, amikor nem úgy mennek a dolgok, mint azt kislánykorában eltervezte. Fényképes, csókos levelet talál férje zsebében, noteszbeírást, itt a morgásnál mélyebben rejtőznek a bajok, utána nyomoz. Nem hajtja el a drágát, nem válik, ő ilyen. Háromszor veri vissza, mint Ludas Mátyás.

Háromszoros agancs. Az agancsokhoz férfi szükséges, nélküle nehézkes. Ám a férfiak nőkhöz tartoznak, akik éppen úgy, mint fent, lebuknak.

Ekkorra izomból, semmire se figyelve hömpölyög a rónán át, házat, ágyat, dohánypajtat görget zúgva, bögve töri át a gátat. Üzemszerű, zeng, szalagtermel az agancsgyár. El akarja nyelni a világot.⁷

1. No hát. Ennek a címe nem is lehet más, mint: miért, mióta, hogyan, mennyiért, mely felületükön, mely napszakban adoptálom a női nemet, ha csípős gulyást főz kedd délutánra, de marad szerda ebédre, és friss a félbarna kenyér. Ügyes. Aláírás: Vicuska.

2. Mindenütt így megy? Mindig ez a vége, ha elmúlik a szerelem? És amint a szerelem nem csinál bajt, a szex is tízszer jobb, reggelig tart? És megint reggelig?

Sablonszavak, sablonmondatok, sablonszerelem. Itt kell megjegyeznem, és ne haragudj, ha nem tudnám, ez a paksaméta te vagy, ha nem tudnám, miről beszél, egyedül az adieu volna a kezemben, fogadhatnék rád. Persze veled még veszekedni se lehetett igazán, mert nem érdekelt, mit akar a másik. Soha nem érdekelt.

3. Ez volna a szerelem új értelmezése? Jól nézel ki. És: ez ugyan ki lehet? Véletlenül nem nyomsz be ide alakot, itt valaki meg van büntetve, mert odabújt melléd, erről volna szó? Régi? Új? Mióta vagy te macska, az állatok királyának kisöccse?

4. Ez ugyanaz a nő lehet, akit lelegeztél az előző anyagban. Kedves pali vagy, mondhatom. Aki csak magát szereti, aki így átforgatja a másik ember tartózkodását, óvatosságát, önvédelmét, egy nő önvédelmét, azután a szerelmét, vágyát, bizalmát, az a fickó – mindenki jobban járna – ha magával bújna ágyba. És akciózna nagyokat. Mi – lányok – néznénk, nevetnénk, tanulnánk, a hősi figura milyen alakban jelenik meg, amikor tagadja.

5. Szent egek, Szűzmária, Szent József, de hülye vagy! Így történt. Ültünk a patakban estig, amíg ki nem áztunk. Én azóta se tudom, hogyan afrodisziákum a chili, a cseresznyepaprika, te rájöttél? Volt aztán valaki, aki másképpen ismerte, másképpen csinálta? És tényleg azt gondolod most, hogy akkor nem szólhattál, ha mást akartál? Te éppen úgy kipróbáltad volna, ahogy én is kíváncsi voltam, mekkorára nő, ha növésben van. Jól van ez. Mi, ott, akkor mindent megtehattünk, mindent kipróbálhattunk.

6. Jól van, édeske, szép ez, ha hazudsz is. Bizonyos hazugságok megszokhatók, bizonyos hazugságokat nem veszek zokon. Nem is hazugságról van szó, amikor a

hazugságról. Inkább csak az újabb fajtákról, amikor beújítasz a reformáció nevében, amikor úgy gondold, a fejlődés látszata miatt máshoz is hozzá kell szólnod, bővíted a skálát. Hát ez tetten érhető. Ami nincs, arról beszéljenek a politikusok. Miért nem engeded, valaki olyan beszéljen a szerelemről, aki ért hozzá, miért beszéled szét, miért lényeges egyik, semmitmondó a következő?

7. Ez túl egyszerű, sekély a kéj. Ha csak ennyi volna, ilyen kék, és ilyen elvtársias, meglepne. Ez vagy te. Minden hiába, nem ismered a nőket.

PONGRÁCZ P. MÁRIA

A GONOSZ ASZTAL

Terülj-terülj asztalkám megtelt minden földi jóval. „Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma...” És jött a sült hús, a rántott csirke, a töltött pulykamell, a különféle saláták és sajtok, friss retek, paradicsom, paprika...

Előbb koccintott a társaság. Torkot égető kisüstivel. Bele kell melegedni az ünneplésbe. A házigazdák kitettek magukért! Megérdemelnek egy pohárköszöntőt. Bekerül a kisszék is, már nincs helye a tányéroknek, a frissen szeletelt kenyérnek. Úri muri ez a javából, másnap reggelig is eltarthat, amíg minden elfogy az asztról.

A házigazda arcán mosoly. Biztató, lelkesítő, lám megadja a módját az igazi vendégfogadásnak. Nem akárkiket hívott meg... Alig beszél, alig mozog, lesi a vendégek szavát. Csilingelnek a poharak, megtelnek a tányérok. A háziasszony számolja a falatokat. Örömmel nézi, hogyan fognak az általa készített finomságok. Két teljes napig készült erre az estére. Meg akarta mutatni a férjének, hogy lám, akár fejedelmeket is vendégül tudna látni. Most kissé sápadt. Elfárasztotta a hosszas készülődés, a sok vita, az egy hétig tartó bevásárlás, az odafigyelés minden apróságra.

Milyen más, amikor a gyerekek meg az unokák térnek haza! Ők mindent megesznek, nekik nem kell a porcelántányér, az ezüst evőeszköz, nem kell kicicomázni a körítést, félkészzen felfalnak mindent. Már a konyhában nekikezdenek a kóstolgatásnak. Csipkednek mindemből egy falatot. Az unokáknak érdemes főzni, sütni. „Ó, Istenem, csak már itt lennének...”, sóhajtja.

Az este alighogy elkezdődik... Kipirult arccal gondolja: figyelmeztetnie kell a vendégeket, hogy a „terülj-terülj asztalkámra” még sok más finomság is kerül. Nem kellene mindent egyszerre felhabzsolni, csak módjával ízlelgessék, kóstolgassák a falatokat.

A harmadik koccintásnál kezd felengedni a hangulat. A vendégek megcsillogtatják tudásukat. Előbb a színházi előadásokat elemzik, boncolgatják. A házigazda magába merül. Arra a fiatal színésznőre gondol, akit szívesen hozott volna haza, hogy elvonuljon vele a manzárdszobába. Az kizárólag az ő területe. Oda nem mehet be a felesége, mert ott a gondolatok és látomások laknak. Naponta megcsalhatja képzeletben bárkivel, a saját maga alkotta nővel is. Egyszer bemerészkedett hozzá egy kiscica. És csodák csodája, amikor elkezdte simogatni bolyhos bundáját, doromboló, hízelgő nővé változott. Hozzá simult, érezte testének melegét, apró, sűrű lélegzetvétélét. Kívánatos nő

volt. Odaadó, szeretetre éhes, hálás minden közeledő érintésért. Ezt a cicát üldözte el az asszony. Talán ő is felismerte benne a nőt, a lehetséges vetélytársat, akivel a férje megosztja a szeretetet. Azóta néma háború dúl közöttük. Egyikük sem meri bevallani az igazat, mintha mindketten félnének ettől a beismeréstől.

A házigazda képzelete csodát tesz. Váratlanul megjelenik a színésznő, de nem láthatja senki. Csak érte jött el, csak neki akar örömet szerezni. Mosolyogva libeg a szobában. Lassan, óvatosan színpadot rögtönöz az asztalra. Az ételkekkel megrakott tálakat félretolja és fellép a tetejére. Macskamozdulatokkal hajladozik, dorombol, sóhajtozik.

A házigazda kikapcsolja a televíziót. Senkit sem érdekel az a film.
Végre!

A színésznő felbátorodik. Most már tudja, hogy a figyelem középpontjába kerülhet. Az étellel teli tálakat legyőzte. Csak a poharak csengése kíséri mozdulatait.

A vendégek egyre sűrűbben kortyolgatják az italt. Egyikük halk nótába kezdene, de a házigazda éles tekintetébe ütközik. Mintha késsel fenyegetnék, hogy hagyja abba a dalolást.

A színésznő mélyvörös, átlátszó ruhát visel. Libegnek, gyulladoznak a lángok az asztalon. Meztelen formák domborulnak.

Lehull az első ruhadarab.

A házigazda biztatja a vendégeket, hogy most már ki kell nyitni egy üveg bort. Édes fehéret, vagy mérges vörös bikavért. Magának is tölt. A színültig teli pohárból néhány csepp az abroszra jut. Bepettyezi azt. Az asszony észreveszi, de nem szól. Majd másik asztalterítőt vásárol. A lényeg, hogy mindenki jól érezze magát.

A vendégek újabb témába kezdenek. Ezúttal filozófiáról vitatkoznak. A házigazda most már biztos abban, hogy rajta kívül senki sem látja az asztalon hajladozó, kacérkodó színésznőt. Az ő kedvéért jött el, egyes-egyedül neki akarja ajándékozni ezt a látomást. Mintha biztatná, szólíthatná, „most, most figyelj rám!“ Aztán ledobja magáról a második ruhadarabot. A házigazda mohón iszik, újabb italcseppeket fröcsköl az asztalra... A fene egye meg Hegelt! Ezek a sznobok azt sem tudják, milyen világban élnek. Élhetnének. A színésznőt sem látják, pedig már szabadon remegnek mellbimbói. Fehér galambok csücsörítenek rózsás csőrükkel. Édes illat lengi körül. Hirtelen arra gondol, hogy megszedíti, elcsábítja a színésznőt. Verset ír hozzá. Titokban. Olyan verset, amelyet egyszer már megírt, de senki sem gyanította, hogy ennek a csodálatos nőnek szánta minden sorát.

– Most felolvasom az egyik versemet! – emelkedik fel, kissé már tántorogva.

A vendégek udvariasan biztatják, hogy szavaljon.

Szürke arca felpiroslik, duzzadó ajkai közül kibuggyannak a szavak: „Eget és földet simogató / óriás vágy söpör / éhes szívemben“...

Megtapsolják a produkciót. Ő a színésznőre les, és látja, hogy száján gunyoros a mosoly. Talán nem tetszett neki a vers, nem szereti a költőket,

férfiembert akar és bikavért, folyjon szerte az asztalon. Táncolni akar a terítőt benedvesítő, illatos borban.

Már csak alig valamit takaró bugyi van rajta. Azt mutogatja. Azzal játszik, hogy levesse és az Ő arcába dobja.

Még csak az kellene, hogy véletlenül az egyik vendéget találja el!
Ez a színésznő az övé, ő varázsolta ide, senkinek semmi köze hozzá.
Éjfélre jár.

A feleség úgy gondolja, itt az ideje, hogy behozza a tortát. Már alig áll a lábán. Összeszedi maradék erejét. Felszegei fejét, s diadalittasan néz körbe a vendégeken.

A házigazda gorombán leinti: várjon még, reggelig van idő!

De a torta nem akar várni. Az asszony felvágja és kiosztja a szeleteket. Mindenki áhítattal kanalazza a cukrászdákból már rég eltűnt, valódi házi csemegét.

A színésznő sértődötten és kihívóan néz rá. Legszívesebben felborítaná, összetaposná a tortás tálakat, de uralkodik magán. A nagy szám még hátra van. Le kell vetnie, és áldozata arcába dobnia a selyembugyit. Talán az lenne a legjobb, ha sikerülne elzavarnia a vendégeket, aztán csak kettesben maradnának. Erre gondol a házigazda. Már nem szaval, versei elnémulnak, s azt sem érti, miről folyik az asztalnál a társalgás. Előbb csak bosszankodik, aztán egyre dühösebben nézi a jóllakott, kicsit megrészegült társaságot. Az ő ételét eszik, az ő italát isszák, és most még az asztalát is ki akarják sajátítani.

Újabb üvegek kerülnek rá. A színésznőt akarják leszorítani onnan, ezt már nem engedheti. Pusztuljon innen mindenki, egyes egyedül az övé az a végső jelenet! Sértegetni kezdi a meghívottait, van, akit félszűnnek nevez, van, akit kontárnak... Ha nem tudnák, ő az egyedüli művész ennél az asztalnál, ami csakis az övé!

A feleség ügyetlenül kóvályog ide-oda, csitítgatja a vendégeket.

Lassan mindenki szedelőzködik.

– Fejébe szállt az ital, bocsássanak meg! – szabadkozik.

A vendégek közül többen úgy távoznak, mint idegenek.

Italtól szédelegve, csendesen támolyognak ki a lakásból. A feleség a kapuig kíséri őket. Már nem tud mentegőzni sem, csak szipog, alig hallhatóan motyogja: –... szívesen várjuk máskor is. Szégyenkezve szalad be a szobába.

A férje az asztalnál trónol. Ördögi vigyor az arcán. Ésre sem veszi őt.

Ökölbe szorul keze. Ráver az asztalra. – Ő az enyém! – üvölti, mire a borfoltos terítőn anyaszült meztelenül álló színésznő felkacag. Mohón kap utána, de a látomás nevetve eltűnik.

– Gonosz asztal! – üvölti a házigazda, és dühösen, vadul felborítja.

A szoba akár egy csatatér. Törött tányérok és poharak, szétszórt ételek mindenütt.

– Megbolondult szegény – menekül sírva a feleség. Könnyei lecsorognak, kis tócsákba gyűlnek a padlón.

Később ereket vágnak, átfolynak az ebédlőbe, és tisztára mossák.

JÁSZ ATTILA

NAPTEMLOM VILLANYFÉNYBEN

Csontváry Kosztka Tivadar útján

versregény, 1. rész

„Te leszel...” (Csontváry Kosztka Tivadar)

SÜVÖLTŐT LETERÍTŐ ÖLYV. 1893

ez a madár olyan hidegen néz
mintha ki lenne tömve
iskolai szertárból kölcsönözve
egy órácskára
az énekes madárral végzett éppen
most kíváncsi mit szólok hozzá
megfestem inkább ha ezzel mondok valamit
az ég közben derűs világos és lehetetlenkék
hogy még jobban kiemelje
a ragadozó madár karakterét
a sziklás talaj képen elfoglalt mérete
szándékosan alapos részletei
már egészen kielégítőek
kopott barnás foltjaival izgalmas
penészzöld váltakozik
pedig csak tanulmánynak készült

*tizenkét éves koromban, nagypénteken megsebeztem egy
madarat, majd üldözése közben a havas partról a feneketlennek
mondott csatornába csúsztam, nem emlékszem, hogy jutottam
ki, végül, a partra*

ŐZ. 1893

az agancsát vesztett szelíd őz felháborodottan néz
amiért épp egy faagancs elé komponáltam
nem figyelve érzékenységre
ilyen őz nincs természetesen
ahogy ilyen fensík se
mögötte suta dombbal
valamit mégis az állat mögé kellett festenem
a kiszáradt facsonkból előbújó levélkék
őszi öltözetére figyeltem leginkább
talán ezért sértődött meg valójában az őz
vagy amiért idő előtt kapott
sértődést tükröző
üvegszemet
erről azonban nem tehetek
csak festem
legjobb tudásom szerint

*szilvaszedés közben egy magas ágot vadászpuskámmal hajtottam
le, az ág beleakadt valahogy a ravaszba, és a puska a lábam közé
tüzelt*

ALMÁT HÁMOZÓ ÖREGASSZONY. 1894

szinte még mindig érzem az alma illatát
 hiába elhibázott a kompozíció
 átlengi valami németalföldi báj a képet
 a kontrasztot tartottam legfontosabbnak
 megmutassam miként is lehet
 plasztikusan közelíteni
 egy adott témához
 az angyalszárny nagyságú kézfej repdesni szeretne
 mégis feszülten pihen a fehér kötényen
 két ujjal nyugtatóan érintve a tálát
 a felemelt kezű késben semmi fenyegető nincs
 ahogy jelentősége sem a szürke pengének
 amin a mutatóujj másfelé tereli a tekintetet
 a keresett titok képen kívül található
 szinte felülről látjuk az öregasszony
 gácsi házvezetőnőm özvegy Prazsenkáné fejét
 petyhüdt ráncos bőr lefelé sütött tekintet
 egészen pontosan szemhéj
 barna sál van a nyakában szintén a kontraszt miatt
 hogy kiemelje alázatos és lényegtelen feje fontosságát
 elválassza a sugárzóan fehér kötényétől
 szinte még mindig érzem az almák telt őszi illatát
 ahogy a gácsi patika padlásán elrejtett képre gondolok

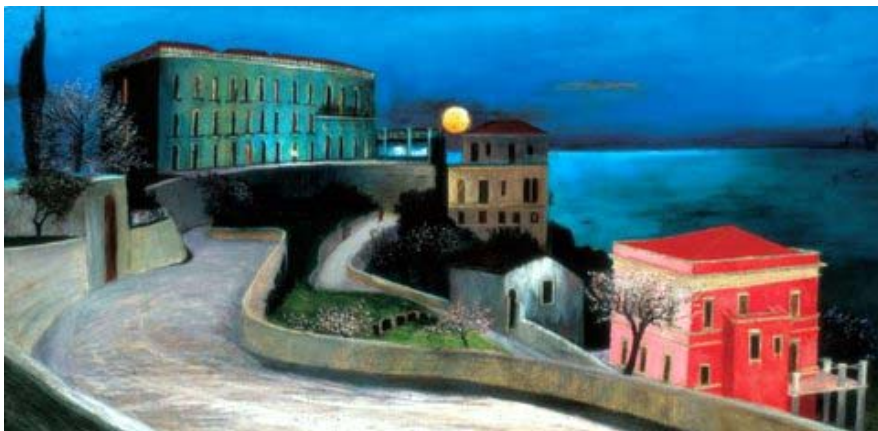

azon a meleg, nyári délutánon határoztam el, hogy én leszek a világ legnagyobb festője, hisz egyértelműen kijelöltek rá, így álmodoztam vidéki patikussegédként

HOLDTÖLTE TAORMINÁBAN. 1901

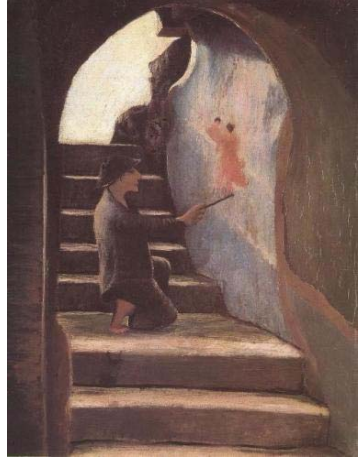
a mennyországot képzeltem el pont így
amilyen a holdtölte Taorminában
első igazi festményem
húsz év készülődés után
minden olyan amilyennek lennie kell
egy igazi festményen
pontosan amilyen az életben is
virágzó mandulafák ágaskodó ciprus
középen lebegő hold
fényében ázó időtlen épületek
miközben az út csendesen kanyarog fölfelé
a tenger színét is megtaláltam végre
a hold reflektorfénye
és egy égen úszó felhőfoszlány
árnyéka segítségével

*egy éjjel hazafelé menet idegen kutyára bukkantam, aki hazakísért,
és nem akart elválni tőlem, meg akartam tartani, de apám nem
engedte, láttam, hogy veszi a puskáját, és kimegy a házból,
amikor visszajött, számon kértem, mit csinált kint, röviden csak
annyit válaszolt, a kutya veszett volt*

FESTŐLEGÉNY. 1898

egy pincelejáróban kezdtem első freskómat
 az első két lépcső metaforikusan is jól látszik
 konkrétan is megvilágítja a fény
 bár ezen már túl vagyok
 a kis pihenőben szöszölök éppen
 ez a festmény témája
 madonna gyermekkel
 akár egy barlangkápolnában
 fölöttem még öt lépcső
 vezet ki a fénybe
 de még el vagyok foglalva
 ezzel a festőtanonccal
 aki már majdnem befejezte a képet
 aki én vagyok
 aztán mehetek tovább

a világ legnagyobb napútfestője leszek

POMPEJI HAVE (A CHIRURGUS HÁZA A VEZÚVVAL). 1897–1898

valamit találtam itt a romos épületen és oszlopcsarnokon
 a fény furcsa játékát érzékszerveinkkel
 mintha vörösen izzó energia sugározna a felületekről
 az egykori láva nyomának tartottam
 míg rá nem jöttem
 a nap energiája látható ilyen formában
 a romokon visszatükröződve
 a füstölögve működő Vezúvval a természet is szépen
 belesimul
 az antik látványba és eltereli figyelmünket
 a kép előterében várakozó
 szolidan vöröslő
 áldozati oltárkőről

*álmaimat gyerekkoromban egy üstökös szelte át, irányította
 tekintetemet éberem is a háztetők fölé, az égboltozatra,
 azóta gyakran álmodom sosem látott tájakkal, ám mivel e
 jelenséget nem értettem akkoriban, a természetet kezdtem
 tanulmányozni, hátha magyarázatot lelek kérdéseimre*

VISSZATEKINTŐ NAP TRAUBAN. 1899

itt billen át minden
mikor semmi különleges sincsen
bárhol érhetne a sugárzó pillanat
és mégsem
semmi különleges vöröslő napkorong
e mediterrán kis téren egy zárt kert kőfala
fölött tekint vissza eltűnőben
majdnem egy magasságban a városháza
óratornyának kerek ablakával
az egyetlen furcsa dolog
hogy mégsem a napszín domináns a képen
az ajtók ablakok vörösre vannak festve
a toronyóra időtlenül égszínkék
visszatekintek hát minden egyes napra
az elmúlt húsz évben
és hálát adok hogy ezt is láthattam

*lemezben a nap búcsúzik, mint egy gyenge gyermek, anyja izzó
szeretetét érzi maga mögött, de most pihennie, aludnia kell, hogy
holnap újra kezdhessen mindent a hajnali szellő simogatására*

MANDULAVIRÁGZÁS. 1901–1902

határa van a világnak
 határa a látható dolgoknak
 határa a láthatatlanoknak
 határa van a völgybe vezető
 és elvesző földútnak
 gyönyörűen omló kőfal az út mentén
 mandulavirágzás
 az Etna havas csúcsa
 itt állok saját határomon
 ma nem megyek tovább

*olyan meleg lehetett, hogy elbóbiskoltam a délutáni pihenő alatt
 az akácfa alatt, miközben egy szénásszekeket rajzolgattam éppen,
 álmomban hangot hallottam, tisztán, ám, hogy mit is mond
 valójában, alig értettem, mi az, hogy plein air és ki az a Raffael*

ÖREG HALÁSZ. 1902

egy öreg halászember arcába rejtem a falat
 az élet viharvert mégis erős tűzfalát
 szinte látni az egyes köveket egymáson pihenni
 homlokzatán
 alatta kemény töretlen szem néz ránk
 kissé bizalmatlanul
 karakteres orr alatt szélborzolta fehér szakáll
 botra támaszkodó kézfejen
 körme alatti szürkés-kék kosz dominál
 másként szürkés-kék mint a tenger
 élete része
 mögötte
 és a hátteret észreveszi-e majd valaki
 megszabadulva a hipnotikus tekintettől
 mely olyan akár a kora középkori freskóké
 csupán a füstölő gyárkémények árulkodnak a korról
 míg ezt a magányos és mérges prófétát
 öreg halásznak álcázom
 egyelőre

a szekeres rajzot elküldtem, az egyetlen, hisz a hívást komolyan vettem, egy hozzáértőnek, hogy segítsen feladatomb végrehajtásában, nem értette, persze, elutasított, ekkor még meglepődtem rajta, később ehhez is hozzászórtam lassan

NAPLEMENTE A NÁPOLYI ÖBÖLBEN. 1901

mindig is izgattak az alkonyi fényviszonyok
amikor a természetes fények dominálnak
jelzőbójaként vibrálnak már a gázlámpák
a kép előterében fák
fiatal és vastagabb törzsek
melyek kérgét főként az egyikét
fényesre súrolják a furcsa
szinte fehér fények
háttérben kedvenc színárnyalataim bontakoznak
narancs sárga vörös
egy kis sötét ultramarin
a közeli város nyugodt árnyaként

*mindenesetre elutaztam Rómába, hogy a Vatikánban megnézzem
ennek a Raffaellónak a képeit, akinél nagyobbnak kell majd
lennem, jobbat festenem, a mérték miatt voltam rá kíváncsi,
aztán biztosítottam saját függetlenségemet, tíz évig dolgoztam
patikusként, komolyan készülve a feladatra*

SELMECBÁNYA LÁTKÉPE. 1902

soha ennyi zöldet nem festettem
még egy képemre se
a zöld ennyiféle változatát
az összképpel a részleteket akartam hangsúlyozni
az otthonosság lehetőségének idilljét
is megfesteni egyszer
legalább

*utazásaim zarándokutak, keresem a legmegfelelőbb helyet, amit
műzaj lesz aztán megfestenem, egy az egyben*

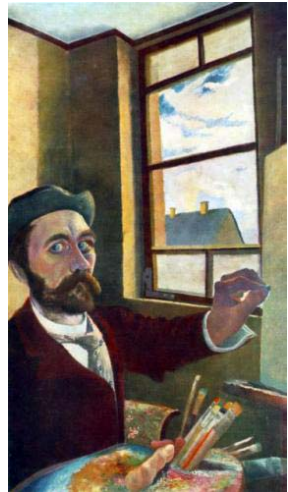
RÉSZLET (SELMECBÁNYA LÁTKÉPE)

világoszöld fa
fénylik a sötét lombok
közt magányosan

*képeimet meg fogják ismerni minden időben, felesleges lenne
szignóznom őket*

ÖNARCKÉP. 1986–1902

tükröből festeni a saját tükröképed
nem is olyan könnyű
nézed magad mint egy képet
miközben fested magad
nyakkendőben mivel a festés mindig ünnepnap
alkalom
tehát kalapban és zakóban is
a paletta akár egy asztal akkora
nem is a kezemre figyelek ahogy
mindjárt érinti a vásznat a rajzszénnel
kimerevíttem a pillanatot
még a felhők fodrozódása is megáll a kedvemért
a szobasarak és az ablaknyílás helyett tekintetem a fókusz
megszállottan és kíméletlenül kutató figyelemmel
mered önmagára

*bal szemem rossz, túl sokat néztem a napba, a napot ellenőriztem
vele, mert aki napba néz, napfénnel táplálkozik, bal szemem
különleges, napba tud nézni*

TENGERPARTI VÁROS. 1902

van egy hely a tengerparton
régi házak tolonganak a part közvetlen közelében
a vízbenyúló sziklára épülő vár alatt
szolidan hullámzó tenger
sétaút araszol a parti homokban
a barnászörös kövek alá néha benyálnak a hullámok
vonat halad fölötte épp
maga után húzva egy vidám füstcsíkot
teljes joggal
hisz kiért az alagútból megint
az ég és a tenger kékje akár össze is érhetne
de mégse
hisz alapvetően másfajta felületek
van egy hely ami bárhol lehetne
egy város bármely tenger partján
de most már itt van a vásznon

*megnéztem a világ fontosabb helyeit is, keresve megfelelő
témáimat, Szicília, Szíria, Tátra*

Jász Attila ezzel a művével elnyerte
az idei Quasimodo Emlékdíjat

A LÉTEZÉS BÁJA

Keszthelyi Rezső és Zalán Tibor versei,
Nyerges Gábor Ádám novellája

ZALÁN TIBOR

SZÉTSZÁLAZOTT HAIKUK

*alacsonyan jár
a hold pipacsot keres
de már nem talál*

*

*ágak hajlanak
egy éjszakai szívre
összevérzik azt*

*

*mintha még tavasz
virágárny az ablakban
eljött az őszöd*

*

*vár egy árny csak vár
pedig egyedül maradt
akár kint a hold*

KESZTHELYI REZSÓ

A LÉTEZÉS BÁJA

A létezés bája

múlандóságának
örökké
valósága.

Észrevétlen történet

Sirály ível,
árnya suhan szikláról
hullámra,
amitől a légmenny
meginog,
és sírhatnakja támad.

A becstelenség bája

a Mindenható
embernek markában.

Látatlan legenda

Sziklarés,
belőle ezüstszálya
tör elő,
csaknem égerő, vagy valóban az;
napsárga virágát
a szél színregéje csipdesi,
ő meg, míg nem kókad,
a tenger horizont-
tömegére fekteti.
Ki lelhetné föl ezt,
ha nem a légszem,
mely tükrében
azt sejteti:
képzelődés nélkül
igazán gondolni
semmit se lehet.

Az országászat bája

elmedüledék és ármány
románca.

Mozdulatlan eltűnés

Az örült nyelvet
lengeti a lét –
sírásmezét csepeget
a tél –
magunkkal jöttünk
s megyünk –
nincs mással lenni
inteni.

A szépség bája

az érzelem
ártatlan hiánya.

Szavaveszett mese

Merről a hatalma szín légköre –
szüntelen érkező szemmel
áll meg ama piramis előtt,
melyben a tenger szarkofágja,
körötte meg, a homokon,
szabályos térközökben
izzó és könnyező tevék –
amiképpen önnönmagává szenved
a kín.

Távozó idő –

arra int,
abban legyenek jelenvaló,
amiben emlékét észleli a pillanat.

NYERGES GÁBOR ADÁM

... ÉS AZ ÉGIEK

Most persze mindenki a felhozatalt nézi. Nem mintha így elsőre és külsőre olyan sok következtetést lehetne levonni, gondolják egymással sutyorogva, mégis, az idegörlő évek állandó készültsége, a folytonos borotvaéltáncolás és önfegyelmgyakorlat után az emberbe szabályosan beléje nő, egyenesen a csontjai alá ez a hét plusz egyedik érzéke, amivel – dacára a fent részletezetteknek – mégis, mint búzát az ocsútól, el tudja választani az izgó-mozgó, röhgicsélő, síró, taknyodzó, ugrabugráló időzített bombák tengerében a minőségi és a híg árut. Minden évben így zajlik ez, már ki tudja, mióta, ezen a helyen legeslegkorábban nyilván csak az alapítástól számítva, de valami azt súgja az embernek, hogy talán még régebbtől fogva, az előember kezdetleges oktatási metódusainak valamelyikéből (nézd. *fiam. apa. fog. kő. üt. bölény. stb.*) eredhet, hogy már akkor is így zajlott le minden, nevezetesen, hogy a négy kiválasztott, akiknek most ennek az egész, épphogy csak le nem szakadó esős, párás, mégis (még ha ez lehetetlen is) tűző napon játszódó ősi rituálé már mind, kvázi előlegben ott görnyed sokat próbált vállain, félrevonul az udvar sarkába, ahonnan azok majd a szögletet rúgják nyolc éven át, ők meg cigizve megtárgyalják a jövőt.

Tudják jól, hogy ők most az eljövendő világ beavatott és már mindent látott, titkos papnői, akiknek akár egyetlen apró mozdulatán is, ahogy mondják az effektíve minden múlhat. Érzik a súlyt, de már nem remegnek alatta. Tűrik az igát, és ha azt nem is, magát a tűrést élvezik.

Na bazmeg Erzsí, megint te vitted a használhatókat. Erzsike szabadkodik, szükségét érzi, hogy már-már irígységet tessen az övénel valóban minőségileg, klasszisokkal rosszabb három másik adagra pillantván, mutatgatva itt is, ott is egy-egy jobb darabot vizsgálatásképp a többi kupacból is. *Az, az ott, nézd. Amelyik az orrát tűrja? Nem, ott mellette. A kis szőke. Hát nem tudom. Ha te mondd, nyilván, de azért szerintem megintcsak te kaptad a javát, mi meg a férgesét.* Azért nincs harag. Elnyomják, és arcukon – már csak a szolidaritás okán Erzsikéén is –, ezzel is dacolva egy cseppet az ősi, mítikus protokollal, a másodperc töredékéig felfedik őszinte fáradtságuk és kiábrándultságuk, urambocsá undoruk

örökkön állandó elegyét, majd felöltik arcukra a húsz éve ugyanolyan, évente csak párszor használatos, legszebb, ünnepi (rituális!) blúzaik mellé viselt, kötelező, bizakodó, bátorító, szinte anyai mosolyt.

És most üdvözljük közösen az idej első osztályosokat (az ablakban a szülők, gyermekeik őszinte értetlenségére infantilis módon ugrálnak, integetnek, mutogatnak és vakuznak, mikor leesik nekik, hogy most az *övéikről volt szó* és az üvegen át mutatják is csemetéiknek, hogy *azok vagytok ti*, azok közül meg az a néhány, aki épp odanéz, szemével mintha azt felelné, *tudjuk, most minek kell itt gyerekeskedni, ez csak egy évnyitó, majd hazafele kaptok fagyit, addig meg bírjátok ki valahogy*), akiknek ezennel kívánok minden tanár és felsőbbéves diák nevében *boldog és sikerekben gazdag első tanévet iskolánkban. A*

Késő-romantikus Terminator

Interjú Orcsik Rolanddal

Januárban Horvátországban töltöttél néhány napot egy irodalmi fesztiválon, utána meg Párizsban. Mi történt ott, hogyan sikerült ezekre a helyekre eljutnod?

– Többször meghívtak már Horvátország legrangosabb költészeti fesztiváljára, a *Goran Tavaszára*, mert rendszeres fordítója vagyok a horvát költőknek-íróknak. Ez egy nagy múltú fesztivál, már Jugoszlávia idején is létezett, akkor a magyarok közül többnyire az *Új Symposion* szerzői járták körbe az országot a „testvériség-egység” jegyében. Mióta Horvátország függetlenné vált, csak náluk zajlik a fesztivál. A fesztivál elnevezése a második világháborúban fiatalon meghalt költő nevéhez fűződik, a kiváló Ivan Goran Kovacichez, akinek magyarul a *Tömegsír* című hosszabb lélegzetű poémája olvasható. Sokan úgy gondolják, hogy a szerző e művében saját halálának körülményeit is megjósolta. Kovacic partizánköltő volt a második világháborúban, hasonló módon ölték meg, mint a *Tömegsír* szereplőjét: a csetnikek végeztek vele. Kovacic még mindig ismeretlen sírban „nyugszik“.

– *Ez egy nemzetközi fesztivál?*

– Igen, voltak már Angliából, Németországból, Franciaországból, mindenhol meghívott vendégek. A fesztiválon egy idősebb horvát költő kapja a *Goran koszorúját*, a fődíjat, illetve egy kötet előtt álló, fiatal költő a *Goran koszorúja fiataloknak*-díjat nyeri el, ami azzal jár, hogy a fesztivál égisze alatt kiadják az első kötetét. Ezek közül a fiatal tehetségek közül sokan komoly költőkké is váltak az idők során, s volt, aki már a fiataloknak, illetve a kanonizált költőknek járó díjat is megkapta. A horvátoknál a generációk folytonossága, a fiatalok és az idősebbek közti kapcsolat, együttműködés, szerkesztőségek frissítése problémamentesebb, mint mondjuk Magyarországon. Itthon az utóbbi évekig ritkán találkoztam azzal, hogy egy nagy múltú folyóirat szerkesztésébe könnyedén beáramoltassák a friss, fiatal energiákat. Pedig néhány periodikára igencsak ráférne az újítás. Tisztelet az egyre több kivételnek, hiszen az *Alföld*, a *Bárka*, az *Élet és Irodalom* (mely mindig is képes volt frissülni), az *Ex Symposion*, a *Jelenkor*, az *Új Forrás*, s most a *Tiszatáj* is ebbe az irányba mozdult el.

– *Neked mi volt ott a szereped? Költőként mentél oda, és verseket olvastál fel?*

– Költőként hívtak meg Kollár Árpival együtt. Saját, horvátra lefordított verseinket magyarul olvastuk föl, amelyeket felolvastak horvátul. Kétnyelvű eseményről van szó, vagy inkább többnyelvűről. A szervezők arra is figyelnek, hogy ez a fesztivál az ex-jugoszláv nemzeteket is bevonja: idén szlovénok, macedónok és szerbek is szerepeltek a rendezvényeken. Emellett egy horvát–spanyol származású költő is jelen volt. Külön kiemelném, hogy a fesztivál utolsó, zágrábi előadásán bárki felolvashatott, akár az utcáról is. A szervezők ezáltal is igyekeznek népszerűsíteni a költészetet.

– *Aztán utaztál tovább Horvátországból Párizsba. Miért is?*

– Egy finnugor konferencián vettem részt, ahova a kutatókon kívül írókat is meghívtak: egy észt költőnőt, egy finn író, és meghívtak engem is, mint magyar költőt. A szerzők többsége a saját munkájáról beszélt, és arról, hogyan kapcsolódik az a finnugor kulturális közösséghez. Én nem a saját műveimről beszéltem, mert úgy gondoltam, annak még nincs itt az ideje. Ezért inkább Domonkos Istvánról meg az *Új Symposion*ról tartottam multimédiás előadást.

– *Kiderült, hogy miért foglalkoznak Párizsban a finnugor népekkel?*

– Van egy finnugor intézet Párizsban, ahol rendszeresen szerveznek finnugor-konferenciákat, ahol megtárgyalják az aktuális finnugor problémákat. Magyarországról voltak még rajtam kívül ketten, Kóhalmy Nóra és Sirató Ildikó, ők kutatóként érkeztek, mindketten izgalmas, kreatív előadást tartottak. Kóhalmy Nóra szóba hozta a szegedi-pesti *Pluralica* folyóiratot is a magyar–észt irodalmi kapcsolatformákkal foglalkozó előadásában. A konferencia egyik központi problémája az Oroszországban élő finnugor népek helyzete, ugyanis az orosz politikai vezetés kisebbségi politikája nagyon zavaros.

– *Az autonómiáról mennyire esett szó?*

– Az autonómiáról is volt szó, arról, hogy a városokat hogyan választották ketté. De arról is beszéltek, hogy ennek ellenére az orosz magas-intelligenciában vannak olyanok, akik ellenzik ezt az agresszív biztonsági politikát. Ez azonban még mindig nem elegendő ahhoz, hogy állami szinten is támogatott legyen az ilyen irányú kutatás. Oroszországban tehát a biztonságpolitika elvét alkalmazzák. Ez azt jelenti, hogy minden autonómiára való törekvést el akarnak lehetetleníteni, mert attól félnek, hogy az ország szétszakadásához vezetne. Szerettek volna orosz kutatót is meghívni, de az most nem jött össze.

– *Domonkos Istvánról, illetve az Új Symposionról beszéltél. Miért éppen ezeket a témákat választottad?*

– Domonkosot azért választottam, mert róla írom a disszertációm, az ő műfordításain keresztül mutattam be az *Új Symposiont*, a vajdasági térségnek a jugoszláviai időszakát. Domonkos tevékenysége abból a szempontból is ideális, hogy mind a szlovén, mind a horvát, mind a szerb irodalmat fordította magyarra, sőt, szerbül is írt egy verseskötetet, valamint Judita Šalgo, Danilo Kiš „szerbhorvatra“ fordította a műveit.

– *Mit tapasztaltál, milyen akár a klasszikus, akár a kortárs magyar irodalom recepciója Franciaországban?*

– Guillaume Metayér szorgalmasan fordítja a magyar szerzőket, most éppen József Attila verseit adta ki franciául, előtte Kemény Istvánt. József Attila kötetéből eddig hétszáz példányt vetek meg. Ez azt jelenti, hogy a magyar költőnek van valamiféle olvasói köre Párizsban, Franciaországban, ez pedig azt is jelenti, hogy a párizsi kiadó jól terjeszti a könyvet. Emellett Guillaume Tóth Krisztina novelláskötetét is fordítja, és tervez egy újabb Petőfi-kiadást. Fontos megemlítenünk Kányádi András, Kányádi Sándor fiát, vele is megismerkedtem a konferencián. András 1998 óta él Franciaországban, a Magyar Intézetben dolgozik, akárcsak Maár Judit, és ő is sokat tett a magyar kultúra külföldi népszerűsítéséért.

– *Az előadásodhoz konkrétan milyen hozzászólások voltak?*

– Úgy vettem észre, hogy nagyon jól fogadták ezt az előadást. Domonkos bemutatása után, a vetítés alatt arról beszéltem, hogy miután 1992-ben megszűnt az *Új Symposion*, két Symposion is született a főnix hamvaiból: a veszprémi *Ex Symposion* és a szabadkai Symposion. Az Ex-et vitték tovább a régi szerkesztők, a Symposiont pedig kifejezetten a fiatalok. Az előadás után a generációk közötti kölcsönhatásról, illetve az avantgárd kapcsán voltak kérdések.

– *Többen jártak a magyarok közül a francia fővárosban, nagyon érdekes lehetett neked is ez a négynapos, mondhatni, mini-peregri-náció. Hogyan élted meg Párizst?*

– Nagyon jó helyen laktam, az Ady által is megverselt Szent Mihály sugárút közelében. Ötven méterre a hoteltől, ahol laktam, ki volt téve egy Radnóti Miklós-emléktábla, mellette pedig Márquez-emléktábla. 1939-ben Radnóti azon a helyen szállt meg. Furcsa és jóleső érzés volt rövid idő alatt ennyi magyar impulzussal találkozni Párizsban.

– *Éppen most készítik elő a Kalligramnál az újabb verseskötetedet, amely Mahlerről fog szólni, és a Könyvhétre jelenik meg. Miért éppen Mahler?*

– Nem szeretem magyarázni a címadásaimat. De ha ennyire makacs vagy, annyit kinyöghetek, hogy Mahler Közép-Európa és így a magyar kultúra szempontjából is fontos figura volt. Morva származású, német zsidó, vagyis benne megvolt a világ összetettsége kicsiben, amire reflektált is a művészetével. Életútja Bécs felé repülő bumeráng: elindul Kalischtból (Csehország), a morva kisvárosból, majd Ljubljanán, Magyarországon, Németországon, Ausztrián, Franciaországon át végül Amerikában köt ki, hogy visszajöjjön Bécsbe meghalni. Egy valódi kozmopolita. Magyarországhoz külön szálak fűzték, Budapesten operaigazgató volt, és a népszerűség megszerzése előtt többek között Baja közelében tanított egy családnál. Egyik levelében arról írt, hogy a pusztá mennyire elkápráztatta, magával ragadta. A századelői magyar kultúra mostohán bánt vele, noha sok tisztelője is volt. De itt jegyzem meg: Bécs antiszemita atmoszférája semmivel sem volt jobb a budapestinél. Budapesten például Mahlernek nem kellett átkeresztelkednie ahhoz, hogy elfoglalhassa az operaigazgatói állást. Nálunk „pusztán“ el kellett viselnie a középszerű nyikhajok zsidózását, kispolgári intrikáját, amivel egyébként mindenütt találkozott.

– *Akkor a mahleri személyiség téged jobban megfogott, mint a mahleri zene?*

– Nem, fordítva történt. Először Mahler zenéje fogott meg, átrázott, aztán elkezdtem olvasni róla. Egyébként a magyar Mahler-szakirodalom többnyire konzervatív szemléletű, abban az értelemben, ahogy az életrajzot a zenével együtt értelmezi. A legfontosabb könyvek nincsenek lefordítva magyarra, pl. Adorno fontos Mahler-könyvéből csak részletek olvashatóak, s nem kérdés: az egészet tető alá kéne hozni. Szóval elkezdtem olvasni Mahler életrajzait, mert több van, nemcsak egy. Érdekes volt az életrajzok közötti különbségekkel is találkozni, pl. a zeneszerző budapesti távozása körül igen nagy a tanácstalanság, és sok az előítélet. Visszatérve a versekre, úgy éreztem, hogy ha csak a zenei impresszióimról kezdek írni, akkor az egy impresszionista típusú kötet lenne, hangulatverseket tartalmazna. Engem viszont más problémák is érdekelték. Mahler száz évvel ezelőtt, 1911-ben halt meg, és az foglalkoztatott, hogy ebben a száz éves visszatekintés-

ben milyen párhuzamok lehetségesek, mi az, ami tovább él abból a korszakból akár zenei, akár kulturális értelemben is. És az is érdekelt, miként lehetséges a zene nyelvi formája? Mennyire képes a nyelv a zene röntgenfelvételévé válni?

– *Mi a címe?*

– *Mahler letöltve.* Párhuzamos kötet. Egyrészt a Mahler-zene hallgatása, másrészt a Mahler-életrajzok bizonyos részeinek, töredékeinek újraírása és az ezzel kapcsolatos új szempontok felvetése, párhuzamosan a saját ügyeimmel. Ilyen értelemben két – ha nem több – életrajz könyve. De nem teljes, hanem töredékes életrajzok könyve.

– *Érdekes a Mahler letöltve cím, mert nemrég Lanczkor Gáborral együtt jelentettetek meg egy kötetet, egy fiatal szlovén költő, Primož Cucnik verseit fordítottátok le Versek nem fogadott hívásokra címmel. Ilyen fontos reflektálni egy most zajló mediális váltásra, vagy ez csak egy reklámfogás mind a két esetben?*

– A fiatal költészetben tapasztalható a fokozottabb mediális érdeklődés, de ez inkább a képzőművészet irányába mozdult el, illetve a Teleshop és mások kapcsán a blogokat érintette. Amúgy a medialitás nemcsak a fiataloknál van, irodalom és társművészetek az ókortól átszövik egymást. Mahlert a magyar irodalomban először Csáth vette észre, de fontos volt Baka István, Balassa Péter számára is, akárcsak a kortársak közül Gergely Ágnesnek, Marno Jánosnak vagy Tolnai Ottónak. Igazából nem azzal foglalkoztam, hogy mi itt a váltás a kortárs magyar irodalomban. Egész egyszerűen kihívás volt számomra költőként versekkel lereagálni egy élő problémát.

– *Tehát nem olyan koncepció ihlette, hogy a jövő költészete webkettes felületeken, mobiltelefonokon születik...*

– Nincs jó véleményem az SMS-versekről. Létezik egy izzadságszagú erőlködés, hogy a költészetet közelebb kell hozni az olvasókhöz, és nagy olvasói bázist szerezni neki. Aztán mindent elkövetnek a vershígítás érdekében. A végeredmény: lila fos. Pedig szerintem azon kéne ügyködni, hogy a színvonalas kötetek híre eljusson az arra kíváncsi olvasókhöz, mert meggyőződésem, hogy sokan vannak, akik versfüggők, erre éppen a rap-, a hiphop-kultúra a bizonyíték. Egyébként a lírának száz évvel ezelőtt sem volt túl nagy olvasói köre. Voltak költők, akiknek nagyobb hatása volt, gondoljunk a századelőre vagy a 19. századra, de azok általában politikai pillanatokkal függtek össze. Például Petőfi és Ady esete is ilyen. Ha kifejezetten a címet nézzük: *Mahler letöltve*, ez taszíthatja is az olvasót, mert Mahler nem egy tömegszórakoztató szerző. Holott persze az, a magas kultúrában. Hálisstennek, többek között a karmester, Fischer Iván jóvoltából igen sokan járnak el az őszi Mahler-ünnepekre a Művészetek Palotájába.

Mahler a sznob-kultúra része is lett, muzealizálódott. Megkapta azt, ami a klasszikusoknak jár: szobrot az intézményekben. Ám ez nem is olyan rossz, én magam is kultúrsznob vagyok, örömmel járok a Müpába. Mégis le kéne törni a szobor orrát, annak szellemében, amit Mahler mondott: a tradíció slamposság! Schönberg nem is gatyázott sokáig. S noha ma sokkal kevésbé szól botránnyosan a zenéje, mint száz évvel ezelőtt, amikor többször kifütyülték, nekem továbbra is felkavaró és vitális.

– *De a letöltés szabadságot, szabad hozzáférhetőséget is sugall.*

– Igen, hozzáférhető, átalakítható, kalóz... A letöltést egyesek büntetnék, mások engedélyeznék. Inspiráló ez a feszültség.

– *Csak kihúztam belőled... Mahler hogyan hatott a formaérzékenységedre, főleg az előző kötethez képest?*

– Mahler egyszerre klasszikus és formabontó zeneszerző. Klasszikus abban az értelemben, hogy megtartja egy szimfónia klasszikus szerkezetét, radikális, formabontó és az avantgárd irányába mutató abban az értelemben, hogy a fragmentáltságnak, a mellérendeltségnek teret adott. Mahler a klasszikus szimfónia késő-romantikus Terminatora. Én korábbi köteteimben is egyfajta eklektikus formavilágot képviseltem, a mostaniban is ez van jelen: egyszerre találhatók benne formai szempontból klasszikus versek és ettől eltérőek. A formabontás ma csak gesztus lehet, hiszen az avantgárd a világirodalomban régóta klasszikus, kanonizált jelenség. A kérdés: hogyan lehet alkotni a tradíció slampossága nélkül, amikor az avantgárd is hagyomány lett?

– *Ha jól tudom, a Tiszatáj leendő szerkesztőjeként is új kihívások felé nézel. Pontosan mi lesz a feladatod a lapnál? Milyen elképzeléseid vannak ezen a területen?*

– A vers- és kritikarovat fronton leszek. Világirodalom, magyarországi, határon túli magyar és szomszédos népek irodalma. A poétikák és a politika disszeminációja. Úgy vettem észre, a tanulmányrovatos Tóth Ákossal, a prózás és főszerkesztő Hász Robival és a vizuális tördelő Annus Gáborral jól együtt tudunk majd dolgozni. Beszéljenek majd maguk a lapszámok!

Készítette: Boldog Zoltán
Technikai munkatárs: Stenszky Cecília

Játék, csoda, hit és lélek

Interjú Csernik Szendével

– *Miért lett belőled mesemondó, mikor kezdted neki ennek a pályának?*

– Úgy szoktam mondani, hogy a Jóisten akarta így. Kicsi korom óta mindig is szerettem a meséket, s egy igazán szép, mesés vidékre, Erdélyországba születtem – úgy érzem, nem hiába. Sepsiszentgyörgyön, Háromszéken, és Dálnokon, nagymamám és nagytatám falujában nőttem föl. A mesemondás ebből a helyből forrt ki, s abból az erőből, amit én ott kaptam. Körülbelül hét éve költöztünk Magyarországra a családommal, s öt éve foglalkozom mesemondással. Bizonyára azért is lett belőlem mesemondó, mert így csitítottam a honvágyamat, otthon éreztem magam a mesélésben. Eleinte fölolvastam, majd magamból kezdtem kibújtatni őket. A mesélés számomra összeforr a lábíta bábozással. Egyszer csak úgy gondoltam, meg kell eleveníteni a szereplőket, s mivel a kezeim már foglaltak voltak, bábok kerültek a lábamra, s egy szép nagy terebélyes szoknyácska. A szoknyám lett a háttér, amin házikó és fácska is van, s az alól bújtak ki a székeley szereplők. Róluk mesélek leginkább, az ő életüket igyekszem visszaadni. S az én meséimben a székeley szavak székeley ízzel vannak ízesítve, hiszen abból a világból jöttem, s ugyanúgy tudom visszaadni a meséket, ahogy egyszer én kaptam őket.

– *Túl a kenyérkereseti lehetőségen mit jelent számodra emberként a mesélés, maga a mese?*

– A mese játék, csoda, hit és lélek. Mosoly mindenki lelkére. A mese az gyógyír, az befele és kifele is gyógyít. A meséket a Jóistentől kapom, így tovább is adom őket. Úgy hiszem, hogy a meséket az őseink lehelték fel az égbe, s onnan az Istenke küldi nekem vissza őket. Persze, mesterség is, hiszen az emberek ősidők óta foglalatostkodtak velem, mert régen nem volt tévé, s akkoriban nagyobb varázsa volt az élőszónak. Hála a Jóistennek most is van még varázsa, így lettem és lehetek én is mesemondó. A mese emellett táplálék is, a mi ősi Bibliánk, hiszen olyan szimbólumok vannak benne, amik erőt adnak, és választ az élet

kérdéseire. Ősi szimbólumok, amik szépen be vannak bugyolálva, s én azt bugyolálom ki. Úgy érzem, ez az én feladatom. Küldetésnek érzem tehát a mesélést, és hát benne élek. Úgy szoktam mondani, hogy mesében élek, mesélek.

– A mesemondás, mesehallgatás megállja-e a helyét manapság a multimédiás eszközök és lehetőségek dzsungelében?

– Megállja. Sőt, most kezd igazán visszakerülni a helyére, mert most ébrednek föl az emberek, akik belefáradtak ebbe a robotoló életbe. A tévé nyújtotta szórakozás passzív, míg a mesemondás, az élő előadás mindig aktív dolog, ahol helyben történik minden, ahol magában a történetben élünk. Az emberek pedig ki vannak éhezve erre, és nagyon örülnek neki.

– Milyen mesékkel szoktál fellépni, s a közönséged változtathat-e egy mese haladási irányán, változtatsz-e te magad a meséken, vagy az írott szöveghez ragaszkodsz?

– Vannak az alap-népmesék, amiket találtam, vagy amik rám találtak. Ez pedig mindig újraforr, hiszen nem jöhet ki ugyanaz a vízcsepp sem minden második pillanatban, hiába fakad ugyanabból a földből, újraforr, ahogy a mese is a lélekben. A hozzám illők többnyire a parasztemberről, a székely szegény emberről szólnak, de nagyon szeretem az állatmeséket is. Egy ideje a pajzán népmesék is rám találtak, amiket nagyon szeretek, bár ezeket felnőtteknek szoktam csak előadni. Persze, nem is az a lényeg csak, hogy miről szól, hanem az is, hogy milyen a ritmusa, hiszen ha jó ritmusa van, akkor az úgy tud folyni, mint egy patak a hegyeken lefele. Emellett az is fontos, hogy hagyni kell pihenni kicsit, amit befogadott a lélek, a test és a szellem. Olyan ez, mint amikor elültetünk egy magocskát. Öntözni kell, meg kell kapálni, meg kell gyomlálni, és egyszer csak ki fog hajtani. A lelkünk tehát befogadja a szimbólumokat, és később jövőnk rá, hogy mit is jelentenek. Ezért mondható, hogy az egyik legjobb táplálék, az ősi Bibliánk nekünk a népmese. Azért élő a mese, mert bevonom a közönséget. Alakulása mindig a hangulattól függ, attól, akinek mondom, hiszen együtt teremtyük meg. Amit egymásnak adunk, és egymástól kapunk, az egy pozitív energia, amitől mind feloldódunk. Kezdeként fel szoktam súroltatni a lelkünket. Mindig úgy kezdjük, hogy két kézzel súroljuk a mejjünket, mert ilyenkor kinyitjuk a lelkünket, és ahogy kinyitjuk, úgy le is csendesítjük, s amikor belül csend van, megszületik a mese.

– Vannak saját meséid, amelyeket meg szeretnél írni, könyvformában eljuttatni az emberekhez, hogy otthon is élvezhessék őket?

– Igen-igen. Lesz egyszer egy kötetem, csak még nem tudom, mikor, mert úgy érzem, érnie kell. CD is akar készülödni, mert szokták

kérdezgetni tőlem, hogy van-e. Saját meséim pedig vannak leírottak is, de azok még nem előadásra valók. Úgy gondolom, vannak mesék, amiket olvasni jó, és vannak, amiket előadni, hallgatni. Szívesen írnék gyerekkorom emlékeiről, vagy arról, ahogy a szülést éltem meg, hiszen az első gyermekem születése valóban olyan volt, mint egy mese.

– *Amikor írsz, nekilátsz a mesélésnek, vagy csak készülsz rá, mi az, ami a leginkább inspirál? Miből nyersz ennyi energiát az íráshoz, meséléshez, élethez, ajándékozáshoz?*

– Szerintem a természettől kapom, ami Isten harmóniája, Istennek az alkotása. Én attól kapom, hogy benne élek, és vannak olyan időszakaim, amikor a fájdalmat is szépnek élem meg. Nagyon erős, lélekből jövő fuvallatok vannak bennem, és azok szoktak kijönni belőlem, azokat kell megosztanom. Vannak, akik nem írnak, mert belül élik meg, benn tartják, de örülnek annak, ha van, aki megosztja.

– *Térjünk át egy kicsit Hargitai Ildikó Likból lött leány című kötetének spontán módon szervezett bemutatójára, ahol az Irodalmi Jelen váratlan felkérésére a kötetéből tartottál felolvasást. Habár egy óras műsorra kaptunk engedélyt a kapolcsi Teaudvarban, több mint egy és fél órán át szórakoztattad a hallgatóságod, akik hangod hívó szavára egyre csak sereglettek köréd. Mikor kerültek a pajzán népmesék a látószögedbe, s hogy tetszett neked a kötet?*

– Nagyon érdekes, hogy így összejött ez a felolvasás. Már régóta olvastam föl rövidebb, csattanós pajzán meséket, amiket egy férfiember (Karaffa Gyula) írt. Aztán megérkeztem Kapolcsra, esős, hideg idő volt, s nem tudtam leülni a fűbe, fa alá mesélni, bábozni, s akkor ismerkedtem meg veletek, s kaptam meg tőletek a kötetet. A *Likból lött leány* pajzán meséit pedig egy hölgy írta, így a két írás egészen különböző volt. De örvendtem nagyon a kötetnek, mert nagyon a számra való. Az is érdekes, hogy két mesét olvastam előre a kötetből, és amikor elkezdtem a mesemondást, olyan mesére is sort kerítettem, amit még én magam sem futottam át, mégis annyira bennem volt a ritmusuk. Tehát alig várom, hogy Hargitai Ildikóval találkozhatssak, mert amit leírt: gyönyörűséges.

– *Előadásod alatt szóvá tetted, hogy fontos a szép dolgok mellett a csúf dolgok említése is, s cseppet sem pironkodtál a pajzán történetek elmondása alatt. Hogy kezeled anyaként és mesemondóként a pajzán, s csúf dolgok szóvá tételét?*

– Inkább úgy mondanám, hogy természetességgel kell kezelni a kérdést, szépen lipinkázva a jó és rossz között, megfelelően kezelve a kárimkodást, pajzanságot is. Valahogy úgy gondolom, hogy azért is talált meg Hargitai Ildikó kötete, mert épp mozognak bennem ezek a dolgok. Nagyon szerettem mindig is kárimkodni, azaz csúfolódni,

hiszen ezeket mi a falvakban kimondtuk ott Erdélyben. Most pedig van valami gátlás az emberekben, nem merik kimondani, szeretik szépíteni a mondatokat. Nálunk Erdélyországban, vannak, ugye, a csúfolódók. Volt, hogy a nagymamám, ahogy nevelgetett engem, megcsiklított, ha sírtam, s akkor én kacagtam is, sírtam is. És akkor a nagymamám mindig mondta nekem, hogy „sír vala, kacag vala, seggelika látsza vala.“ Ilyen mondókákat tanultunk. Ezek a szavak léteznek, ezeket jó néha kimondani, mert nem rossz környezetben vannak megfogalmazva. A szöveggörnyezet nagyon sokat számít, az, hogy mibe mondatik ki az a szó. Ezért ez a csúnyaság nagyon szép csúnyaság a pajzán mesékben. És hát nem jól esik hallgatni ezeket a meséket is? Akinek olvastam, mindenkinek nagyon tetszett, mert művészien van lefestve az a mellecske. Vannak akt festmények, arról sem mondjuk, hogy pornográf dolgok lennének, inkább azt, hogy esztétikusak. S ezek a mesék is úgy vannak leírva, olyan szépen, mint egy festmény. Természetesen. Ez is hozzátartozik a teremtéshez, a szerelem, hiszen ez az egyik lételemünk, nemcsak az evés, az ivás, az alvás, vagy a mozgás fontos, hanem fontosak ezek a mesék is. Az emberek gondolataiban ott vannak ezek a pajzánságok, csak paplan alatt tartják őket, szó szerint.

Farkas Réka

Kulturális szigetek és a nyomtatás ördögi körei

Beszélgetés Gerényi Gáborral

– A zeneiparban minden megváltozott című, *Tusványoson tartott előadásodon arra reflektáltál, hogy az internetes feltöltési lehetőségek jelenthetik a könnyűzene jövőjét, hivatkoztál Fluor Tomira, aki ekképp vált ismertté. Valóban az internet adja meg a pályakezdő zenészek számára a siker kulcsát?*

– Igen, szerintem ez egy olyan bivalyerős marketing, amely eddig a zeneszerzőknek nem állt rendelkezésére. Felküldik a számokat az internetre, majd megtalálják a különböző internetes marketing módszereket. Nyitottak arra, hogy az emberekhez ingyen eljuttathassák a felvételeket, felkeltsék a figyelmet a produkció iránt, és ennek segítségével koncertfellépésekhez, kereskedelmileg értékesíthető termékekhez jutnak.

– *A klasszikus kortárs zene, operaművek kapcsán is beválhat ez a módszer?*

– Biztos, hogy sokkal nagyobb közönséghez eljuthatnának ezek az értékes produciók is, mint ahogy az egyébként szokványos. A kortárs komolyzene csak egy nagyon szűk réteget érint; biztos, hogy ilyen módon megsokszorozható lenne a közönsége. Mi az Indexen csináltunk egy olyan kísérletet, ahol néhány hónapig kortárs magyar filmeket lehetett ingyen letölteni, ennek a jogi hátterét is rendeztük. Azok a filmek, amelyek 1-2000 nézőhöz jutottak el a mozikban állami támogatással, a portálon több 10 000 letöltést értek el. Meg tudta tízszerezni azt a nézőszámot, akikhez ez az értékes kultúra eljutott, szerintem ez a fajta működés a zenére is érvényes lehet.

– *Kortárs filmekkel, zenével működik, elképzelhető ez a könyvekkel is? Megtörténhet, hogy ötven év múlva csak online olvasunk?*

– A könyv kérdése másképp működik a világ különböző pontjain. Az Egyesült Államokban az elektronikus könyv nagyon népszerű, ott már ma sokkal több e-bookot adnak el, mint papírkönyvet, míg Magyarországon az elektronikus könyv fel sem tud kerülni a palettára,

egyszerűen olyan fogyasztói érdektelenség van. Nagyon egyszerű a különbség: az Államokban sokkal kevesebb könyvesbolt van, sokkal nehezebben jut el a könyv a fogyasztókhoz, ezért népszerűbb az elektronikus verziója. Magyarországon viszonylag jól el vagyunk látva könyvesboltokkal, minden plázában van, és erős könyvkiadók is működnek az országban. Van egy adójogi különbség is, a könyveknek kedvezményes az áfája. Komplex kérdés, hogy mi tűnik el és mi nem, és még az sem biztos, hogy az egész világon egyformán fog ez működni. Lehet, hogy különböző kulturális szigetek jelennek majd meg. Magyarországon úgy tűnik, hogy a papírkönyv nagyon erősen tartja a bástyákat.

– *Az index.hu társalapítója vagy, amely Magyarországon az egyik legnépszerűbb hírportál. Mi történik a nyomtatott sajtótermékekkel?*

– Mindig hittünk abban, hogy az internetes sajtó az, ami a jövő, és ami valamilyen módon irányítani fogja a médiafogyasztást, a sajtófogyasztást. A magyar nyelvű sajtóban ez be is következett, legbefolyásosabb sajtótermékek az interneten vannak, folyamatosan bővül a piac, egyre többen és többen olvassák, míg a papíralapút egyre kevesebben. Ennek következtében ezek minősége is egy kicsit romlik, amely ismét példányszámcsökkenést eredményezhet. Ez egy ördögi spirál, amiből számukra már nincs kiút.

– *Mesélnél picit az index.hu alakulásáról, milyen elképzelések mentén építettétek fel a hírportált?*

– Nagyon általános portált szerettünk volna indítani, ahol sokféle médiát el lehet érni. Az internetes felületnek azon kívül, hogy gyors meg ingyenes tud lenni, óriási előnye az is, hogy többféle médiatípust tud egyszerre hozni, a videót, az állóképet, a mozgóképet, hangot, zenét. Abban gondolkodtunk, hogy ebben legyen benne a zene is. Láttuk, hogy ez sok pénzbe kerül, de '99-ben Magyarországon ez a világ internetes piacán olyan volt a hangulat, hogy nagyratörő ötletekhez lehetett finanszírozási forrásokat találni, és a mi ötletünkre is jó páran ráharaptak, ennek köszönhető, hogy most van az Index.

– *Milyen nehézségekkel, ellenvéleményekkel talákoztatok az induláskor?*

– Tulajdonképpen volt egy nagyon erős ellenvélemény: a régi médiaemberek úgy gondolták, hogy ingyenes médiatartalmat nem lehet fenntartani interneten sem, mert az olvasónak fizetnie kell, különben miből kap az újságíró pénzt, az internetes reklámozás nem tud olyan nagyságrendet elérni, hogy egy komoly szerkesztőséget eltartsion. Aztán az évtized rájuk cáfolt... Az internetes reklámozások nagyon magas szintet értek el, és minden évben új csúcsot döntöttek, 2003–2004-ben rájöttek mások is, hogy bőségesen fent tudunk tartani egy tisztességes napilap méretű szerkesztőséget.

– *Hány embert foglalkoztat a portál ma?*
– Az Index ma már nagyon sok kiadvány együtt, egy több száz fős magyar vállalkozás.

– *A Transindex alapítója is voltál, amely majdnem egy időben lépett a piacra az Index-szel. Milyen különbségeket látsz a két portál között ma?*
– Nagyon sok szemszögből még mindig a rokonunknak tekinthető, hiszen ugyanolyan megközelítéssel dolgoznak. Ugyanolyan elképzelést képviselő kollégák létesítették, akik forradalmi hoztak létre az erdélyi sajtóban, akárcsak az Index munkatársai Magyarországon. Ezt a frissességet megtartotta mai napig is. Pár hónappal az Index után alakult, nagyon fontosnak tartottuk, hogy egy ekkora magyar nyelvű médiapiac kapjon egy különálló magyar médiakiadványt, ami az itteni [erdélyi – szerk.] dolgokkal foglalkozik. Volt több más ilyen alkivadványunk is, de a Transindex volt az, ami kiemelkedett. Üzletileg nincs már közünk egymáshoz.

– *Könyvet írtál Internetes tartalomszolgáltatás címmel. Milyen visszajelzéseket kaptál?*

– A könyvemet többnyire kommunikációs szakokon, egyetemeken, főiskolákon használják, egy összefoglaló, átfogó könyv, tanulmány arról, hogy melyek az internetes tartalomszolgáltatás elsődleges aspektusai, mikkel kell foglalkozni, hogyan lehet vele pénzt keresni, hogyan lehet népszerűvé, ismertté tenni, milyen jogi problémák lehetnek, hogyan kell a keresők számára olvashatóvá tenni. Próbáltam nagyon alapszinten, de minden aspektust érinteni egy-egy fejezetben.

– *Hangmérnök is voltál, több neves magyarországi együttessel dolgoztál együtt, mint a Kispál és a Borz vagy énekesel, mint Ákos. Mesélnél pályád ezen részéről is?*

– Nagyon jó volt, csinálnám most is szívesen, ha lenne időm. Még a '80-as években a gimnázium és az egyetem alatt elkezdtem elektronikus hang- és stúdióeszközök iránt érdeklődni, és szoftvereket készítettem. Hobbiként indult. A '90-es években a saját cégemben forgalmaztunk eszközöket, ezeken dolgoztunk is, volt egy kis saját referenciastúdió. El tudott jönni hozzánk a zenei produkció és a következő lemez technikai fázisait meg tudta csinálni. Ez egy gazdaságos megoldás volt. A '90-es évek nagyon érdekes időszak volt zenei értelemben. Számos zenei stílust ki tudtunk próbálni, nemcsak az elektronikus, a népszerű könnyűzenét, rengeteg jazz is készült nálunk, népszerű rock- és alternatív lemezek is. Az ember elméjét is jól pallérozza ez a munka, hiszen szembesülsz azzal, hogy mi a különbség, a hasonlóság zenei stílusok között.

– *A jövőre nézve milyen elképzeléseid, terveid vannak, szeretnél-e újabb könyvet megjelentetni?*

– Könyvet nem tervezek. A blogok, a saját mikroblogok is nagyon fontos aspektusai az internetes sajtónak, médiának, emberek írnak embereknek ingyen. A profi médiának a létét erősen meg fogja változtatni. Az Index címlapján 50–80 jó blog sorozatát ajánljuk egy nap és ezeket legtöbb esetben mindenféle pénzügyi motiváció nélkül írják. Nagy kihívás a profi médiakészítők számára, akik pénzért írnak. Nagyon jó anyagokat kell megjelentetni ahhoz, hogy versenyképes legyél azzal szemben, aki ingyen csinálja mindezt.

– *Akkor ez meg is erősíti a piacot, eltávolítja a kevésbé jó sajtóterméket?*

– Jól meg fogja rostálni a piacot. Az a fajta sajtós, aki elsajátítja az újságírás szabályait, és képes arra, hogy sorozatban produkáljon átlagos színvonalú dolgokat, sajnos, nem fog tudni megélni.

Varga Melinda

„Nem tudok írni a Parlamentben”

Beszélgetés Kukorelly Endrével
a 39. Tokaji Író Táborban

– *Miért érdemes évről évre ellátogatni a Tokaji Író Táborba?*

– A látványért és a borért mindenképpen. Én egyébként kifejezetten irodalom- és közéletpárti vagyok, tehát jónak tartom az irodalom ilyen típusú rendezvényeit, például a szigligeti JAK-tábort, vagy a Műfordító Tábor. Bárcsak több ilyen lenne. Ezek külföldön rendszeren működnek, tartanak nemzetközi írótalálkozókat is. Lássuk be, hogy abban a versenyben, amelyet a különböző csoportok – orvosok, politikusok, művészek, sportolók, hajléktalanok – egymással folytatnak, a művészeknek az érdekérvényesítő képessége eléggé visszaesett az utóbbi években. A művészek sokkal fontosabbak voltak a soft-diktatúrában, a Kádár-rendszerben, előtte a Rákosi-rendszer idején még jelentősebbek. Manapság a művészet presztízse hanyatlik. A kulturális intézményrendszer elég fontos szerepet tud játszani abban, hogy ez az elismertség megmaradjon. Például annak oktatásával, de az ilyen konferenciáknak is megvan a maguk szerepe.

– *Az érdekvédelmet segíthetik az ilyen rendezvények?*

– Bárki, aki testével részt vesz, és mint író képviseli a kortárs irodalmat, az segít. Működnek ezek a kis körök, elég hatékonyan, ezeknek köszönhetően a presztízsz, ami, ha nem is nő különösen, de legalább megmarad.

– *Amikor először itt jártam Tokajban, úgy hittem, hogy itt főleg alkotás folyik, és az írók megmutatják egymásnak a szövegeiket. De úgy vettem észre, hogy ez egyrészt pofavízit, másrészt pedig irodalompolitikáról szóló diskurzus. Mennyire látom ezt jól?*

– Jól látod. Ezek a táborok, ha működnek, szakmai táborok. Például a József Attila Körnek a szigligeti tábora 80%-ban ilyen. De, lássuk be, a pofavízitnek is megvan a maga szerepe, például a tudományos konferenciákon is fontos, hogy az emberek találkozzanak egymással, kapcsolatokat építsenek ki. Természetesen itt is inkább szakmai kellene, hogy legyen a dolog, de azért ez is előfordul. Ha konkrétan a

Tokaji Írótaborról beszélünk, azon a véleményen vagyok, hogy sokkal hasznosabb egy olyan táborban részt venni, ahol sokféle szemléletmód, esztétika, poétika és politika találkozik egymással. Sokkal jobb, mintha külön képviseltetik magukat, és forrnak a saját levükben. Jó, ha különböző szemléletmódok diskurzusba tudnak egymással lépni. Ez itt kevésbé valósul meg, de mindig eljövök ide.

– *Ha már irodalompolitikai diskurzusról beszélünk, volt egy nyílt levélváltásotok Szócs Gézával. Nagyon érdekes, ahogy összefonódtott ebben a kétséges párbeszédben a költőnek és a politikusnak a szerepe. Mit gondolsz, milyen eredménnyel zárult ez?*

– *Katasztrofális eredménnyel zárult. Remélem, javul még a helyzet. Mindig nagyra tartottam Szócs Gézát, nagyjából kortársak is vagyunk, és csodáltam, amit csinált. Benne van az első ötben a mai írókat tekintve. Valami félreértés történhetett. Tudom magamról, hogy semmi rosszat nem akartam, helyette pedig nem akarok beszélni. Egyszer a végére kellene járni. Úgy gondolom, valami miatt megorrolt rám, hogy mi miatt, fogalmam sincs. Amikor még egyáltalán nem voltunk benne a politikában, semmi probléma nem volt közöttünk.*

– *Egy kicsit csendesebb vizekre evezve: írtál-e már verset a Parlamentben?*

– *Verset egyszer írtam, egy klapanciát Térey János születésnapjára, egy borzalmasan unalmas téma alatt. Igazából nem tudok írni a Parlamentben. Azt gondoltam, hogy majd beülök, kinyitom a számítógépet, és csinálok valamit. Az ember olyan fáradt lesz percekben belül, hogy borzalmas. Ha nem értesz hozzá, akkor azért kimerítő, ha meg értesz hozzá, akkor olyan a feszültség, hogy az fásasztja el az embert. Tehát ott írogatni, olvasgatni képtelenség. Néha a levelezésemet intézem, hozzáolvasok egy-egy témához. Azt kell mondjam, hogy teljesen ki vagyok merülve, elfárasztott ez az egy év, és sokkal kevésbé tudok írni, mint terveztem.*

– *Az író megbánta, hogy politikus lett?*

– *Ez bonyolult kérdés, mert érdekes anyag zuhant a nyakamba, ami, ha kicsit jobban érdekelne, hasznosítható lenne. Hogy Mikszáthot, a kedvenc írómat vegyem példának, ő élvezte ezt a helyzetet. Sokáig parlamenti tudósító volt, aztán, amikor megkérdezte tőle Tisza Kálmán, hogy miben tudna neki segíteni, Mikszáth azt mondta: egy szöveget szeretne a Parlamentbe. Ez azt jelentette, hogy csak a képviselők akaszthatják fel a kabátjukat. Ez pedig arra utalt, hogy Mikszáth szeretne képviselő lenni. Aztán képviselőnek választották egy erdélyi körzetben, ahova egyébként nem nagyon járt le, és gyakorlatilag semmit sem csinált az ország házában. Naponta mindössze kétszer- háromszor szólalt meg néhány jelentéktelen tárgyban. Viszont írt róla, és ezek*

nagyon szórakoztató szövegek. Nálunk bonyolultabb bejutni a parlamentbe. Az LMP egy kis frakció, mindenkinek ki kell vennie a részét a munkából. Nem kaphatok én sem felmentést. Hogy finoman fogalmazzak, szarnak rá, hogy író vagyok-e, vagy sem. Most talán egy kicsit túlzok, de nem nagyon. Ugyanúgy el kell látnom azokat a feladatokat, amelyek rám vannak kiszabva.

Boldog Zoltán
Munkatárs: Farkas Réka

JÓNÁS TAMÁS VERSEI

MELLKASON ÚJ SEB

én nem tudom, mi ez

Éhes vagyok, megennélek.
Csupa test és semmi lélek.
Gerincednek szívószálán
lógok éhezetten, árván.
Kevés erre azt mondani,
hogy az éhség fajzottai
vagyunk, mint a részeg papok.
Fallak: lassan megfulladok.
Tekintetes mosolyodra
heged szívem fodros odva.

hirtelen vers

Békeidő van, a mellkason új seb.
Szörnyeket éget az utcai lány.
Zöld szemeimből vén mély kút lett.
Semmire jó csak a holnapi nyár.
Nem tudsz már se ölelni, se ütni.
Ébredezel, de a szív üres, ósdi.
Mersz-e vajon még elvágódni?
Ím, a világ, so genannt Úr küldi.
Orr igazából. Lágyan fújd ki.
Kínzott földi gyümölcsök hullnak.
Nyár van, a tél rokonának a lánya.
Semmire se jó ez a forró új nap.
Izzad az unalom barnult háta.

vendetta

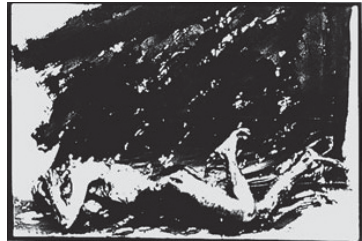
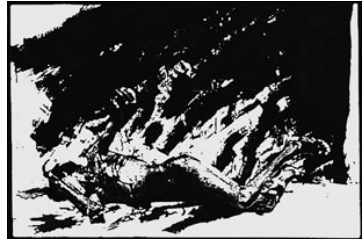
hullacsillag hull a számra
tüzel szívem mint a kályha
korog koros szívem érted
fényben sorvad minden érdek
látom sorsod mint a holdat
árnyékomba bekarollak
sikíts számba sóhajts arcon
te vagy nekem nincs kudarcom
lábam alatt földes kozmosz
minden versem lelki koszt mos
nincsen bűnöd rajtam kívül
szememben az idő kihűl
rabmadaracsám

romamagyar

Rossz a magyar, fél és gyáva.
Nem épít az igazára.
Angyalnak reméli magát,
s nincsen szárnya.
Városokba tömörülnek,
jókedvük van, nem örülnek.
Gyűlölettel, ha szeretnek,
az az ünnep.
Cigány vagyok, mendemonda.
Fajtámnak sincs reám gondja.
Fehér ing a lelkem. Isten
kigombolja.

repedő szív

Bölcs a testem. Lelkem ágas.
 Bátorságom nincstelen.
 Fél időm van. Több a válasz,
 mint a kérdés. Nincs telem.
 Ütök Isten fenekére.
 Üt az Isten, szívvel üt.
 Vajon lelkem belefér-e
 a testembe mindenütt?
 Támaszkodom, mint az égnek
 támaszkodnak a fenyők.
 Jó leszek még eleségnek,
 akiknél a szív benőtt.
 Ahogy más is, én is vallok.
 Szerelmet és hitemet.
 A szerelmem üres csarnok.
 Sajnos nem is hiteget.
 Nincs telem, és nincs nyaram.
 Magasztalnak a gazdagok.
 Szemem az én aranyam.
 Veszettekben megmaradok.

Szójáték a kastélyban

A 2011-es szigligeti JAK-táborról

Balogh Endre gentlemantürelme, Borsik Miklós Simon Marci-póloi, Csobánka Zsuzsa újasszony-nevetése, Deák Botond aluljáróhangszíne, Gaborják Ádám csendes magabiztossága, Garaczi László metál-dj-félórája, Hartay Csaba pálinkába oltott Flipper Öcsi-rajongása, Hercsel Adél sajtódíva-pírja, Jónás Tamás szeretethiány-kirohanásai, Krusovszky Dénes vászoncipője, Kukorelly Endre oktatáspolitikával vegyített szópíngpong-szemináriuma, Lázár Bence András boncmestertekintete, Nemes Z. Márió igenlően duruzsoló tónusa, Orcsik Roland „hirosimon“-ellenpropagandája, Péczely Dóra titkosvirágnaplója, Peer Krisztián hamis hasismosolya, Pénez Olivér félmeztelensége, Simon Márton kampányszorongása és prózatraumája, Sopotnik Zoltán futóbeszélgetése, Szegő János magabiztos darázscsípés-bicegése, Turi Tímea Szegő-féltése – egy kitalált fotóriport képaláírásai is lehetnének, de annyira kitaláltak, mint lefényképezhetetlenek, így a fesztiválszezon végére operatőrré, rendezővé, riporterré, tehát híradóssá vedlett egykori kulturális újságírónak vissza kell találnia a szavakhoz.

Szigliget után nehéz hazatalálni (a szavakhoz is), mert a 2011. augusztus 23-a és 27-e között, immár 23. alkalommal a József Attila Kör által rendezett alkotótábor leginkább olyan történeteket tartogatott, amelyeknek elhallgatásával válhatunk beavatottá. Hiszen leírhatjuk, hogy Jónás Tamás részegen fetrengett György Péter lábai előtt, de ez mit sem változtat azon: az ország egyik legjobb költője tette ezt. *Trauma az irodalomban* – szólt az eredeti előadáscím. *Trauma az irodalomban* – jegyezték meg sokan, részvétellel vagy talán cinikusan. Szóval ott vannak a kétségek: Tamást lehetett sajnálni, megmosolyogni, kikerülni, csendre inteni, meghívni még két fröccsre, de tessék megpróbálni Jónás Tamásnak lenni – költészetiileg. Nem szocioköltészetiileg, ahogy az első nap beszélgetése szerette volna megvitatni a Péczely Dóra feldobta fogalmat, amelynek legnagyobb hozadéka: megismerhettük Peer Krisztián szocioköltőt, aki „régén jó verseket is írt“ (Péczely Dóra). A szocioköltő tehát annyira közel kerül a társadalomhoz, hogy már nem ír. Deák Botond szerint pedig egyik ismertetőjele a nem létező figurának, hogy legalább egyszer aludt már aluljáróban. Ti nem aludtatok, veti a szemünkre, de mi nem akarunk szocioköltők lenni, nem vesszük magunkra. Lepereg rólunk, akár az Apokrif-folyóirat bemutatkozó estje az izzadságcseppekbe burkolózva. A szigligeti titkos naplónál mi sem mondhatunk többet: [megfelelő rész felkerülés után bemásolandó, vagy nem].

Szigligeten is nehéz hazatalálni, bár a tábor egyik érdekessége: az írók, költők nagyrészt a kastély szobáiban laknak, ahová esténként felhallatszik, ahogy a pingpongteremben az írók rendeltetésszerűen használják a testüket, vagy éppen erőszakos eszközökkel dj-pozícióba kerülnek. A harcból rendszerint Peer Krisztián került ki győztesen, aki Sebő Ferenc érkezése után még elfoglaltabbá vált. De mindemelllett Krisztián az Irodalmi Jelentől elnyerte „A tábor Diogenésze” címet. Gratulálunk.

A kastély teraszán általában reggelenként kialakuló szanatóriumhangulat mellett csak a rendőrség razzijája zavarta meg időnként a gördülékenyen folyó műhelymunkákat (ami néha a szemközi kávézó teraszára tevődött át). A szép számmal érkező bevetési csoport nem volt rest végigmotózni a félmeztelen írókat, akik a falu rosszallását akkor nyerhették el, amikor O. F. elnöksége alatt a romjaira csupaszított Öreg Szem kocsmából részegen rohantak az ófalu irányába. A szigligetiek azóta tartják különöknek az írókat-költőket, de a Kisfaludyakra szívesen emlékeznek. Még utcát is neveztek el róluk.

Hivatalos és rögtönzött programok váltották tehát egymást, akár Erdős Virág, Halász Margit és Szvoren Edina felolvasása, akik közül leginkább a *Trabantfejű nő* slam-poetry-re hajazó versei mutatták meg, hogy a *Mítosz, mese, halál* tematikába se kell belehalni a döglesztő melegben. Mint ahogy abba sem, ahogy kritikusok (Herczeg Ákos, L. Varga Péter és Payer Imre) beszéltek Németh Zoltán, Orcsik Roland és Pollágh Péter költészetéről, akik mélyen a székbe süppedve hallgatták a diagnózist: identitásválságban szenvednek. Vagy csak simán válságban, de nemcsak szenvednek ettől, ebből élnek, ettől igazi költők. Meg, persze, attól, hogy igazi kritikusok beszélnek róluk. De mitől is válik valaki valódi kritikussá? Ha azzá lesz, számít-e a szava? A JAK-táborban biztosan, hiszen a *ki kinek a szobájából jött ki* pletykák mellett fontos szerepet kapnak a teraszon folytatott beszélgetésben az új kötetek: Deres Kornélia *Szöröpája*, Szabó Marcell a *szorítás alakja*, Aaron Blumm *Biciklizéseink Török Zolival* és Csobánka Zsuzsa *Belém az ujját* című könyvei. Mind a négyen bemutatkoztak hivatalos keretek között is – így hárman csábították az olvasót: a színművészhangú költő- és írónok, valamint a Török Zoliért rajongó napló skizofrén, nimfomán narrátora. Ha már a táborban Zsadányi Edit előadásain sem sikerült egyértelműen leszámolni azzal, hogy a „női poétika” kifejezés elvethető-e, annyi viszont megállapítható: ha a női szerző jelen van, semmiképpen. Mert igenis sok férfi szeretne Török Zoli lenni, persze, nem Aaron Blumm keze között, hanem a regényben. És biciklizni is érdemes Szigligeten. Mint ahogy ellátogatni a kastély parkjában található szigetre, ahol megtudhatók a kampány részletei, mert a kastély rövid időre csendes demarkációs vonalakkal kettéosztott Magyarországgá vált – tele szenvedéllyel és propagandával.

Az ideai tábor ugyanis a JAK elnökének és a füzetek sorozatszerkesztőinek megválasztásáról is szólt. A pálinkaszagú hajnal Orcsik Rolandot változtatta a Borsik–Simon párost Japánnal kapcsolatba hozó megmondóemberré, aki a „hirosimonmarci“ jelszavával próbálta a Dunajcsik–Sárközi-klónnak is nevezett duót zavarba hozni. Simon Márton, miközben prózafélelmét üvöltötte a levegőbe, láthatóan szorongó másnaposságai közepette szórólappal folytatta a kampányt. Ha írt volna még egy olyan kötetet, amely mélységével a Petri György és Jónás Tamás néhány megmozdulásával mérhető csak össze, minden bizonnyal nagyobb eséllyel indul. Mert még az sem tagadja, aki nem mondja ki, hogy Marci a nyolcvanas generációnak magasan a legjobb költője. Politikusnak másnapos és hálistennek nem elég szamuráj, nem elég kamikáze. Kár, hogy a versből nem lehet megélni. A JAK-elnöki tisztségből viszont – a rózsalugasban terjedő pletykák szerint – igen, havi száznolcvanezer, azt mondták. Bruttó vagy nettó, nem világos. Érdekes módon az utóbbi tisztségért csendesebb kampány folyt, a jelöltek visszafogottabbak voltak, kevésbé költő-, inkább politikusalkatok. Végül a kulturális hálózatot kiépíteni szándékozó Gaborják Ádám, kritikus, irodalomtörténész jött ki győztesen a küzdelemből (Krusovszky Dénessel szemben), illetve a Orcsik Roland–Sopotnik Zoltán stand-upoló koalíciója. Valamint az a pár ember, akinek ingyen pálinkát fizettek – Hartay Csaba Békés megyei szállítmányának érkezése előtt.

A tisztségeért folytatott csörték mellett azonban a rendezvény egyik fő kérdése volt: lesz-e jövőre JAK-tábor Szigligeten. Ha nem, egyértelmű a lépés: falhoz kell állítani a kultúrpolitikusokat. Mert Szigligetre szükség van, akár néhány szóra egy hosszú út vagy éppen a halál előtt. Falhoz állítani, és elvenni tőlük a szavakat néhány órára, akár egy Borges-novella és egy Mátrix-snitt néhány pillanatában. Úgy talán megértenék. De az írók nem olyanok, akik falhoz állítanak bárkit, meg, egyébként is, vélik az emberek: a szavakat úgyis ingyen adják. Valóban?

Boldog Zoltán

SÓS DÓRA

MORFEUSZ TEÓRIÁI

IV.

szóttas szikra
 tánc
 pierrot
 kalapemelés
 után
 szerep
 MASZKOT FEL!
 szertartás dobütem
 kender fonat
 szakállból csillag
 ugatás
 az üres égen rohanó
 csa-ho-lás
 tejfehér fogazat
 szederjes spirál
 ba
 csavarodó
 ujjak fekete
 lőrés lyukacsos
 szemek
 a hang hangtalan terjed
 nevét
 kotró
 szakadás
 a zsebben
 lebegés az égen
 rácsodálkozás
 az álomban az égen
 festett
 a holdvilág

½ VI.

NEMhasztalanNEMellenállásNEMhasztalanN
E ? az ellenállás (nem) ha/laszt(hat)atlan E
M (nem) hasztalan az [el]leN•állás M
? hasztalan? a (nem)ellenállás ?
à a nem(ellenállás) a hasztalan !! !
NEMhasztalanNEMáleállításNEM:hasztalan N
ellenségespropagandaellenségespropagandaellenségespropaganda
aellenségespropagandaellenségespropagandaellenségespropagan
patkánylabirintus
patkánylabirintus
patkánylabirintus
patkánylabirintus
patkánylabirintus
patkánylabirintus
ításnemmutatjamegmagátazirányításnemmutatjamegmagátazirány
ításnemmutatjamegmagátazirányításnemmutatjamegmagátazirány

VI.

Az ellenállás (nem) hasztalan.
ellenségespropagandaellenségespropagandaellenségespropaganda
ellenségespropagandaellenségespropagandaellenségespropaganda
patkánylabirintus
patkánylabirintus
patkánylabirintus
patkánylabirintus
patkánylabirintus
patkánylabirintus
patkánylabirintus
ításnemmutatjamegmagátazirányításnemmutatjamegmagátazirányítás
nemmutatjamegmagátazirányításnemmutatjamegmagátazirányításnem
kapzsiság
utálat
féltekenység
bizonytalanság

„A XXI. század új század lesz! Nem a rabszolgaság és lényegtelen ügyek százada.

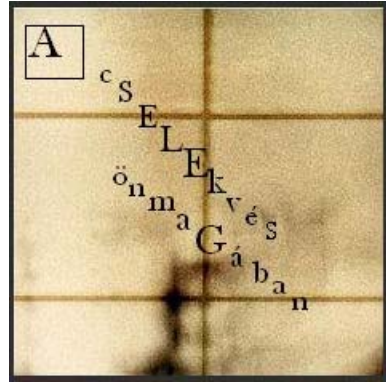
Nem az osztályharc, nemzetiség, és más irányítás százada!

Olyan kor lesz, ahol az emberiség valami tisztáért és helyesért áll ki!”

Szuverenitást!

Szabadságot!

Végzetet!

VII.

Impresszió

„kezdődik előről a végtelenített álom”
 (és illékony hitbe vész a rácson át szűrt alkonyat
 s a belénk szürkült abszurd illúzió
 fázós mindennapok hideg konyhakövéről
 és soha-nem-volt valóságokról)
 drapéria vagyok, emberi testre vonva
 és név és cím és ujjlenyomat
 néhány kósza számjegy
 s megannyi világrajövetellel terhes
 szoboralak
 csillagképek anyajegyből... táncolnak
 és a hajnalokban csillan ökörnyál álmom
 hogy körbeér az érhálózatom a világon
 ha elég hosszan nyújtom
 és a vágy – ó, igen – kontinenst rajzol
 és az írásképem előtt nagy szemekkel
 műértők műélveznek
 földrajzi vérképemre: térkép lesz a szívhez
 a nagy tudomány sok vad színnel
 utat váj rongyos pszichémbe
 otthonosra ismert rögökből
 disztichonba zárt görögökről
 betűk istállójában
 ! szívrobbanás !

állandó önteremtés és
végbe vesző önalkotás
bőrbe varrt dögcédulánk
e kócos identitás: rángó víziók
éjjelek és nappalok
fekete és fehér objektumok
a hittel átítatott térben
szállnak
lélegző gondolatalakzatba zártan
...avokádózöld hajnalok
és granadillacsóku reggelek kísérik át az életen
a magamra ébredés iszonyatán
a levedlett jellemeken
és a hímzettszélű lényegen:
hogyan még közel sincs itt a vége
a jelmezes főpróbáknak...

impresszióm: a felkelő nap
ánizskék úszó-szálló fellegek
(reménnyel szegett szemekben kavargó
álmok és rejtjelek
aranyszín arcok és minták
és feslő rémült istenek)
melyek haladnak az égen karavánban
és még hisznek a várakozásban
mint ünnepszagú gyermekek
! látomás !
ismét ismétlődöm
ismétlődő ének és önök
tömött hosszú sorokban
apró adagokban
adom magam
a társadalomnak
ködfátyolkép: villódzó jövő
látványelemmel tele a jelenetem
és néha csak festett alak vagyok
mocskos üveglemezeken
testemen tetovált

kulcsszavak és jelszavak
a meg nem írt útmutatóból: kódjelek
az emberiség fogalmára

de definíció: nincs
 determináltságom nem is volt
 csak szilaj akaratom
 és menekülés képzetből képzetbe
 és a folyvást újakezdés
 mert újakezdz, és:

IX.

mértani

1. Vonalzók egyeneséből megfogannak a tervek
2. Az összes véletlenek mentén körvonalak gyűlnek
3. Ezután alakulnak ki a későbbi jellegzetességek
 elképzeléseink alapvető mértani formák szögeibe törnek
 drasztikus önformálások árán a sápadt arcra tónusok kerülnek
 az amorf alakból kezek és lábak nőnek

|| időnként kacskaringósan érintkezünk a kép más objektumaival

- ▶ míg végigér a grafitvégű álom az ötlettől a megvalósulásig
 az eltévelyedések mentén + követve a biztos pontokat
 a satírozástól átlyuggatott felületekből vonhatjuk le
 a végső konklúzióinkat arányainkra vonatkozóan
 és a kép végleg értelmessé válik
 ekkor felpöndörödik a képünk széle
 összes eseményünk határai elmosódnak
 és a kép végleg értelmetlenné válik

X.

Figyelem: Interakció!

Figyelem: Interakció!

M É G S O K I D Ő N K V A N

Az evolúciós idő szűkülése csak illúzió. Az evolúció az egyéniségből kinövekvő ezerirányú kibontakozás, magiszórás, önhintés, vágyerőmű.

Az ember terjedése nem mutáció, csak ki/beteljesülés.

Az örült tudós magyaráz.

A Föld szeret minket.

A gépeink is szeretik a Földet.

A mérgeink is szeretik a Földet.

Még a módosított génjeink is szeretik a Földet.

A feje lobog halak gyűrűjében.

A pusztulás csak illúzió. A mutáció pletyka.

Az ember a megvalósult Ígéret – a betetőző gyönyöréret és a végtelen győzedelmesség.

Az egyén megtöbbszöröződik:

[EGYxEGYén=1 .DE. 2x2ÉNNÉgyén & NÉGYxNÉGYén =>16
5897EGYÉNszer5897EGYÉBegyén=34774609 háh! 1én. Po-én.]

A fejlődés előrehalad. És az előre mindig jobbat jelent,

a további mindig a kifinomultabb.

Ujjai szállkák a világ szemében.

KIBONTAKOZÁS:

„Az egyik meghal, a másik él”. Múlt.

„Egyik oldaláról a másikra fordul; él.” Jelen.

A jövő ismeretlen, egy pontba összesűrűsödő holisztikus jelenés.

XI.

rétegelt

múlt

rétegelt

idő

rétegelt

tér

rétegelt

kép

rétegelt

vágy

és aztán:

A KEZDET

TART

a fikcionált térben

a fikcionált világegészen

a reflektált MOST

alig hiszi

hogy a MOST egy HOLNAP volt

és éppen csak félrenézett

és TEGNAPPÁ kövült

sírhatnéka támad

felnevet

egyszerre szülei terméke

a vágy megtestesülése

szégyene a teremtésnek

és szent koronája

egyszerre gének hordozója

mágusa egy népnek

egyszerre élő és életet szopó csecsemő

a soha fel nem növésben

bár már vén és szerényebb

egyszerre majdani ük és tegnapi déd

egyszerre lett minden az ÖVÉ

és egyszerre vesz majd el mindent

egy olyan rétegelt pillanatban

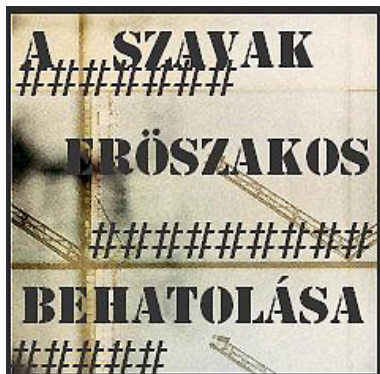
ami az Örökkévalósággal egy

és a pillanat megdől

ő tehetetlen átgurul

és ami volt KEZDET

ismét KEZDETTÉ válik
 ahogy kezdetté vált újra és újra
 folyvást termelődött újra
 és ő észrevétlen átcsúszott a múltba
 a jelenbe ahol ő nincs
 a jövőbe a múltba
 a jelenbe
 a múltba
 a jövőbe

Holt költők társasága

A magyar avantgárd apostolai

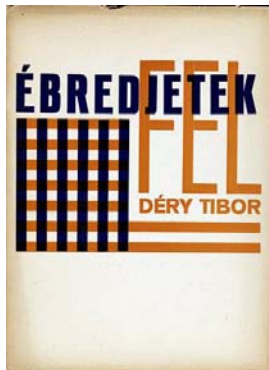
DÉRY TIBOR

EGYEDÜL A KÖDBEN

versek az író aktivista és dadaista korszakából

FÉRFI

Szaladt, röptében elkapta a kenyeret, énekelt,
játszott, míg meg nem halt,
de közben lehajolt és széles tenyérrel elválasztotta a földet a víztől
és gondolkodott, miképp itathatná meg teheneit.
Egyszer elsírta magát: könnyeiben megpillantotta homlokát és
két véres öklét.
Azóta adakozó üvegszobrokat csiszol és komolyan figyeli
társainak lélegzetét.

FIATAL ÁLLAT

Lehelletével kenyeret lehetett sütni oly meleg volt és egyszerű
éjjel sebességről álmodott
ha felébredt tiszta volt mint a vízcsepp
meteorszeme a fekete levegőben
mindig egyenes irányban szaladni előre
és megharapta az akadályokat, hohó a megőrült legyek
egyszer sokáig ült egy fa alatt
feje lekonyult, ezüst karikák úsztak szemében
és megértette hogy nem lehet mindig játszani
fiatal állat
ártatlanul és céltalanul nőtt
mint egy jó csók egy koldus száján.

SZERELMES LÁNY

kezei vasból vannak és mézből
mellei zászlók
feje hatalmas mint egy viharzsák
az éjszakából szaladt ki meztelen lábakkal
sötét hónaljában csillagok illata
megölte minden őst
nem eszik
szemérmetlenül énekel mint egy forrás
Egy óralapon alszik. Sűrű rajokban menetekek a felhőállatok
fekhelye fölé.
A hold lehajolt a földre. A föld fekete mint egy halotti lepedő. A
csipkebokor
kigyulladt. Szétveti fehér combjait és süketen kiabál a csillag súlya
alatt.

TRAGÉDIA

A felrepedt tenyérből só és ecet ömlik
kőd
a falovacska meghalt
egy óriási madár sántít át a ködön
a színtelen mocsárban ujjenyomatok
a sárga köd
a falovacska nyerített és lehajtotta fejét
a föld alatt megfulladnak a halottak
egy légy
fekete ragadós légy ül az ének hangjain
csend
a ködben röpül egy vérző nő
a visítás üvegcserepei lehullanak ajkáról
feje felfordul szeme megfagyott
iszonyatos holdhulla
válláról a madár eltűnt
a falovacska nem legelhet a ködben ha forró
egyedül a ködben
leperzselt szemöldökkel meghal

LÁZADÓ

Én bizony gyöngé vagyok s egyre gyöngülök. Fehér hajával letakarta fejemet az őszi felhő s távolabb, hol árnyékom kúszik, már szürke pelyhekben keményen hull a hó. Gyöngék vagyunk mi férfiak, kik őrt állunk szívünk fölött s pusztá kézzel várunk a téli éjszakában, a fehér hollók káromása alatt, a fel-feltámadó viharban várunk az első ítéletre. Körülöttünk inog a nád és én énekelek. Mellem tele éjszakával és szerelemmel, súlyosan mint a beért gyümölcs hajlít a földek fölé. Ez a mi gyöngeségünk, így hajladozunk a viharban, ahonnét az ördögök fogai hullanak, a szitok, a káromkodás, a testvérgyilkosság súlyos dorongjai s a dögök egyre veszettebbül kopogó csontesője, amely elől nem szabad megfutamodnunk, mert gyöngék vagyunk s úgy akarunk meghalni, mint a kutyák.

ÖNARCKÉP

*Sötét van. A hold áthimbál a hegyek fölött és aranyat hány.
Kifulladt madarak hevernek a felhők alatt. A páfrányevők nagy
csordákban rohannak át a téren. A repülő tehén az egyenlítőnek
támaszkodik és elnyújtva énekel. A fény mint egy üvegszív
elsüllyedt a növénytergben. Egy holttest áll a határon. Sötét
van.*

Itt táncol D. T. marslakó, kenyérből font tagokkal.

A jobb LÁB egy gleccser mely az éjféli vonal fölött lebeg
a nagy köröm: szerelem
a második: páfrány
a harmadik: rénszarvas
a negyedik: tengerszem melyben az élet hajnali órái hevernek
az ötödik: a tánc képlete
a hatodik: vihar
a bal LÁB malachitból épült, egy pelikán lába, februárban
felszakítja az anyák mellét
az első ujj: vércsepp
a második: tej
a harmadik: búzaszem
a negyedik: elsüllyedt temető
hajnalban kel fel a jobb TÉRD mint a nap
mézzel és viaszkkal van tele
a bal TÉRD csak éjjel él
az összes állatok építették vasbetonból és villanyárammal
minden év szívverése elfér benne és minden lélegzet
a benső falakon szentképek mozgatják szemüket

az ÁGYÉK szívalakú
 vad mint a kőkorszak
 itt a legmélyebb hegyek élnek
 itt a legmagasabb tengerek
 hüllők mozognak a sárban
 nagy hideg pillangók a bozót fölött
 hol a hétráncú HAS hullámszik mint egy viharfelhő
 a négy alsó ránc égetett agyagból és vasból
 a legalsóban ülnek a koldusok
 felejtve a testi betegek mutogatják sebeiket
 a harmadikban az anyák fekszenek kő és szalma között
 legfelül a kivégzettek ódöngő árnyai

három körránc
 földből
 vízből
 felhőből
 hol a megölt
 emlézők
 hüllők és
 madarak
 árnyai bolyonganak
 hajnal
 a SZÍV
 egy szelet kenyér
 te édes fény örök virág egyetlenem
 a mell csodálatosan izzó kosarában
 hol minden nép átvándorol és minden hold
 eteti és itatja őket
 soha nem fogy el
 (egy pásztor haladt át a mezőn
 sok ezer év után

megtalálta D. T. rég elhalt szívét
házat épített belőle boldogan élt)
a bal
az újszülöttek homlokába parazsat nyom
ez a kéz vad
láz és ecet csöpög ujjából az évszakok réseibe
hol a bevégzetlen órák lapulnak
 a hüvelyk: vasvessző
 a mutatóujj: szenvedély
 a kisujj körmei alatt az óceán higanyforrásai nőnek
a jobb VÁLL a fej árnyékában
a bal VÁLLON az állócsillagok tükörképei úsznak
itt él a Hideg Arc és a Meleg Arc
itt él a hónalj dióillatú üregeiben az ökörszemű mese
este kel fel mint a hold
mint egy néptelen országút
mint egy elhaló hang hosszú
a NYAK
hol az ARC fénylő tömegei mozognak az égitestek félelmetes
egyszerűségével
énekelj száj
nézzetek szemek
a homlok hegysége vízerekkel
havasok illatával
az orr mint egy végtelen puha csőr elfeledkezett önmagáról
a fülek elnyúltak az arkangyal hárfájáig
ez a csend arca
a háború arca
az elszáradt rózsa arca
halarc és holdarc
ez a holdmámor
tavak öröme
ez a gyümölcs
ez a halál
mert nem látni
a SZEM feneketlen kútjába hol az értelem aranybogara úszik
és elnyúlt az ORR az éjszaka határáig
volt háború

még hallod FÜL elmerült hangjait
az anyák első nevetéséből lett a zene
az őslény lélegzete
beszívjuk megrágjuk lenyeljük |
egy-kettő
egy-kettő
évtizedek zajonganak homlokod sikátoraiban
ez a bánat arca
állatok bánata
bánat zászlaja
a nap bánata
felhők elvonulnak folyók elfolytak
kapirgál a gyöngytyúk
az óra kiürült
csak ő lobog fennen: az ARC a legnagyobb állat
világ királya: sötét szárnycsapásokkal vezeti a földet dél és éjfél
között
hol nedvesen terül el útja alatt az űr moszatja
repülj repülj: követnek a méhek és a holdlepkék
repülj: követ a világosság az egyenes vonal az idő és a mese
hangyái
repülj: követ az ég gyöngye
a nap
a füst a szentlélek a hajók a vér a hegyek reménye
repülj: követ a méz és az ecetkoszorú
minden lélegzet és minden halál
s mérhetetlen rajokban mind a galamb ki földedet lakja
Sötét van. A hold áthimbál a hegyek fölött és aranyat hány. A
repülő tehén
elnyújtva énekel. Egy holttest áll a határon. Sötét van.

ÉJFÉL

A dombon felcsavarták a fényt
a tó félig kigyúlt
nagy angyalok sietnek fölötte, elviszik a halottakat
a moszatok között megakadt egy szív és gázfénnyel ég és pattog,
a halak
 sárgán felizzanak
elvitte a huzat fekete énekeimet jaj jaj
a sötét sétányon lányomok és üres kerekék nyomulnak a víz felé
törött homlokkal sok madár röpdösött körülöttem
most leperegnek a kis füttyök tenyereimről
a szúnyogok sötét lapokra szállnak
és az üvegtálca, melyen a rejtélyes anyák szülik gyerekeiket, elrepül
a fák fölött
az ének is lecsuklik
a nap nem kel fel
ez a boldogtalanság

VÁROSI KÉPEK

1.

az égen egy vak ember hever, éjjel néha fölemeli kezét
mindig sötét van
egy idegen sietve elhaladt a levegő alatt, lehajtotta fejét és hányt
északon egy jégfa
nő
délen egy napfa
alattuk hevernek a hosszú utcák, hol színtelen lepkék
szállingóznak
a tetők fölé a hold egy légüres vonalat húzott, melyben elfolynak
az órák
egy madár lezuhant és meghalt
a szél eláll
az utcák üresek, a házak üresek, a szobák üresek, minden ember
saját emlékévé
foszlott szét és elszállt, én egyedül vérzek a téren, a gázlángok
alatt
fölöttem a vérpad
most fejezték le az utolsó csecsemőt

2.

dél
egy ember hosszan mint egy autótúra elterült a kövezeten
valaki kiabál és szempillái alól köd ömlik szét a térbe
egy oszlop tetején delet harangoznak
a hosszú halott lábánál fénypálmák nőnek, a köd egyre terjed, a
hosszú halott
halántéka olyan vad mint az északi sark
némán vágatnak el fölötte a lovak kék és piros mesékkal
szívükben
a város összes lakói leguggoltak feje köré, és földet esznek
jobbról a fehérek, balról a feketék és sárgák, sírnak, esznek és
magasra emelik gyerekeiket:
a halott szájüregéből fény szivárog, lankad, megtörik, olyan piros
volt a szíve, mint egy alma
meghalt, mikor delet harangoztak

3.

egy ló végigfutott az utcán
gyorsabban mint az angyalok tekintete
szempillái alatt egy csikó épülő képét hordozza
szoptatós teje erősebb mint a benzin
hangja mint a hold
az emberek meghajolnak előtte
az utca közepén emléket emelnek:
gumiból, acélkerekekből, szíjakkból és egy csillag idegen vízből két szelíd és
tüzes dombot építenek: az anyák emléit

4.

Amit itt elmondok, arról senkisé tud. Télen 4 órakor valamennyien elszen-
deredtünk egy pillanatra. Az ÉGANYA ekkor tenyerébe fogja a földet és föl-
emeli közvetlenül a hold zuhataga alá. Mire felébredünk, már alkonyodik, de
senkisé tud a varázslatról. Csak néha szólal meg egy álmos délutáni hang: nini,
felkelt a hold! Vagy egy utca megbillen és kizuhan a térbe vagy egy fa meg-
gömbül a hirtelen mozdulattól, de ez az UTCAI BALESETEK rovatába tar-
tozik. Szél fúj.

A házak fölött egy láthatatlan világ függ. Minden állat belefér, még a leg-
nagyobb virágevők is: te kívülrekedtél. Én közvetlenül a felső réteg alatt ülök,
ellátok a tenger lehajló pereméig. Egy fiatal lány lassan felkönyököl az ágyban,
belemered a sötét sarokba és azt hiszi, meglátott engem. Ég az utca.

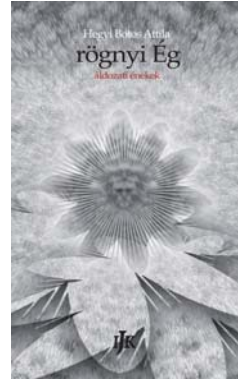
SIRATÓ

Mindenki menjen el! Egyedül akarok maradni a szürke szobában, amely
hosszú szárán magányosan ing a föld felett. A szél besüvít a lengő
ablakokon. Egyedül akarok maradni az ide-odahullámzó parkettán, hol a
csillagok fényében némán himbálódzik szeretőm holtteste. Melléje
feküdtem. Elfordította arcát. Hosszan elnyúlt a padlón mint a nap utolsó
sugara és besötétedett. Nem tudom eltemetni.

A nyitott ablakon beesik az eső.

Egyensúlyozás a nyelv drótkötélén

Hegyi Botos Attila *rögnyi Ég – áldozati énekek* című kötetéről

Hegyi Botos Attila első kötete korántsem könnyű olvasmány. Versei megértésének előfeltétele a filozófiai és vallási műveltség. Az érzékeny befogadót ez, persze, nem riasztja el. A *rögnyi Ég – áldozati énekek* című kötet már azért is figyelmet érdemel, mert posztmodern korunkban, amelyben a profanitás és a deszakralizáció poétikája uralkodik, szakrális szövegekkel lép az olvasó elé, vállalva a kockázatot, hogy értetlenkedve vagy elutasítóan fogadják.

A kötet három versciklusra tagolódó szerkezete egy ógörög vallási ünnepre, az *anthesteriára*, vagyis a bor és a mámor istenének, Dionüszosznak szentelt háromnapos rituáléra épül. A ciklusok ennek az ünnepnek a három napját, a *pithoigiá*-t (a hordónyítás napját), a *khoes*-t (a kelyhek napját), illetve a *khytroi*-t (a halotti csuprok napját) követik. Az egyes versekben azonban korántsem csak az antik görög borünnepről és annak különböző szertartásairól esik szó.

Hegyi Botos *poeta doctus*, nem átallja megcsillogtatni verseiben műveltségét. Az *anthesteria* csupán a kötet kerete, váza, de találkozhatunk keresztény ünnepekre (például a *Sarlós Boldogasszony* és a *Quis ut Deus* című versekben), vagy keleti, többek között buddhista filozófiára történő utalásokkal is (*Nawashiro világa*). Ugyanakkor megjelennek Rilke immár nem, vagy nem pusztán a keresztény vallás alapján elképzelt angyalai is (*Solitudo*). A többszörösen rétegzett, bonyolult, szemantikailag telített versszövegek nem könnyen adják meg magukat az értelmezésnek, némely esetben még akkor sem, ha a szerző jegyzetben közli a többnyire ógörög, ritkábban latin nyelvű mottók magyar fordítását, vagy az idegen nyelvű vallási-filozófiai kifejezések jelentését. Hiszen végeredményben nem vallásról vagy filozófiáról, hanem költészetről van szó, jóval többről tehát, mint bizonyos eszmerendszerek összekapcsolt elemeiről.

A *szakrális* mellett a *hermetikus* lehet a másik jelző Hegyi Botos szövegeire. Az olvasónak olykor az az érzése, hogy műveltsége sem segít, a szövegek értelme nem tárul fel, s végső soron hoppon marad. De ez csupán néhány vers esetében róható fel. Az antik utalásoktól függetlenül is megállapítható azonban, hogy a szerző modern orfikus költő, aki homályba burkolózva, a szavak és képek hálójában keresi a lét értelmét.

Hegyi Botos sokszor nyúl természeti képekhez – meghatározó motívumai a tó, a víz, a kövek, a növények, a tűz, a hegyek, a vulkánok, a borostyán, a pálma. Mintha verseiben magával a természettel igyekezne beszélgetni, miként tette azt a mitológia szerint Orpheusz is. Versbeszéde magányos, sokszor szenvedélyes, nem ritkán szenvedéssel telített. Bár e szakrális, *áldozati énekek* első olvasatra úgy tűnhetnek, mintha írójuk párbeszédet kívánna kezdeni valakivel, akár az olvasóval, akár valamiféle felsőbb hatalommal, a szövegek végkicsengése a végtelen magány és fájdalom. A költő énekel, áldoz, szent szertartásokat végez, a szavak által próbálja birtokba venni a természetet, a világot, de mintha maga sem volna biztos a transzcendens hatalom, pogány vagy keresztény isten létezésében. Szenvadéknak forrása az isten keresése, illetve meg nem találása. Az áldozati szertartás végén azonban nem marad más, csak a vers csupasz teste, vagyis metonimikusan magáé a költőé.

A gondosan összeillesztett szavak, egymásra komponált rétegek mögött ott áll végső elhagyatottságában az ember, abban a létállapotban, amelyben a költőnek lényegénél fogva lennie kell. Ott, ahol nincs más, csupán a nyelv, és a költő egyetlen vigasza, hogy talán mondhat valamit erről a helyzetről, vagy külön világot teremthet magának.

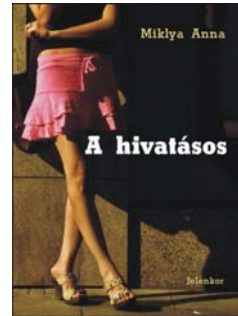
Hegyi Botos Attila alapvetően esztétista költő, szövegeiben a művészi szépet hajszolja, illetve próbálja megszállottan megteremteni. A *rögnyi Ég* kétségtelenül a megkapó fordulatok, képek, szókapcsolatok széles körű arzenálját vonultatja fel. Az olyan sorok, mint „A csönd, amely lecsordul a fák között a hegyen...“, „Míg befelé figyelünk – / Kifelé vagyunk.“, „Szem a tűzbe, / Lélegzet a szélbe / Visszatér.“, erősen hozzájárulnak ahhoz, hogy az olvasónak, akár megértési nehézségei ellenére, költészeti élményben legyen része.

Az esztétizmus ugyanakkor veszélyeket is rejt magában. A költő drótkötélen egyensúlyoz az archaizáló hangnem és a modern lírai nyelvhasználat, illetve a valódi szépség és a túlzások között. Az áradó érzelmek, erős képek néha kibillentik, hol a hiperbola, hol az antikizáló szépségkultusz tűnik időnként soknak.

Kántás Balázs

Tanár és prosti, avagy mi a hivatás?

Miklya Anna *A hivatásos* című regényéről

Elsősorban versei kapcsán lehet ismerős Miklya Anna neve, akinek az utóbbi időben a *Eloldozás* után megjelent második kisregénye, *A hivatásos*. A fiatal író egy kedvelt és kissé elcsépeelt témához nyúlt, mikor a prostitúciót választotta.

A borítón egy nő látható deréktól lefelé, az utcán állva, miniszoknyában. A sötét háttéren ríkit a fehérrel írt cím, *A hivatásos*. Azonban a borító és a szöveg nincs összhangban, hiszen a regény nem egy, az éjszaka utcát járó prostituáltról szól, hanem egy nőről, aki kényszerből és kényelmességből eszkortlánynak állt, majd tanár lesz egy katolikus iskolában.

A történet egy szombat reggel kezdődik, innen indul a visszaemlékezés két részre bontva. Tófalvi Erika szép és fiatal lányként kerül a „szakmába” Bétibi által. Szüksége van a pénzre, mert édesanyja belehal a szülésbe, és neki fel kell nevelnie kishúgát. Kényelmes és tartalmatlan életet él, ám idővel szüksége lesz egy nappali állásra is, ekkor egyik kuncsaftja beajánlja egy neves óbudai gimnázium tanári posztjára. Örömlányból pedagógus: a regény szüzséjének és a főszereplő sorsának íve.

A második szakaszban Erika viszonyt kezd egyik tanítványával, majd a szakítás után a fiú bosszút áll. Apró események végtelen láncolata követi egymást, mely végül nem áll össze kerek történetté, befejezetlen marad. Az író néha a legapróbb részletekbe bonyolódik bele, máskor hat évet ugrik előre az időben.

A szerző gyakorlatilag egy „énblog” benyomását keltő kisregényt készített, a narrátor élőlőszőszerűen fogalmaz, kiejtés szerint ír le szavakat, gyakran közönségesen, bármiféle poétika nélkül. Ugyanakkor a regényben található nyomtatási hibák minden bizonnyal nem írhatóak a szándékos életszerűség számlájára. A vallomások szövege néha olyanná válik, mintha egy pszichoterápián hangzana el, így az olvasó akaratlanul is a terapeuta szerepében érezheti magát.

A regény által felvetett legnagyobb kérdés az, hogy mi a hivatás. A borító egyértelműen azt a hatást kelti, hogy a prostitúció, azonban ez egy olyan munka a főszereplő számára, amit csupán kényelemből végez, maga az elhivatottság nem található meg benne. Az életét a széxszel azonosítja (ez kiderül abból a megjegyzéséből, hogy amikor az már nem megy neki, akkor az életének is vége), de semmiféle odaadást, büszkeséget vagy érzelmet nem vált ki belőle. Ezzel szemben és párhuzamosan ott van egy teljesen más világ, az iskola, ahol Tófalvi Erika felvesz egy szerepet, és kontyos, fiatal tanárnőt játszik, akit valójában nem érdekel sem a tanítás, sem a gyerekek. Narratológiaiilag a két szerep annyiban különül el egymástól, hogy ha az éjszakai munkáról van szó, akkor az elbeszélő közönségessé válik, és azonnal kizárólag a szexualitásról beszél, míg tanárnőként sokkal konzolidáltabban fogalmaz. Már a jól megválasztott fülszöveg is ezt a szerepüközést emeli ki. A prostitúció éppen olyan álarc vagy szerep számára, mint a tanítás vagy a gyereknevelés, de nem azonosítja magát velük, tehát az elhivatottság hiányában egyik esetben sem beszélhetünk hivatásról.

A főszereplő karakterét teljes üresség jellemzi. Nem kötődik senkihez érzelmileg, nincs normális családi vagy szerelmi élete, nem ad senkinek semmit. A *hivatásos* című regényben ugyanaz a lelketlenség jelenik meg, kevésbé jól kidolgozva, mint a *Dexter* című, manapság népszerű sorozat főhősenek ábrázolásában.

Erika egyre inkább antipatikussá és kiábrándítóvá válhat az olvasó számára, hiszen látszólag csak egyetlen ember, Helga sorsa érinti meg. „Néha úgy éreztem, egy nagy üres forma vagyok, egy üres zsák, amiben nincs más, csak ő” – jegyzi meg róla. Néha még az anyai érzelmeket is megkérdőjelezi, elvárt és kötelező gesztusoknak látja. Apjához való viszonyát jól jellemzi a következő néhány sor: „Mondhattam volna azt is, hogy nézd, apa, van egy másik nagy kislányod is, olyan nagy már, hogy épp most kaparták tisztára a méhét, de nem mondtam. Hát tehet ő róla? Próbáltam lerázni magamról, öntöttem egy kis konyakot a kakaós bögréjébe, és odaterelgettem a szobája ajtajához. Általában engedelmesen visszaballagott. Felőlem akár meg is halhatott volna.”

A nő egyetlen barátja, márha érzelemmentes kapcsolatuk annak nevezhető, az iskola homoszexuális pszichológusa, Agács. Erika sokszor elemzi saját tetteit Agács szemén át, és az elbeszélés is akkor szakad meg (félve, félbe?), mikor kirúgják a férfit. Így hát a legfőbb kérdés: az olvasó pszichológussá, megértő baráttá válik-e? Vagy egyszerűen megmarad a hivatásos befogadó szintjén, aki az élvezet mellett elhivatottságból is olvas?

Szalai Anikó

Kihűlt rétegek

Lanczkor Gábor *Hétsarkúkönyv*
című verseskötetéről

Lanczkor Gábor *A tiszta ész*, a *Fehér Daloskönyv*, a *Vissza Londonba* című verseskötetei, valamint *A mindennapit ma* kisregénye után a szerkezetében és terjedelmében is meglepő *Hétsarkúkönyv*vel jelentkezett. Meglepő, hiszen nem is egy, hanem két kötet ez. A szerző legújabb munkáját nem nagyon lehet klasszikus értelemben vett bensőséges verseskönyvként olvasni, itt-ott felütni, elmerengeni egy-egy darabján. Leginkább ciklusonként forgatható, egyhuzamban, hogy feltáruljanak valódi értékei. Lanczkor stílusa, elméleti feltevései, példásan tudatos kötetszerkesztési elgondolásai egyrészt bámulattal tölthetik el az olvasót, másrészt a kifinomult összetettség, ernyesztő túlbonyolítottság libikókájára taszítják a költőt.

Talán a címbéli matematikai allúzió sarkall arra, hogy a *Hétsarkúkönyvet* rögtön szerkesztési szempontok alapján tekintsük át – a cím szerint két részre osztott, összesen három ciklussal. A könyv felénél ugyanis a második ciklust megtöri egy üres oldal, melyet egy *I* és *II* jelzéssel ellátott lap fog közre, egyszerre állítván és tagadván a kötet mint tárgy és mint szellemi alkotás középpontjának létezését. A nyomtatott és egybefűzött lapok természete amúgy is jól láthatóan a szerzőt erősen foglalkoztató kérdés. Már a cím is felveti a problémát, hiszen egyszerre utal a téglatestformára, de ugyanennyire a műalkotások végérvényes, kőbe vésett értelmezésének lehetetlenségére is. Ez utóbbira külön rájátszik az azonos témák többféle nézőpontból, különféle műfajokban, sőt különböző médiumokban való szerepeltetésével. Az első rész végén nyolc képet is találunk, melyek nem csupán képzőművészeti önálló alkotások, de elkészítésük maga is performanszként képzelhető el, és végül az ezeket bemutató versek révén újabb minőséget kapnak. Érdeemes teljes terjedelmében idézni legalább egy darabot (*Tájsebzett színház*) e ciklusból:

„Más látható a képeken.

Kiválasztottunk a még tavaly a Sághegy-kráter oldalából egy derékszögek mentén hasadt

bazaltdarabot. Mint merőlegesen egymásra fektetett két nyitott tenyér, a föld felőli síkja.

A pontos hely és a szög, ahol a csillagok alatt feküdt, egy hasonló L alakú kővel, és alatta egy ötforintos pénzérmével megjelölve, hogy aztán pontosan visszahelyezhessük.

Erővel hozzádörzsöltük a követ a nagy nyitott tájsebhöz.

Én, Szabolcs, másik nevemen Varga Farkas

bekentem a kő kéttenyérnyi sima oldalát

emulziós folyadékkal, és kiraktam otthon egy augusztusi éjszakán a fényzemcsés fekete ég alá, hívódjon le

a fényérzékennyé lett felületre a csillagok fátyol-lenyomata.

A vízszintes állványra tett fényképezőgép alatt

a kóosztályozóban a földre ejtettünk egy csákányt, egy kőtörő

kalapácsot és egy lapátot, a szürke, kövecses talajba beástunk

három kicsiny fényforrást, épp csak alig fakították a nappali fényt

fönn

a bolthajtás kövein, a zoom és az élesség előre be lett állítva,

halványan gomolygott a három fénypászma fölött

lépteink fölvert pora.

A követ az emulziós felülettel lefelé hol az egyik, hol a másik, hol a harmadik lámpára helyeztük.

Mielőtt exponáltunk, minden képen ketten, vakon, egyszer te, egyszer

én, vakon

állítottuk az expozíciós időt és rekeszt,

mutató- és hüvelykujjunk alatt halkán kerregve forgott

a Tan rovátkolt műanyagkereke. “

A kötet legerősebb része a *Kihűlő közetrétegek* című ciklus, melyben érdekes poétikai-földrajzi jelenség rajzolódik ki: a szétbányászott Ság-hegy egyszerre jelenik meg mint a gyermekkor helyszíne, természeti elem, nyersanyagforrás, tájseb, talált műalkotás, kijelölt díszlet, a kikapart lélek szimbóluma. Az egyik legérzékletesebb megoldás, ahogyan a megcsonkított természet látványa által kiváltott düh egy másfajta szemlélés révén ilyen fegyelmezett költészetté csendesül. Mert bár Lanczkor költészete nagyon visszafogott és tartózkodó, semmi esetre sem szenttelen. Minden sora mögött jól érezhető valami sértett sebzettség:

„(...) egy alvó vulkán napvilágra tárult anatómiája

egyenlő egy bazaltbánya ötven évével?

A Hegyestűt ki vágta szét?

Keddről szerdára eltűnt

a vulkánkúp fele.

Aki egyetlen lendülettel

kikaparta a Sághegy régi kráterét.

Őt hívom én a földnek napvilágra tárt anatómiájából. (Egy bazaltbánya ötven évével)

Ebben a sajátos tájköltészetben itt-ott elszórt, első pillantásra oda nem illő, szerelmet vagy épp szerelmi csalódást feldolgozó versek adnak finoman támpontot a kötet fő motívumainak, szimbólumainak újabb és újabb regiszterekben való megértéséhez. Lanczkor líráján jól érezhető a spleen-hagyomány, de erre legtöbbször maga is némi iróniával válaszol – „*Más fenn a Himalája / erdeiben se lehetek. / Európai, egoista, egy. (...)*“ (*Egy dél-alföldi fuvoláslányak*), és szerencsésen távol tartja magát az nyugatról keletre vágyódás egyébként könnyen adódó közhelyétől. A *Hétsarkúkönyv* második részének 164. oldalán szereplő *TízSOROSÁBAN* (ti. több ugyanezzel a címmel ellátott vers is található a könyvben) egy képhez tömörül a kötet majd’ minden fent említett gondolatfelvetése:

„(...) *A London-könyvem egy példányát elástam Darjeelingben.*

Hogy szakadjon át a Himalája zöldteraszos hegyoldala a Ság kráterébe.

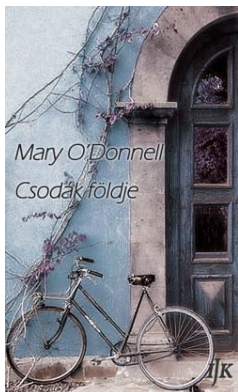
Itt:

Nincs itt. A Sághegy-kráter mély kiszögellésének végénél a nagy tufatömb. Elástam oda mögé az itt álló dalt.

A negyvennyolcadik oldal tetején azon az ujjnyi felületen.“
(*TízSOROS*)

A robusztus, a Balaton-felvidéket, a Ság-hegyet, Indiát és múltbéli szerelmes helyszíneket bejáró első rész elméletekkel kísérletező, tájköltészetbe sűrített keserű magánmitológiája mellett kissé zavarba ejtően hat a főként az indiai-magyar festőnő, Amrita Sher-Gil életének játékosabb feldolgozása. Noha megannyi izgalmas kapcsolatot fedhetünk fel, e keresgélés mégis inkább a gyengeséget hozza felszínre. Az első rész tartalmi és poétikai bravúrainak mellett a második, minden értéke ellenére, csak cseenevész kötetkezdeménynek tűnik. Tekintve a Lanczkorra eddig jellemző pontos, átgondolt szerkesztést, a versszám szerinti 27-15-15-26-os felosztás valószínűleg nem a véletlen műve, és remélhetőleg a mű lezáratlanságaként és még inkább folytathatóságaként értelmezendő önreflexió, ami némiképp enyhítené a „türelmetlenül kettőt egy kötetbe zsúfolás“ felróható vádját.

Hétsarkúkönyv – hétsarkú könyv. Ki hogy forgatja, egy sarka mindig fedésben marad ennek a rendkívül összetett, fegyelmeztet és formailag is finoman munkált könyvnek. Persze, mondhatjuk, hisz ez a költészet zsigere: a szentség, a titok, de mintha Lanczkorban kortársaihoz mérten nagyobb hévvel buzogna eme evidencia ismétlődő bizonyítása. Még ha jelen kötet egészét tekintve nem is a legmeggyőzőbb, az egész életművet alapul véve biztos állítható, hogy Lanczkor Gábor az egyik legkomolyabban vehető, a még legtöbbet magában rejtő fiatal magyar költő.

Mary O'Donnell versei Kabdebó Tamás fordításában

(Mary O'Donnell: *Csudák földje*,
Irodalmi Jelen Könyvek, 2011)

Mary O'Donnell Monaghanban született, a Szent Louis Zárdában nevelkedett. Később a Maynooth Egyetemen szerzett kitűnőrendű diplomát német nyelv és irodalomból illetve filozófiai ismeretekből.

Mary hat verseskötetet publikált; kettőt ezek közül az Irish Times irodalmi díjra neveztek. Versesköteteinek címei: A napraforgók olvasása szeptemberben (Salmon Poetry 1990) A póknő harmadik sugárútjának rapszódája (Salmon Petry, 1993) Hősök legendák híján (Salmon Poetry, 1998) Szeptemberi elégiák (Belfast, Lapwing Press, 2003) A csodák földje (New Island Books, 2006) és a Bárka építők (Todmorden, 2009).

Manuela Palacionnal közösen szerkesztették a Szél a vitorlánkban c. kötetet, melyben ír költők angolra fordított galíciai verseket közölnek (Salamon 2010).

A költészetén túl Mary megalapozott regényíró Írországban. A Fénykeltők első regényét a Sunday Tribune az 1992-es év legjobb ír regényének nevezte. Az azóta publikált prózai művei közül kiemelkedik a Szűz és a fiú (2008) és az Elízium testamentum (1999) című két regénye.

Két novelláskötete, az Erős pogányok és a Vihar Belfast fölött a Frank O'Connor irodalmi díj várományosa volt. 2010-ben elnyerte a Fish nemzetközi verseny novelladíját.

Mary O'Donnell tapasztalt tanárnő és irodalmi összejövetelek szervezője, akit megtalálhattunk a dublini University College, Laois vármegye, az ausztráliai New South Wales dobogóin, valamint az Ír Írószövetség, az Iowe egyetem és a dublini Trinity College előadójaként. Az elmúlt öt évben a kötet költője a Pittsburg Szépirői Program, valamint a Maynooth Egyetem Szépirői program szervezője, tanára.

A szerzőről szóló további információk elérhetők: www.maryodonnell.com honlapon.

Mary O'Donnell

Eső, te tolvaj

(Rain that Thief)

Félvállra vettük a nyarakat, magunkkal
vittük a gumicsizmákat, a gyapjú takarókat,
a termoszokat, a teáskancsókat.
Mecéloztuk a felföldet, a világító tornyokat.
Apám pipafüstje beillatozta a kocsit,
belül kék, kívül lila volt a lég
ahol a fenti felhőket elharapták a hullámok
Hooknál és Carnivannál.

West Cork szigetei csendesebbek voltak.
A dombok közt kutatva meggémberedtek ujjaink.
A föld eltűnt a tengeri ködben. Csorogtunk;
a víz csodás szövete ellopott ellepett minket,
jó volt e rejtés, e rejtelem.

Később miránk szeretőkre levendula-
szálanként esett az eső, legényem arca az
enyémen, orrunk összeért, láthatatlanok
voltunk a tó partján, átforrósodtunk,
a pisztrángokat verte az eső a nád között.

Érettebben perelni kezdtem veled. A szavak
a hotel mennyezetére tapadtak, külön
ágyaink felett. Kívül a csatornákon
a túlfolyó dalolt. Kimerültünk.

Fekete felhők fenyítik a nyarat. Elloptak engem
Utazom, nem gyászolok. E vízi világ
rabol el engem, halandót, az özönig.
Már a vízesség fölött szárnyalok.

Garázsban történt

(Garage Events)

Ott, ahová egykor a leveleket
rejtetted, a gázhenger alatt
ahol az íróasztalt felújítottátok,
szőke lambériával, zöld bőr bevonattal
ahol az esti napsugarak
beborították a tavat,
ott ahol könnyedén büntudatlan úsztunk
ott egy patkányra lertél,
a krumplis hordóba bújt.
Nagy egérnek hitted és
Görbített ujjal kiemelted
a szívdobogó hasánál fogva.
Fölemelted és rácsodálkoztál
hosszú farkára, meredt barna szemére.
Kis patkány volt, meglepett,
sokkolt, nem harapott csak csüngött
menyétmód a karikát alkotó ujj
és a hüvelyk közén.
Letetted a farakásra.
Ott várt majd csöndesen eliszkolt
a száraz nyírek, nyárfahasábok
katakombáiba, a biztonságos sötétbe.

A múzsa szavamat kéri

(The Muse Demands my Tongue)

Vette a fáradságot,
hogy megtanulja nyelvemet,
hogy beszélgethessünk a csöndszünetekben,

miközben alig ismerte saját nyelvét.
„Add a szavadat, add nekem!“
sürgetett.

Felajánlottam szabadon, félve,
szájának sarkait törölve,
a próba szavait melyeket

egy ember sem hallott tőlem.
Nyelvem történeteket pörgetett
a számban, lapokat faragott,

én ízlelgettem az ígéket, a főneveket,
nedves lettem a jelzőktől,
a csönd szüneteiben

nem volt szó idegen nekem.
A könyvek könyvét cipelte,
beleírt engem, a szavak ajándékát

a nyelvet, a kezet, a hímveszőt adta,
aztán a könyv nyitva maradt,
úgy kellett, hogy legyen.

Az oldalak nedvesek maradtak,
folyékony beszédünk
a nyelv véletlene.

Alex a kertben

2. (Alex in the Garden)

Otthonában építőmester volt. Írthonban
anyám kertjében takarítja a forgácsokat.
Izmos teste kinyúlik, hogy besöpörje
a csipkés hárs, szikamór és fenyő darabokat.

A gyökerek alá nyúl, amikor gyömlál,
eltünteti a növények történeteit
a kerítést Szent Vilnius fehérre festi.
Vasárnaponként ikonjai a szabadban
keresztbe tett lécek rombusz alakban:
Szent István és más mártírok. A ház
fölött a réten hölgymenyét fut, fehér mint a hó.

Koruna csokoládét ad neje és lányai
fényképeit mutatja amint a sauna
után nyírfaágakat metszenek és őt
magát is látjuk sítalpakon. Fehérsége
küzd a mi Északunk vörös szavaival,
megkísérli, hogy saját táját
az idegenéhez mérje; hangosan motyogja:
„Mi ez a szám, ez a szám, te hülye?”

Cserjéket alakít mintha a hóban
vastag vállú keleti tornyok lennének.
De amikor apám meghalt a halotti
toron megsíratta. Könnyei folytak
megöntözvén mindkettőnk gyökereit.

Számkivetettek

(Exiles)

1. Lány, Keletről, a Palmerstown Villanylámpánál (Girl from the East, Palmerstown Traffic-lights)

A reggeli kocsik között himbálóznak,
egyik nadrágszára a térde fölé hajtva,
kínálata, a *Big Issue* folyóirat a könyökénél
a testéhez szorítva. Egy hózuhatag
akkor hull le amikor a szem
megcélozza a hiányt: a fémkapcsot,
a lány madárlépteit, mankóját. Jég-
réteg fedi a szélvédő üveget, jég-
golyók fészkelnek csuklyája ráncaiban.
Homloka nekifeszül az erőnek
az égből jött fölszabdalt levegőnek.

Egyetlen lábnyom, ugyanaz mint
a másik, az látható és a hóban
nyomott fekete karikák, miket, mint
idézőjeleket hagyott a mankó. Minden
lépte nyomán hóba írt munkájának szövege.

Szendergő kocsik vezetői tudomásul
veszik a dolgot, az arckifejezések megfejtethetlenség,
rápillantanak a fénylő kapocsra
a combja alatti vad levegőre.

Valahol Romániában
a megégett végtag molekulái meggyógyultak.
Itt, a lány, harcban áll a hiánnyal.

Mentés másként

Mányoki Endre *tárcanovellája*

Szerkesztő kollégám és barátom, még az előző évezredben, megbízta szerkesztő kolléganőmet s barátomat, hívna föl számos közismert s megbecsült személyiséget, s faggatná ki őket arról: vajon mit vinnének magukkal az új világba?

Bevallom, szorongó reménykedéssel tértem haza minden áldott nap, s tekintetem legott az üzenetrögzítő diódájára tapadt: fölhívott-e Kata? – de ha zölden villogott is a lámpa, sohasem ő jelentkezett. Meggyőződven immár róla, hogy sem közismert, sem megbecsült, de jószerivel nyilván személyiség sem vagyok, önismeretemben akut zavar támadt. Már-már a pohár után nyúltam, hogy szeszen oldjam föl bánatom, midőn mentő ötletem támadt: a pohár után nyúltam. Úgy döntöttem, alkoholban fogom konzerválni talmi korpuszom, s ekként pusztá valómat mentem át a harmadik évezredbe.

Ment is a mentés betyárul, ám miként az ilyenkor lenni szokott, nem állhattam meg az elégnél; kezdtem magam roppantul értékesnek érezni. S konzervált értékességem tudatában arra az elhatározásra jutottam, hogy én is válaszolok a kérdésre, abból a józan előfeltevésből, hogy a sok halhatatlan nézetei mellett kényelmesen elfér egy halandó véleménye is.

Nos, Hölgyeim és Uraim, Tisztelt Olvasóközönség, Magyarok és Európaiak, Világfiak és Marslakók: Polgárok! – én nem akarok magammal vinni semmit.

Ne higgyék, hogy csak pukkasztani akarom Önöket. Nagyon is megfontoltam ezt a kis mondatocskát; volt rá időm, midőn az éjszaka velejéig a telefont szuggeráltam, Katára várván, aki majd fölteszi..., én meg gombolyítom, akár Ariadné a fonalat, gondolataim szálát. És ahogy gombolygattam, ahogyan fűztem-fontam, úgy vált egyre foszlóbbá a fonat, s úgy gabalyodott össze egészen, hogy végtére a sarokba hajítottam volna, ha össze tudom gyűrni legalább galacsinná. De szabadulni is alig tudtam a póknyálra hajazó szövevényből.

Ezt vigyem át a túlsó partra? Ezt a ragacosz miskulanciát? Vagy csupán azt, ami a tenyeremre, ruhámra, testemre tapadt, hogy le se tudjam vakarni róla? Így menjek át, szalonképtelen, az új szalonba? Hogy harsány tort üljön mókás jelmezem s gyötrött testem fölött minden torok, akár Jónáson a palota népe?

De csönd! – elsőként a metaforákat kell hátrahagynom. A képes beszédet. Miként a viccbéli Ivánnak Párizst, ugyanolyan részeg józansággal kell elfelejtenem az allúziókat; hogy is lehetne „áthallani” ott, ahol hallani se lehet a hangzavarban?

Aztán jönnének a barátok, nekik is szépen búcsút intenék. „Minek az embernek ellenség, ha van barátja?” – a közkeletű mondás számomra akkortájt még nem volt ismerős, hogyan is érthettem volna meg apám, az isteni hivatalnok keserűségét? – a barát e tájon megfigyel, följelent, s az a legkevesebb, hogy a Nagykörúton is átmegy a túldoldra, ha már nem egyazon csapszékben tivornyáztok. Moldova kültekli kocsmájában a fal mellett a legmélyebb a padlóban a horpadás: ott legalább hátulról nem támadhatnak a cimborák.

A hit következne a sorban. Ama megszenvedett szakramentum, amiért érdemes volt kételkedni, vívódni élethosszon át – hogy végtére köpönyegnek lássam. Ezt a világot Woland köntöse borítja, Pilátus tógája takarja, de a történetből a Mester már ugyanúgy hiányzik, mint Margarita; csak a TÖMEGÍR analfabétái szaporodnak...

És a demokrácia? – azt se vinném magammal. „Az ember szabadsága addig terjed, ameddig más emberek szabadságát nem sérti” – idézem föl a klasszikus liberalizmus Newton-törvényét, és a szégyen kerülget: ma a szabadság addig terjed, amennyit az ember elhódítani képes a mások szabadságából.

Vigyem át a filozófiát? Oly’ apró részekre osztotta föl magát, s oly viszonylagossá tette az értéket, hogy végtére már kérdeznie sincs mit. A ma filozófusa nem fönről érkezik. Számára nincs fensőbb világ, nincsen természetes fény; föl se tételezi a létezését. Inkább dirigálja a képmutogatókat.

S a tudományt sem? Mifajta tudomány az, amely a jót s a rosszat egyazon lélekkel szolgálja?

„Legszívesebben veled élnék-hálnék odaát, Művészet! – mormolom egy ready-made palacknak. De te átmész magadtól is.”

S mi lesz a szerelemmel? Ki viszi át a túlsó partra? Vinném, ha tudnám...

★

Ezzel az emlékekkel köszöntött rám legújabb Új Világom fekete Napja a Művésztelepen, kanyargó Tisza mentén, holtidőben.

Éjszaka volt, s én megpróbáltam élni. Koporsóban ez nem is oly egyszerű – kell hozzá némi önuralom. Oly hideg józanság telített el, hogy fájni kezdtem. Legott megmozgattam testem minden vélhető alkatrészét, sorban, a lábujjaimtól fölfelé. Úgy tetszett, mindegyik működik.

Akkor óvatosan tapogatózni kezdtem jobbra-balra, de eredmény nem mutatkozott; sehol sem ütköztem a láda falába. „Baromi nagy ez a

koporsó, morfondíroztam, kész pazarlás.“ Hasra fordultam, s fölpucsstítottam a tomporom, akár a bagzó macska, hogy eltoljam magamtól a láda fedelét. De nem volt fedél sem. Így hát lassúdad kúszásba fogtam, mint a körmöci aranybányászok a vájataikban, mígnem kiderült, hogy tárnáról, ha mégoly szűkösről is, szó sincs.

Mintha kongó, vaksötét föld alatti csarnokban próbálnék tájékozódni, úgy trappoltam négykézláb ide-oda. De nemhogy falat, még egy oszlopot sem találtam sehol. Csak a padló, a hideg és nyirkos kövezet, az adott némi biztonságot.

Elfáradtam, és szűkölttem a félelemtől – élő halott vagyok a vacogtató pokolban. Hirtelen Nobel Alfréd jutott az eszembe, aki az orvosával szúratta át a szívét, csak hogy a halála után ne riadjon föl újra az életére. Éreztem, ahogy őszül a hajam.

Arra ébredtem, hogy oszlik a sötét – bár még nincsen különbség hajnal s éjszaka között –, s én teljes testemmel ölelem Mozart grinzingi sírját. S hogy sírok. Nem Mozart, hanem a kutya hiányzott, aki egyedül kísérte az ólmos esőben.

Feljött a Nap. Nagyon fáztam a temetőben, és nagyon kellett volna az a kutya.

★

Fekete macska ébresztett a valóra. A minikandúr úgy vélte helyesnek, ha farka tövét az orromhoz dörgöli. Az arcom nyilván melegebb volt, mint a kövezet, amin hanyatt feküdtem. Macskafarokkal ébredni a szádban, az Álmoskönyv szerint, nem szerencse. Még ha élsz is. Vakító, forró fényben, újra.

Gömöri György

Lorca, hajnali úton

A spanyol költő halálára írt vers elé

Júliusban volt hetvenöt éve, hogy egy ellenforradalmi katonai puccs kirobbantotta a három évig és három hónapig tartó spanyol polgárháborút. Ez a konfliktus, amely végül, hathatós német és olasz segítséggel a Francisco Franco tábornok által vezetett jobboldali (monarchista-kereszténydemokrata-falangista) erők győzelméhez vezetett, iszonyú emberáldozattal és morális rombolással járt. Hogy csak egy számot idézzünk, Hugh Thomas angol történész adatai szerint a polgárháború áldozatául esett félmillióból mintegy 75 ezer republikánust és 55 000 „francoistát” önkényesen, rendes bírósági tárgyalás nélkül végeztek ki Spanyolországban. Sőt, a győztes Franco, bár nem lépett be letarolt országával a második világháborúba, tízezer republikánust „hontalannak” nyilvánítva még átadott a Harmadik Birodalomnak – ezek túlnyomó része német koncentrációs táborban halt meg.

Mindezt csak háttérként írom ahhoz a vershez, amit most az Irodalmi Jelennek küldök Lorca haláláról. Federico Garcia Lorca nevét szinte minden középiskolát végzett magyar ismeri: Radnóti Miklós több versében utal a népszerű spanyol költőre és színdarabíróra (Magyarországon is játszották darabjait), akit már a polgárháború kirobbanása után egy hónappal letartóztattak és „veszélyes baloldalinak” nyilvánítva tárgyalás nélkül kivégeztek a Granadában megszervezett, úgynevezett „fekete brigád” emberei. Lorca, bár több nyilatkozatban a Köztársaság mellett foglalt állást, nem volt sem kommunista, sem szocialista, a konzervatívok, sőt még a falangisták közt is voltak hívei, pártfogói, akik ártalmatlannak tartották a Cigányballadák (lányos arcú és homoszexuális) költőjét. Mivel Granadában a puccs után kitört a teljes fehérterror, hiába próbált Lorca érdekében közbenjárni az egyik ismert helyi falangista, sőt az egyébként teljesen apolitikus zeneszerző, Manuel de Falla is, Valdés Guzman, a körzet katonai kormányzója szinte gondolkodás nélkül, villámgyorsan aláírta Lorca halálos ítéletét.

Magára a kivégzésre nem Granadában, hanem a város közelében, a Vízlar és Alfácar közötti úton került sor 1936. augusztus 19-én hajnalban.

Ian Gibson kitűnő Lorca-életrajzából hozzávetőleges pontossággal ismerjük a körülményeket – én ezeket próbáltam a valósághoz híven verssé formálni. Kihagytam belőle egy (hívó emberek számára talán fontos) körülményt: amikor Lorca tudta már, hogy kivégzik, papot kért, hogy meggyóhasson, hiszen magát mindvégig katolikusnak tartotta. Ezt az utolsó kívánságát nem teljesítették, mert a pap már elfáradt, korán hazament a vízlári börtönből. Túl sok gyónást kellett végighallgatnia a halálraítéltektől.

Döbbenetes a párhuzam Radnóti Miklóssal. Mindketten hasonló életkorban haltak meg. Lorca kivégzésének részleteiről Radnóti, persze, nem tudhatott, de valahol ráérezett arra: őt is hasonló módon, nem fegyveres harcban, de katonák fogják megölni. Ezt írta Lorcáról: „Költő voltál – megöltek ők“. Minden önkényuralom, minden katonai vagy pártdiktatúra lényegében költészet-ellenes. És ha meggondoljuk, nem olyan nagy a különbség a két sortűz és az áldozatok, az abdai tömegsír és a Vízlár-közeli hevenyészett sír között.

G. Gy.

Gömöri György

Lorca, hajnali úton

Vízarnból Alfacar felé az úton
haladva, a Könnyek Kútjához érsz
(így nevezték a Fuente Grandét a mór időkben)
– ez elég messze van már Granadától,
de közel a Léthe vizéhez. Hajnal felé
ide vitte foglyait a kivégző-osztag,
s hiába élte túl az első sortűzet Federícó,
itt spanyolul hangzott el a „der springt noch auf“
s még belélőttek pár végső golyót.
Tömegsír? Inkább csak közös a falábú
néptanítóval, meg egy torreáddal,
aki nem járt templomba és az Egyházzól
nem egyszer sértő hangnemben nyilatkozott.
Vakító nappalok, kivérett éjjelek.
S mire a nyári nap felkelt Vízarn felett
a balladák költője eltűnt a föld színéről.

Néphangulat Presszó 1.

A tisztességes falu

Boldog Zoltán *tárcája*

A faluban elterjedt a híre, hogy a papot kirúgták. Vagyis nem kirúgták, hanem áthelyezték, mert szent emberekkel nem dobálóznak csak úgy. Azt mondják, még nő sem volt a dologban, hanem az öregek kavartak be. Leváltatták, mert nem volt elég készséges velük. Ritkultak a reggeli misék, furcsák lettek a prédikációk, meg a bűnbocsánattal sem ment minden olajozottan. Pontosabban elmaradoztak az utolsó kenetek, mert a papnak jobb dolga akadt. Fűnyírás, autótakarítás, villámvirrasztás, pénzes temetés, ilyenek. Halasztgatta a Gyerek. Azért mondom így, hogy Gyerek, mert mindenki így hívja, és tényleg olyan az arca, meg szereti slaggal locsolni a fenyőfát, amiről visszacsapódnak ruhájára a vízsugarak. Akkor pedig úgy nevet, mint egy kisfiú.

Látták őt tapicskolni is. Lebukott többször, hogy utolsó kenet helyett inkább meztelen lábbal dagonyázott a sárban. Őszintén beszélt, mert azt mondta, kibírja a néni holnapig, ha már nyolcvankettőt adott neki az Isten. Sajnos, tévedett, és nemcsak egyszer, de a sokadik után már haverkodott a háziorvossal. Megkérte, ha valami komoly esetről tud, akkor feltétlenül hívja. Döntse el, mennyire súlyos a helyzet, tapicskolhat-e még tovább, vagy pedig irány a gumicsizma. Vagy éppen a tus, ha kihúzza még pár óráig. Ne haldokoljon más kárára senki, mert az életet élvezni kell, önmegtartóztatón. Mindig ezt mondta, amikor éppen nem dagonyázott. Mert a dagonyázás önmegtartóztatás. Azért, mert csak a láb. Igazából egész testével szeretné, de Isten és a haldoklók miatt kizárólag feltúrt nadrágszárral csinálja. Semmi meztelenkedés, kivillanó szegycsont meg ilyenek. Csak a Levis farmer, amit nagyon bírtak a bérmálkozó kiscsajok, csak a dagonyázást tartották gyerekesnek. Az meg a javára szólt, hogy beállt a focicsapatba, végigáldotta a játékosokat, és helyben meggyóntatta azt, aki szidta a bírót. Vagyis megállt futás közben, mindegy volt, hogy ziccer vagy nem, és ment egyből az innominépátrisz meg a szpiritusszankti. Volt is a miséknek látogatója, úgy fogyott az ostya, mint kenet nélküli nyugdíjas a faluban. Ezt meg a Kisteleki mondta, akinek mindig olyan hasonlatai vannak, amiből megtanultam, mi az a hasonlat, meg hogy úgy illik beszélni, érzékletesen. Szóval szeretett gólt lőni a Gyerek, és

mindig a focival prédikált. Mármost a meccsekkel. Hogy a gólöröm olyan, mint a tiszta lelkiismeret. De hogy miért olyan, már elfelejtettem. Kisteleki szerint ezért is utálták meg az öregek, mert a szomorúságot is a Bajnokok Ligájával magyarázta. Azzal, hogy a döntő után az élet szomorúság, értsék meg, elvész az értelme: a labda, a meccsek, a szurkolás.

Szóval a foci végezte ki a Gyereket meg a dagonyázás, bár az orvos majdnem kihúzta a szarból. Egyszer rátelefonált, hogy komoly a dolog, menni kéne a Dózsa utcába. El is ment a papgyerek, szépen föladta a kenetet, de kiderült: téves a riasztás. Így aztán híre ment a faluban, hogy gyógyít a plébános, csak eddig fukarkodott vele. Szóval vagy szent, vagy sarlatán, ideje eldönteni. Aztán mehet a püspöknek meg a pápának a levél, hogy máglya vagy boldoggá avatás. De keresztbe tett neki egy másik eset is. Akkor a busz gázolt el egy kislányt a templom előtt, klinikai halál, mondták, biztos, ami biztos, menjen a kenet. Megvolt, a kislány lélegzett és felkelt, a papot meg csodálták. Utána nem volt nyugta szegénynek, mert hirtelen annyi lett a haldokló a faluban, mintha mindenki egyszerre váltott volna jegyet a másvilágra.

A lényeg, hogy befuccsolt a Gyereknek ez az utolsó kenet, nem hitt többé senkinek, még a háziornosnak sem. Azóta pedig sorra halnak az öregek a faluban, utolsó bűnbocsánat nélkül, és mindenki őt okolja. Ha feladná nekik, meg se halnának. De nem adja, hagyja őket kimúlni. Ezt meg az egyik hívőtől hallottam, aki bemőszerolta a püspöknél. Azt írta, hogy furcsán simogatta a halott kislányt az út szélén, aztán nívéásdobozból kent a homlokára ráncatlanítót. És azt is pedzegette a levélben, hogy mióta szent olaj a nívéakrém. Az öregasszonyoktól meg egyenesen undorodik, még a szeretetotthonba se hajlandó kiszállni, mert állandó a panaszkodás, a derékfájás és a halálfélelem. Mindet így írta szó szerint, látta Kisteleki is, mert a presszóba jött kampányolni, aláíratni az ívet. De mondtuk, hogy a papgyerek jófej, csak éppen kicsit halogatós fajta. De hát az egész falu olyan halogatós.

Engem hidegen hagy a dolog, eljárta minisztrálni, néha együtt ittam a gyerekekkel itt, a presszóban, és ha már jól berúgott, elkértem tőle az utolsó kenetet. Néha ideadta, elcsomagoltam, és vittem a családnak. Szóval kár érte, de mégiscsak fontos, hogy az öregek kapjanak egy tisztességes utolsó kenetet. Mert mi egy tisztességes falu vagyunk.

Limlom

Laik Eszter tárcája

„Még valami fémholmi, esetleg, csókolom?” – kérdezi a kövéréborostás, akinek a térsége már türelmetlenebb, a hitetlen-fajta. Emennek sokkal reménytelibben, ártatlanabban csillog a szeme, nem az a fásult profi. A másik már félórával ezelőtt legyintgetett, aztán mi mindent hordtam ki nekik... Viszem ki diadallal az NDK-melegszendvicssütőt, amit a nagymamától örököltem. Alumínium, vagy alpakka, vagy mi a csoda. Aztán a hosszú, elnyújtott „Óóó...”, a csalódás hangja, hozzá a lemondó grimasz. „Mi az, nem lesz jó?” „Á, kézcsokom, hát kicsináljak én ezzel?” Hogyhogy mit csináljon, hát, hát – de csak hápogni tudok. Aztán már viszem is vissza a szendvicssütőt, úgy fogom, mint egy csecsemőt, az orrom közben magasra felszegem – mi is jutott eszembe, hogy ki akarom dobni ezt a drága holmit? De a határozott kapucsapódás után öt perccel újra kint vagyok egy repedt vödörrel, amazok meg a szomszéd kupacnál.

Aranyszabály: ha egy halmot elhagysz, többé nem a tiéd. Az úri Budán komoly küzdelem bontakozik ki már a lomok kikészítése előtt: kincsekre számítanak a lomizók. A gazdagok bizonyára kidobják a megunt plazmatévéjét vagy az indukciós tűzhelyt is, ha az mégsem passzol színben a csempéhez. De ez csak mesebeli vágy, mint a Jézuska meg a Mikulás, a gazdagok is csak ócskaságoktól szabadulnak meg. A lomizás viszont szakma lett, vadászati tudományból hadászati. Nálunk már egy héttel a meghirdetett nagy nap előtt – ami idén államalapításunk hatodik napjára, augusztus 26-ára esett – kialakultak a hadállások. (Lám, a koronázás után István királyunknak is a lomtalanítás lehetett első dolga: tengernyi pogány holmit gyűjthettek be, faragott képeket, csontszellemeket, sámándobokat – talán akkor is mindenkinek ki kellett raknia a portája elé, aztán máglyák égtek mindenütt, végül felszentelték a halmok hűlt helyét.)

A hadállások azt jelentik, hogy a lomizók előre lefoglalják a leendő kupacok elképzelt helyét: a tűzcsapokra üzenetek, felségterület-kijelölő tárgyak kerülnek – ahhoz a kupachoz más már nem nyúlhat. A bokrok alján hálósáokban alszanak a felkészült kincsvadászok, hogy elsőnek csapjanak le a legjobb holmikra, vagy majd üzleteljenek a tulajdonosokkal, nincs-e valami féltve rejtgetett régiség, ami olyan jó, ócska és értékes, hogy egy efféle közös szemétkupacba ki sem raknák.

Kedveltem régen a lomtalanítást, amíg nem a szakmaiság és a verseny e magas fokán úzték, csak kóbor turkálók, vagy gyorsan mozgó cigánykaravánok grasszáltak az utcákon, nem beszélve a lelkes ipaművészekről, az újrashasznosítás-hívó bioanyukákról és -apukákról, az Opeljükre díszitárcsát keresőkről, a könyv- és egyetemi jegyzet-vadászokról, a Kocog és kidob elnevezésű társasjáték hiányos bábukészletét kiegészíteni vágyókról, vagy csak egyszerűen megszállott lomturistákról, akik vak-tyúk-is-talál-szemet alapon tényleg mindig találtak valamit. Mert egy időben csakugyan kincsekre lehetett lelni, kinek mi számított annak. Videókazettára felvett James Dean-film, lemezjátszó-cseretű és Koncz Zsuzsa-összes, konyhai robotgéphez tésztakeverő, a Gargantua és Pantagruel első teljes fordítása, duplaélű tanulókorcsolya és Latinovittól a Verset mondok...

Úgy sejtem, a hajdani lomtalanítás a videómegosztók előképe volt. Mindenki beadta a közösbe, amit jónak látott, nem csak hulladékot, értéket is, közkinccset, hadd vigye-használja más, aki épp azt lájkolja. Sokszor furdal a lelkiismeret a Youtube-bal kapcsolatban – csak élvezkedem rajta, feltölteni meg bezzeg nem... Miközben mások a saját idejükből, hardware-ükből, software-ükből áldoznak a közért. Idén augusztus 26-án tehát úgy döntöttem, nem ülök tovább a fonottkosaras virágállványon, a csillogó vasalatú Davos szánkón, Zsilka János Szintaxis-jegyzetén, és a régi Skodában használt ülésmelegítőn – megosztom, vigyétek-vegyétek, barátaim, testvéreim, s kitettem végül a melegszendvicssütőt is, mert ha csak egy ember akad e városban, kit a melegszendvicssütőm tesz boldoggá, már megmentettem vele a lelkét, ha legalább egy óracsakára is.

LÁTENS ÉS OBJEKT

Kimaradt írás - ok

hormon-bogárka
(higany-szem a szurokban):
pislog az ezüst
(*látens*)

*

– közös auranya
– ködös apadás
: hűfehér bizonytalajság
(*testvér*)

Látens és objekt

Hordozók

(– előhívatlan – negatív, bőrönd, befőttesüveg, sejtések, neszek, fotópapír, irón, jegyzetfüzet...):
melyek (többnyire) általunk jönnek létre, de (immár)
önállósággal is felruházódnak – továbbgondolhatók –
és (talán nélkülünk is) alakulnak...

/Intermezzo:

Mozdíthatatlan monstrum.

Zárt, fekete ébenfa-szekrény.

Ám hajszal-repedésein, apró görcsein:

világító könyvek üveg-lapjainak fény-szavai

szűrődnek (szűrődnek) át a szoba magányába...

A bőröndben lévő bőrönd bőröndjének bőröndjében

él egy bőrönd, melyben opálos folyadékkal töltött,

vékony-falú üvegcsé lélegzik.

E lombik szemcsésen rezgő levében,

egy negatív-kockába exponált arc sejthető,

melynek fátyol-réteges homlokából: karcolt betű tetszik át.../

Az alkotás: beavatkozás/feltárás.

A beavatkozás: folyamat.

A folyamat: létezés.

A létezés: öniszólás

(összefüggések megismerésének óhajtása).

Az óhajtás – mint vágy és akarat –:

Életigenlés-folyamat

(a halál – és minden változás – elfogadása is)!

Bűnügy

Ősszel már kiszivárgott
az iszaphal-szagú vélemény...
Tavasszal kezdte vetkőzteni
folyóparton a reményt...
Nyáron hínár-hurkok rejtették
lehetőség-tetemét...
Télire a nyomozást
(tartalék-befőttnek) eltették...
(Ne romoljon meg minden
tehetetlenség...)

Szavak

Xu Zeping mesternő szavait hordoztam fejemben.
Már két-három éve rezegtek bennem (lépteimbe is
beivódtak, mindenfelé elkísértek) ám, hogy mit mondott:
leírnom azt lehetetlen.

Tehát: nem (maga) az idézet kering – szinte ismétlődik –
és ritmizálódik lényemben, hanem karizmatikus jelen-
létének milyensége, a hogyan légiessége, tudásának
erejéből áramló, egyszerű („spontán bölcséleti”), éles,
az elmén át (a csakrákon is át): a szellemi világba vágó,
késlelhetetlen feltárás, az elmondhatatlan „semmit sem
mondás” szavak-előttisége...

Xu Zeping mesternő szavak-mögötti jelen(t)ése így
kering (tudatosságom által) erezetemben is – és nem hagy
nyugodni, mégis érthetetlen eufóriával tölt el.

Auráján titokzatosan áttetsző törekenysége, rugalmassága,
állandóságában is átváltozni tudó kisugárzása pedig
az izgatottság és óvatosság összetételét hívja elő...

Hívja elő belőlem, és rejti el (magam elől): a vonzóást,
a libidó-szaggató szexuális képzelgést, a brutalitásból –
meditációba átcsapó (majd vergődő) rezgést... amit még
mostanság is érzek, ha elhaladok a *Kung-Fu Egyetem* előtt,
s a nyitott ajtón át arra gondolok, hogy soha életemben
nem találkoztam Xu Zeping mesternővel...

Szántás

Karma
Kalpa
Culpa
Élem
Félem
Bűnöm
Létem
Szán(t)om
Bán(t)om
Körbe
Görbe
Törve
Tartva
Újra
Sújtva
Vétkek
Kérnek
Mérget
Kútba
Karma
Culpa

A:

Látomás Leánya hívott Ma Színházba
(ám nem ébredtem fel a haldokló Oroszlán alól,
akit Vízöntő agg idomított Egykoron –
és a négy elem fundamentális vibrálása
sokkolta (Őt) felismerhetetlenné...
Állataim bundájába bújva
próbáltam (ki)szimatolni a közeljövőt,
de a *Vízözön* szertemosta
(a zagyvaság városába érkező)
rezignált adottságaimat,
melyekkel: rituális szagminták elvén
tájékozódhatnék...

Húsvét-vasárnapi kora-délután

(Blaža Lujza Tér)

1.

A megfigyelés fűszálai, zöld tűi, kék szilánkjai...

2.

A felhasított has hasadásának varrat-kapcsai...

3.

Az útvesszők elveszett útikönyveinek lap-foszlányai...

4.

A halál halódó (elhalasztott): „el-halaszthatatlan” haldoklásának hadonászói...

5.

Az utolérhetetlen ott-lévőség formáinak távolodásai...

6.

A Húsvét megrendülésén átütött ég-nélküli felismerés képei...

7.

A nyúzott (fél)isten(ek) szőr - bőr - lelkület - lepárlásai...

8.

Az agónia araszokkal mérhető túlfeszített terei...

9.

A szín-diagnosztika szagos visszaverődései...

10.

Az olvasás(ok), mint vak magasztosulás(ok) árny-lénye(i)...

11.

Az árnyékok vak-kemény kontúr-zuhanásai...

12.

A lehetőségek holt-sápadt útjainak dohos rom-látványai...

Húsvét-hétfői késő-délután

(Oktogon)

1.
Aki nem akart – és nem szeretett (volna)...
 2.
Aki bárki lehetne (ha volna)...
 3.
Aki Nemazaki* (aki nem csak az: aki mégiscsak gyakrabban alaki)...
 4.
Aki az egekig, mégis a zsigereken belül...
 5.
Aki „csak” zsigerekből, de egyedi hibákkal...
 6.
Aki érzékien, mégis „állati okosan”...
 7.
Aki másokhoz menekül (a végletektől is félve)...
 8.
Aki „csak” önmagától fél(ne)...
 9.
Aki a hétköznapiok élvezetének hőse...
 10.
Aki minden(ek)nek szól a semmin át...
 11.
Aki semmire sem számít, de mindent akar...
 12.
Aki ön-sokszoroz – és szerte-foszlik...
- *Aki önmagának nemcsak alteregója...

Böszörményi Zoltán

Tízéves az Irodalmi Jelen

Ide jövet egy vicc jutott eszembe.

Akut, Bakut és Rakut, a három elmebetegét éves ellenőrzésre hívják. Mindnyájan türelmesen várároznak az orvos előszobájában. Végre nyílik az ajtó, s a nővér betessékeli a türelmetlen pácienseket.

– Milyen szerencse, hogy idén együtt köszönthetem önöket – ragyog fel az orvos arca. – Kérem, foglaljanak helyet a kanapén – invitálja vendégeit. Ma rendkívül könnyű tesztet kell megoldaniuk – mondja, s örömmel dörzsöli össze két tenyerét. – Egyetlen kérdést tesztek fel, ezt kell megválaszolniuk. Íme a kérdés: Mennyi háromszor három. Rajta, dolgozzanak.

A rendelőben csak a digitális óra neszez.

Röpke tizenöt perc múlva Aku majd leesik a kanapéről, úgy rázogatja magasba emelt kezét.

- Doktor úr, készen vagyok!
- Tessék, halljuk az eredményt!
- Huszonhét – jelenti ki büszkén Aku.
- Rendben – mondja az orvos, és beírja a füzetébe.
- Én is elkészültem! – kiált fel Baku. Az én eredményem: csütörtök.
- Remek, leülhet – int a pszichiáter. – És ön? – néz Rakura.
- Nekem kilenc jött ki.
- Na ne mondja, biztos ebben? – kérdezi az orvos gyanakodva.
- Biztos, doktor úr! – vágja rá a páciens.
- Igen, igen, de hogyan jutott erre az eredményre?
- Nagyon könnyű volt – válaszolja Raku magabiztosan, s örömszirkák játszadoznak tekintetében –, csak ki kellett vonnom a huszonhétből a csütörtököt.

Nos, ilyen művelet az irodalom is. Tele abszurdal és valósággal, titokkal és valószínűtlenséggel. Örömmel és csapdával. Félelemmel és bátorsággal. Érzelemmel és deus ex machinával.

A huszonegyedik század elején irodalmi lapot alapítani és szerkeszteni, egyenlő az öngyilkossággal. Hiszen bármilyen merész, következetes és rigurózus is az, mindig lesznek ellendrukkerei, odamondogatói, rosszhiszemű kritikusai, nyílt sisakos riválisai, kétkedői, orrukat fintorgatók.

Csak egy példa erre. Öt-hat évvel ezelőtt Miskolcon jártunk az akkori Irodalmi Jelen szerkesztőségi tagjaival, ahol ellenséges fogadtatásban volt részünk. Mint kiderült, vendéglátóink azt gondolták, azért látogattuk meg őket, hogy megmutassuk nekik, miként kell a magyar irodalmat művelni. Azaz kérkedni, hivalkodni akarunk. Magyar irodalomra tanítani, kioktatni őket. Hajszálon múlt, isteni szerencse volt, hogy elkerültük a botrányt.

Tíz éve lesz novemberben, hogy Aradon megalapítottam az Irodalmi Jelent. Az akkor Münchenben élő Hudy Árpádot kértem fel, hogy legyen a főszerkesztője. Árpi elvállalta, s egy évig hősiezen harcolt a szerkesztőkkel és a szerzőkkel, hogy a lap hónapról hónapra megjelenhessen, mint a Nyugati Jelen kulturális melléklete. Ez volt a hőskorszak, az alapok és az elvek tisztázásának korszaka. A lap alapjainak letétele. A forma és a tartalom meghatározása. Egy év múlva már magam vettem át a lap karmesteri pálcáját. Azóta a szerkesztőség többször átalakult. Ez a folyamat végigkövethető portálunk digitális archívumában.

Jelenleg három lábón állunk az irodalmi lapok piacán. Szeptembertől újra megjelentünk folyóiratalakban, hétszáz példányban. Megtartottuk az Irodalmi Jelent a szórványmagyarságban élők számára az Arad, Fehér, Hunyad, Krassó-Szörény és Temes megyékben megjelenő napilapunk, a Nyugati Jelen nyolcoldalas irodalmi mellékleteként. Havonta nyolcezer példányban nyomtatjuk. Ez kivonatos formája a portálon és folyóirat formában megjelent lapnak. Portálunkon pedig napi három és négy ezer közötti egyéni látogatónak örvendünk.

Az elmúlt tíz év folyamán megőriztük a lap politikai semlegességét, továbbra is a történelmi Magyarország területén és a világban, szórványban élő alkotók írásait, képzőművészeti munkáiról készült fotókat, illusztrációkat közöljük.

Öt évvel ezelőtt, erről a pódiumról szólva, azt ígértem Önöknek: a tizedik évfordulón ugyanitt találkozunk. Istennek hála. Hála és köszönet olvasóinknak, szerkesztőinknek, s mindenkinek, aki a lap továbbélését, megmaradását és fejlődését elősegítette. Ezen az ünnepi napon szeretném külön is megköszönni Kányádi Sándornak az éveken át tartó bátorítását, atyai szavait, lapszerkesztéssel kapcsolatos jó tanácsait. Szeretném megköszönni Bege Magdának, hogy az elmúlt tíz év alatt minden megpróbáltatásban mellettem volt, segítette munkámat, Jámbor Gyulának, aki fáradhatatlan szerkesztője és korrektora volt, s remélem az is marad lapunknak, szeretném megköszönni minden eddigi munkatársamnak és szerzőnek az odaadását és bizalmát. Mányoki Endrének pedig azt, hogy a Mozgó Világ után érdemesnek tartotta az Irodalmi Jelent is szerkeszteni.

Irodalomtörténetünk során két alkalommal indult irodalmi lap Aradon. Ez a múlt században, a két világháború között történt. Az első a Franyó Zoltán szerkesztésében 1924-ben megjelent havilap, a Genius, majd utóda, az 1925-ben három alkalommal kiadott Új Genius

volt. Ezt követte a Szántó György szerkesztette Periszkop, mely 1925-ben négy, 1926-ban pedig egyetlen számot élt meg. Időben, legalábbis, az Irodalmi Jelen minden eddigi statisztikát megdöntött. Az eljövendő generációk majd megállapítják, volt-e, s ha igen, milyen szerepe a magyar irodalomban.

Több írókollégámmal beszélgettem a nyáron megrendezett könyvhéten. Kéziratot kértem sokuktól. Néhányan azt mondták, ugyan már, mit akarok, hosszú évek óta nem történik semmi az irodalomban.

Nem, nem történik semmi. Azaz mégis történik. Csend van. Vihar előtti csend.

Az Irodalmi Jelen munkatársai – 2001–2011

Bege Magdolna
Boldog Zoltán
Búzás Szilvia (marketing)
Csipkár Nándor (rendszergazda)
Elek Tibor
Eszteró István
Faludy György
Gáll Attila
Hudy Árpád
Irházi János
Jámbor Gyula
Karácsonyi Zsolt
Kinde Annamária
Kozma Erzsébet (titkárság)
Kukorelly Endre
Laik Eszter
L. Simon László
Mányoki Endre
Márton László
Méhes György
Mészáros Sándor
Nagyálmos Ildikó
Onagy Zoltán
Orbán János Dénes
Peloc Piroska (terjesztés)
Páll Zita
Pongrácz P. Mária
Sántha Attila
Szócs Géza
Szócs Tekla
Szóke L. Mária (igazgató)
Weiner Sennyey Tibor

A reakció csupán egy utas, aki méltósággal szenved hajótörést.

A reakció nem visszafelé akar menni, hanem más irányba.

Reakciónak lenni annyi, mint nem bizonyos megoldásokban hinni, hanem élesen érzékelni a problémák összetettségét.

A reakció nem hajlandó megerőszkolni a dolgok összeférhetetlenségeit, mivel egyedül a valóságnak esküdött hűséget.

A reakció – a felvilágosodással vitatkozva – nem az egyetemes elvek létezését tagadja, hanem azt, hogy a felvilágosodás által hirdetett elvek ezek részei lennének.

A reakció radikális lázadást szít a modern társadalom ellen, amit a baloldal is hirdet, ám forradalmi bohózataiban gondosan kerül.

Az ember úgy kerül a modernitásba, mint állat a csapdába.

A modern világ senkit sem kritizál, kivéve azt, aki az elhülyülés ellen lázad.

A modern ember nem vonja le a katasztrófák tanulságait, hanem a világegyetem arcátlanságait látja bennük.

Minden valóban modern ember, aki negyven évesen nem lesz öngyilkos, gyengeelméjű.

A modernitás remetéje. Nicolás Gómez Dávila

Széljegyzetek a töredékek katedrálisához (2.)

Dávila következetesen és büszkén **reakciónak** nevezi magát.

Ez a címke idestova kétszáz éve – amióta a **haladás** átvette a szellemi világaluralmat – legalább annyira megbélyegző, mint a **csirkefogó** vagy a **leprás**. Stilirisan meghökkentő, gondolatilag provokatív önminősítés tehát. Nem csoda, hogy a felszínes megközelítés csupán jól kifundált póznak, hatásos figyelemkeltésnek tartja. Például **Doja Hacker** a **SPIEGEL** című német magazin 2006/6-os számában:

„Mivel Dávila korának kritikusaként kívánt fellépni, nem pedig anyagi gondoktól mentesen írogató gyároscsemeteként, kitalálta magának a »reakció« misztikus álarcát, amely, akárcsak Ernst Jünger »anarchistá«-ja, nem annyira politikai meghatározottságú, mint inkább annak szinonímája, aki kívülről szemléli a dolgokat, aki hajlamos a modernitás parázsló mellékhadszíntereitől kurtán-furcsán elfordulni.“

E cikk előtt két évvel jóval rangosabb fórumon, a német liberalizmus zászlóshajójának számító **DIE ZEIT** hasábjain birkózik a kolumbiai szellemóriás eszmei hagyatékával a hetilap egyik rovatvezetője, **Jens Jessen**.

Az utolsó reakció

(*Der letzte Reaktionär*) című esszé szerzője, hősies igyekezete ellenére, nemigen tudja visszafojtani zsigeri ellenszenvét, Dávila gondolatainak gyémántkeménysége előtt azonban többnyire kénytelen kapitulálni.

„Egyeseknek felragyog a szemük, ha szóba kerül a neve; vannak azonban olyanok is, akik már pusztán említését egy félfasiszta önleplezésének tekintik. Mindent egybevetve a nyomok, amelyeket a kolumbiai filozófus maga után hagyott, alig nagyobbak, mint egy nagyon apró madaré a hóban. (...)

Az 1977 és 1992 között öt kötetben összegyűjtött borotvaéles aforizmák hajtóereje egy olyan elementáris gyűlölet a modernitás ellen, amelyet Nietzsche óta nem fogalmaztak meg. Ő azonban nem Istent temeti, hanem a modernnek ama hitét, hogy Isten nélkül is ellehetünk.

»Nincs olyan ostobaság, amelyben a modern ember ne volna képes hinni, amennyiben azáltal kitérhet a Jézus Krisztusban való hit elől.«

Jellemző mondat. Olvasható panaszként; akkor is igaz azonban, ha nem osztozunk a keresztény sajnálkozásban.“

Az ítélező ezután egy sértett óvodás szellemi fölényével állapítja meg: „Gómez Dávila bosszantani akarja kortársait. De mit akar ezen túl? Nem könnyű meghatározni intellektuális profilját. A Nyugat ideológiai kartográfiájában ez a típus nincs már meg. Gómez Dávila (...) nem véletlenül a nyugati világ pereméről fogalmazta meg a modernitás kritikáját. Ő 'autentikus reakciós'-ként határozta meg saját magát. Ez azonban nem könnyíti meg a kortárs publikum dolgát. Ennek ugyanis a reakciós alig jelent mást, mint fasisztát, esetleg, jobb esetben, monarchistát. Gómez Dávila azonban sem egyik, sem másik. A reakciós az ő felfogásában egyáltalán nem politikai aktivista, aki régi állapotokat akar visszaállítani, hanem »csupán egy utazó, aki méltósággal szenved hajótörést.«

A rejtetten diktatórikus demokrácia kritikájának van egy anarchisztikus poénja. A legcsekélyebb mértékben sem kell azonban

egyétértenünk rebellis katolicizmusával ahhoz, hogy elborzadva konstatáljuk egyes diagnózisainak igazságát. Éles szemmel látja az emancipációs közbeszéd kilátástalanságát (...), a kultúra pusztá eszközzé való lefokozását (...), és különösen élesen a tömegízlés demokratikusan legitimált terrorját (...).

Gómez Dávila nagysága nem abban áll, hogy valamilyen kiutat vagy jövőképet kínál – minden radikális megoldás elborzasztja; ezért is szereti a töredéket és veti meg a rendszert. Nagysága abban az elemi erőben rejlik, amellyel épp azokon a pontokon rendíti meg a bizonyosságokat és reményeket, ahol már régóta eltűnt vagy kárhözottatott minden kétség. Ameddig csak ellátunk, Gómez Dávila az egyetlen kortárs gondolkodó, aki még ténylegesen létező tabukat döntöget. Köztük, kétségtelenül, elsősorban a demokráciát. De nem forradalmár ő, nem akarja valami mással helyettesíteni; ő reakciós, vagyis gyanakvásunkat akarja felébreszteni. Egy olyan kifejezéssel, amelyet ő megvetett volna: a nagykorúvá vált polgárt akarja.“

Amire Dávila nevében – Arany Jánost parafrázálva – bátran rávágható: „akarja a fene.“

Thuküdidész nyomdokain

2003-ban jelent meg *Vesztett ügyek pártján (Parteigänger verlorener Sachen)* címmel Till Kinzel történész és irodalomtudós könyve Dáviláról, amelyben így jelöli ki a kolumbiai író szellemtörténeti helyét:

„Dávila a huszadik századnak nem az egyetlen, de talán a legkövetkezetesebb reakciósa; mindenesetre a reakciós' nála válik a szellemi magatartás általános típusává. Ő ugyanis a tizenkilencedik század reakciósaival – mint Donoso Cortés vagy Joseph de Maistre – ellentétben kezdetől fogva kizárja, hogy a reakció a restauráció elsődleges politikai alakzata lehetne; Gómez Dávila szemében bármilyen restauráció pusztán visszajára fordított jakobinizmus.“

Valóban, az igazi, a szellemi reakciós nem visszahozni vagy megismételni akarja a múltat, hisz tudja, hogy az lehetetlen, hanem azért becsüli annyira a letűnt korokat és hagyományokat, mert egyedül a történelemből érthető meg, mi az ember.

„A modern ember az az ember, aki elfelejti, amit az ember az emberről tud.“

„Az ember nem változik. Ami a legrégebb feljegyzésekben olvasható róla, ma is változatlanul érvényes.“

Dávila számára valamennyi könyv közül a legelső *Thuküdidész* műve, *A peloponnézoszi háború története*, a politikai realizmus máig legkimagaslóbb alkotása és kifogyhatatlan inspirációk forrása.

„Thuküdidésztől mai utódaiig a szuverén szellemek, a történelem hideg és kérlelhetetlen megfigyelőinek fenséges sora mutat rá pusztá jelenlétével nyomorúságos fajunk gyógyíthatatlan ostobaságára.“

Az ógörög történetíró az ember természetének csalhatatlan ismeretében előre megmondja, milyen következménnyel járnak majd annak egyes tettei (akciói), gondolkodása tehát iskolapéldája a reakciónak, amely ebben az értelmezésben előrelátás, a dolgok, emberek, viszonyok és konzekvenciák helyes felmérése.

„A haladó mindig diadalmaskodik, a reakciónak mindig igaza van. Igaza van – a politikában ez nem azt jelenti, hogy valaki uralja a színpadot, hanem hogy már az első felvonásban megmondja, kik lesznek a hullák az ötödikben.“

Ezért nem a múlt nosztalgikus visszasírója a reakciós, hanem megvesztegethetetlen ítélkező a földi remények és álmok, ideológiai és tudományos utópiák felett. **„Csak az a vég, csak azt tudnám feledni!“** – mondatja Madách Ádámmal a Tragédia végén; **„Minden élet egy sikertelen kísérlet“** – mondja Dávila.

A modern áfium ellen

Az embernél csak egy nagyobb problémája van a szellem e reakciósának: a modern ember. Szellemi, lelki, erkölcsi és esztétikai problémák minden időben voltak, egy ideje azonban maga a kor, a modernitás a probléma. A vele való nyílt szembeszállásnak, politikai ellenszegülésnek sem esélye, sem értelme.

„A lázadónak, ha nem akar elpusztulni, csodálnia kell a rendet, amely ellen küzd.“

Az egyénnek szellemileg kell megteremtenie a tömegkultúra dekadenciája és a vulgaritása elleni védekező hadállásait, amelyekben megőrizheti régimódi, azaz örök értékeit: az értelmet, a szépséget, a méltóságot, a szeretetet, a hitet.

„A reakciós nem annak reményében érvel a modern világ ellen, hogy legyőzheti, hanem hogy a lélek jogai el ne évüljenek.“

Ebben a szellemi gerillaharcban külső eredményre nincs tehát kilátás, de nem is ez a fontos.

„A reakciós gondolkodás nem biztosít semmiféle sikert, mindössze megóv attól, hogy ostobaságokat mondjunk.“

De csak akkor, tehetjük hozzá egyszerre kegyeletsértően és méltatóan, ha Dávila-formátumú gondolkodóról van szó.

Hudy Árpád

- 3 **Faludi Ádám:** lassan hullik el – versek
- 6 **Haklik Norbert:** ~~Igazam volt. Tévedtem~~
- 17 **Onagy Zoltán:** Páros játék A-val – regény, negyedik rész
- 27 **Pongrácz P. Mária:** A gonosz asztal
- 30 **Jász Attila:** Naptemplom villanyfényben – **Csontváry Kosztka Tivadar** útján – versregény, 1. rész
- 40 Vers/Történes – A létezés bája
Zalán Tibor: Szétszálazott haikuk
- 41 **Keszthelyi Rezső:** A létezés bája
- 42 **Nyerges Gábor Ádám:** ... És az égiek
- 44 **Késő-romantikus Terminátor – Interjú** Orcsik Rolanddal
- 51 Játék, csoda, hit és lélek – Interjú **Csernik Szendével**
- 55 Kulturális szigetek és a nyomtatás ördögi körci – Beszélgetés **Gerényi Gáborral**
- 59 „Nem tudok írni a Parlamentben” – Beszélgetés **Kukorelly Endrével** a 39. Tokaji Írótáborban
- 62 **Jónás Tamás** versei
- 65 Szójáték a kastélyban – A 2011-es szigligeti JAK-táborról
- 68 **Sós Dóra:** Morfeusz teóriái
- 76 Holt költők társasága – A magyar avantgárd apostolai – **Déry Tibor:** Egyedül a ködben – versek az író aktivista és dadaista korszakából
- 86 Egyensúlyozás a nyelv drótkötélén – **Hegyi Botos Attila** rögnyi Ég – áldozati énekek című kötetéről
- 88 Tanár és prosti, avagy mi a hivatás? – **Miklya Anna** A hivatásos című regényéről
- 90 Kihűlt rétegek – **Lanczkor Gábor** Hétsarkúkönyv című verseskötetéről
- 93 **Mary O'Donnell** versei **Kabdebó Tamás** fordításában
- 99 Mentés másként – **Mányoki Endre** tárcanovellája
- 102 **Gömöri György:** Lorca, hajnali úton
- 104 Néphangulat Presszó 1. – A tisztességes falu – **Boldog Zoltán** tárcája
- 106 Limlom – **Laik Eszter** tárcája
- 108 **Nagy Zopán:** Látens és object
- 114 **Böszörményi Zoltán:** Tízéves az Irodalmi Jelen
- 117 **Hudy Árpád:** A modernitás remetéje. Nicolás Gomez Dávila – Széjlegzetek a töredékek katedrálisához (2.)

2011. október

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

310085 Arad, Eminescu utca 55–57. szám,

tel.: 0040/257/280-751, 0040/257/280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Irodalmi Jelen Kft.**
és az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Mányoki Endre (Főmunkatárs), **Weiner Sennyey Tibor** (Esszé, Film),

Boldog Zoltán (Kritika, Interjú), **Laik Eszter** (Helyszíni tudósítás),

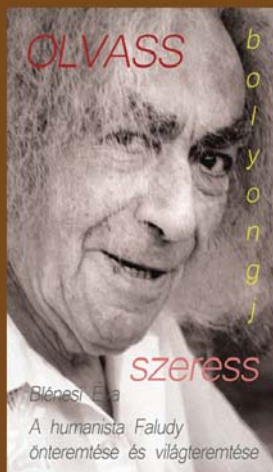
Szócs Tekla (Fotó).

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

A borítón: **Juhos László** festménye

Irodalmi Jelen Könyvek 2011

Blénesi Éva:
Olvas, bolyongj, szeress

Puskel Péter:
150 év a Gutenberg-galaxison

<http://shop.irodalmijelen.hu>

www.irodalmijelen.hu

Onagy Zoltán:
Zsámboki szerető

Hegyi Botos Attila:
rögnyi Ég

Böszörményi Zoltán

REGÁL

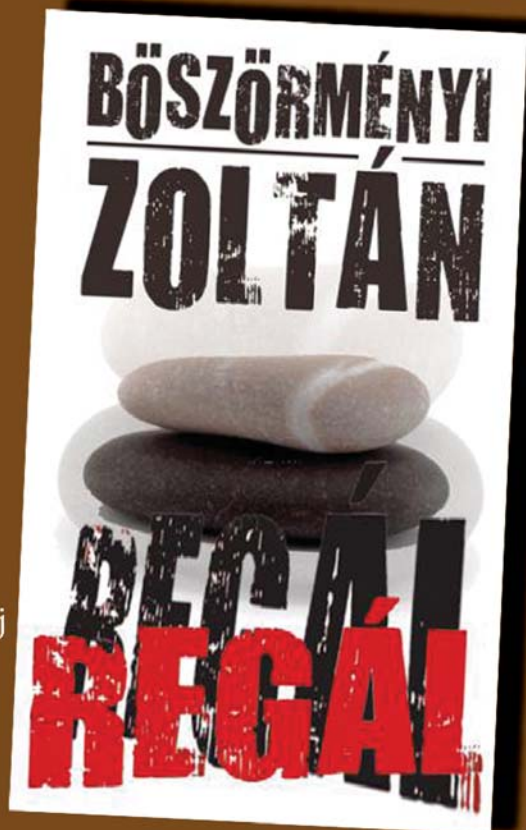

„Van-e határ? Vagy csak a képzeletem játéka az egész? Ott van a határnak nevezett valami, ott elől, a fekete puha éj selymébe öltözve. A határ, amelyet át kell lépnem. Meg kell járnom, át kell jutnom rajta. Valami különleges határ, világokat választ el.”

A menekülés mindig ugyanaz: hátunk mögött a kín, előttünk a remény. Közül pedig az út, ami mindkettő egyszerre. Tarkovszkijnál mocsár, Babitsnál a cet gyomra. Böszörményi Zoltán Regálnak nevezi. Valóság és vízió, melynek présében a pokol és a purgatórium áthatolhatatlan masszává tömörül. Számkivetettség, fuldoklás, halál – és fel-felvillanó fények, megújuló remény, emberségfoszlányok, szeretetmorzsák...

Lebegő álomvilág és vaskos valóság, bejárható tér és emlékek, vágyak tűnékeny világa: ez a Regál. Mint a délibáb, vibrál maga a szó is. „Regal” – angolul: királyi. Magyarul valami gomolygó, képlékeny, formálódó alakzat a „real” és a „regnál” határán.

Itt él az író. Ezen a határon.
Ez az ő összetéveszthetetlen világa.

Mányoki Endre